

Antton Olariagaren sagardo posterra eta gida opari

ARGIA

ARGIA

www.argia.com Euskal Herriko astekaria

2007ko urtarrilaren 21a | LXX. urtea | 2.072 zenbakia | 3,60 euro

Kuba aldaketaren atarian

Maribi Legarra, beiragilea: "Edozer gauza da arte eta beiratea ez?! Nahikoa dugu!"

Bertsoa.com

Bertsolaritzari buruzko komunikabide puntakoena abiatu da

DATORREN ASTETIK AURRERA

"sukaldaritzaz goatzeko errezetak"

Ignacio Muguruzaren eskutik

Hurrengo ARGIArekin batera
karpeta eta lehenengo fitxa

Gaiak

- 16 **Sagardoa: Kupeletik museora.** Nerea Pikabea.

Iritziak

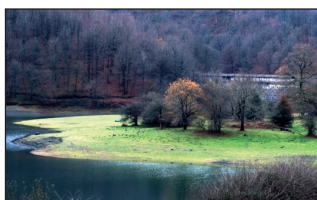
- 19 **Asisko Urmeneta.**
Gora Pro Nobis.
- 20 **Inazio Mujika.** Ttakun (h)errenka.
- 21 **Jakes Bortairu.** Urte berri on.
- 22 **Xipri Arbelbide.** Militarrek demokraziaz esperantzeta.
Sustrai Colina.
Oskola, eskola, eskala.
- 23 **Xabier Sarasua.**
Egiazko bakea helburu, herri ekimena akuilu.
- Joxe Mari Ostolaza.** Berdin.
- 24 **Andoni Egaña.** Agenda 22.
- 26 **Arkaitz Estiballes.**
Berto berri hamaika galderari jarriak.

Ikor Kotx

Erdiko kaiera

- 33 **Argitalpenak.**
Iker Barandiaran eta Pilar Iparragirre.
- 36 **Ezpalak.** Jon Torner.
- 38 **Denbora-pasak.**
Ana Zambrano.
- 40 **Ihesi: Leurtzako urtegiak.** Ainhoa Oiartzabal.
- 44 **Makina bat kontu.** Jabier Agirre, Joxerra Aizpurua, Jakoba Errekondo eta Nagore Irazustabarrena.

Termometroa

- 47 **Jon Jauregi.** Mikel Asurmendi.
- 50 **Hipoteka berriak eta garestiagoak.**
Daniel Udalaiz.
- 52 **Miranda de Ebroko euskara ikasleak.**
Onintza Irureta.
- 54 **Bero-beroan.**
Xabier Letona, Onintza Irureta eta Juan Mari Arregi.
- 56 **Net Hurbil. Langabetuen eta langile gaixoen ehiza Europan.** Pello Zubiria.

4 | Kuba

Bidegurutzean

Ez da Kubara bidaiatzen dugun lehen aldia, baina gauzak aldatu egin dira azken alditik, edo aldatzeaz egon daitezke behintzat. Fidel Castro ez da irlaren gidaritza daramana eta bera hil ostean gerta daitekeenaren eztabaida inoiz baino handiagoa da. Nola bizi dute hori guztia uharterko herritarrek?

27 | **Ikor Kotx**
Iker Barandiaran

58 | **Azkena**
Jose Ignazio Ansorena

31 | **bertsoa.com**
Estitxu Eizagirre

10 | Maribi Legarra

Donostiako Bilintx eta Gasteizko Axular liburu dendetan urtetan lan egin ostean, beiragintza ikastea erabaki zuen. Egun, Zarauzko tailerrean artelan puskatzaileak sortzen egiten du lan eta jardun ezezagun bezain intergarri honi buruz mintzatu gara.

Jabetza: Komunikazio Biziagoa, S.A.L. Lehendakaria: Joxe Mari Irazusta. Zuzendaria: Xabier Letona. Zuzendariaren albokoa: Pello Zubiria. Erredakzio-burua: Estitxu Eizagirre. Erredakzioa: Urko Apaolaza, Jon Artano, Mikel Asurmendi, Gorka Bereziartua, Mikel Garcia eta Onintza Irureta. Argazkilaria: Dani Blanco. Produktorea: ANTZA, S.A.L. Sareko Argia: Lore Agirrezabal, Naiara Irureta, Eli Pombo eta Jon Torner.

Kudeatzailea: Berdaitz Goia. Salmenta Burua: Bego Zuza. Harpidetza: Urtzi Azpiroz. Publizitatea: Igor Garmendia, Urko Vivar. Idazkaritza Teknikoa: Ixabel Bereziartua. Sustapena: Esti Parada. Administrazioa: Marijo Aiertza, Mari Karmen Loiarde, Aloña Soraluze. Bezeroen harrera: Olatz Korta.

Argitalpenak: Arantza Egaña. Zerbitzuak: Joxe Mari Irazusta.

HELBIDEAK: Gipuzkoa: Industrialdea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel: 943 371545. Faxak: 943 373403 (erredakzioa), 943 361048 (komertziala). Lapurdi, Nafarroa Beherea eta Zuberoa: Xalbardin baita. 64122 Urruña. Tel: 559 476000. Faxa: 559 476001. Nafarroa: Gazteluko Plaza 44, 3 eskuina. 31001 Iruñea. Tel: 948 222285. Bizkaia: P.K. 140. 48.100 Mungia. POSTAELEKTRONIKOA. Erredakzioa: kazeta@argia.com. Komertziala: komertzial@argia.com. Harpidetza: harpide@argia.com. Interneten: www.argia.com. Lege gordailua: NA 80-1963. ISSN: 0213-909X. Batzorde parekidea: 72562 E. Inprimategia: Antza S.A.L. Informatika: Adur Software Productions. S.Koop. Elk. Urtebeteko harpidetza. Hego Euskal Herria: 130 euro. Ipar Euskal Herria: 160 euro. Espainia: 130 euro. Beste atzerriak: 165 euro. Airez: 260 euro. Komunikazio Biziagoa S.A.L. Ametzagaitza Taldeko partaidea da.

Azala: Antza. Azaleko argazkia: Mira Pavlakovic.

KULTURA SAILA
Hizkuntza Politikarako Sailburuordetza
diruz lagundua

Gipuzkoako Foru Aldundia

kutxa

Nolako Kuba ezagutuko ote dute?

2006ko abenduan, Karibeko berotasunaren bila abiatu ginen Kubako uhartera. José Martí aireportutik irten eta Habanara gerturatzen ari ginen heinean, herrialde honek emandako guztia etorri zitzaigun gogora: aspaldiko lagunak, ibilaldi luzeak, ron eta tabako zaporeko solasaldi amaigabeak eta, nola ez, kubatarren bizipoza. Irla bidegurutzean dagoen honetan, bertakoek egoera nola bizi duten ezagutu nahi izan genuen eta ikusi dugu nahiz eta Fidel Castro boterean ez egon, kubatarrek ez direla kikildu: argi dute Kubak aurrera egingo duela.

Argazkiak eta testua:

IGOR GARMENDIA

KUBAKO LURRA lehen aldiz zapaltzean, bertan aurretik izana zarenaren sentsazioa duzu. Bertako jendearen gertutasunak argi uzten du Kuba turismora bideratutako lursail arrunt bat baino gehiago dela. Aireportutik Habanarako bidean, Kubako negu goxoak ongi etorria ematen dizu. Aireak, Karibeko usain eta zaporeak gerturatzen dizkio bisitariari.

Kubatarrek bizitza kalean egiten dute, eta edozein aldera begiratzuz gero jendea ikus daiteke, autobusari itxaroten, lagunekin solasean edo lau aulki eta mahai baten inguruan Kubako kirol nazionala praktikatzen: dominoa, hain zuzen ere. Habanako bidean, *gamelu* famatua aurreratu dugu. Autobus tankerako erremolke honek lanera edo etxera doan jende mordoak darma barruan. Garai batean Bilbo-kaleak zeharkatzen zituen Bilbobusa ere aurreratu dugu. Euskal Herriak Kubarekin duen elkartasunaren aztarnetako bat dugu autobus hori-zuria. Izan ere, Kuba osoan zehar ikus daitezke urtetan euskaldun eta kubatar brigadistek egindako lanak: ikastetxeak, osasun zentroak edota berreraikitako azukre fabrikak.

Bidean goazela, gure begi aurrean ageri da argazki askotan ikusi dugun irudi ezaguna: goitik behera Che Guevararen aurpegi erraldoia duen Barne Sailaren eraikina. José Martí aireportutik Habanara doan 30 kilometroko ibilbide honetan, 59 urtez Kubaren gidaritza izan duen Fidel Castroren aldeko kartelak ugariak dira: “*Con Fidel, te seguimos*”, “*Abajo el imperialismo*”, “*Viva la revolución*”.

Habana, beti *inventando*

Kubatarrek ondo babesten duten altxorra dugu Habana. Hiriburuak badu xarma berezi bat. Kubatarren erritmoak harrapatuz gero, hilabeteak pasa daitezke Habanako zokoetan. Bertan murgilduz gero, atzean utziko duzu Europako erritmo eta bizimodua, lasaitasuna baita nagusi Habanan. Presa hitza beraieen hiztegietatik at geratzen da. Askotan esan ohi da kubatarra alferria dela izatez, baina gogor

egiten dute lan aurrera egiteko. Ditutzen baliabide eskasekin, beti ari dira buruari jira eta bueltak aurrera egiteko. Beraiek esaten duten moduan, kubatarra beti dago *inventando*. Horretan oso iaioak dira. Adibide sinple bat aipatzearen, metxeroa agortzen denean guk zakarretara bota ohi dugu. Kuban, aldiz, dena da baliagarria eta horregatik edozein kale bazterretan aurkitu dezakezu metxero konpontzaile-

ren bat. Bete ezin daitekeen metxero bati iltze baten bidez zulotxoak egin, gasa sartu, trebezi bereziarekin zulotxoak berriz itxi eta gure ustez baliorik ez zuen gailua erabilgarri bihurtzen dute.

Vedado auzoko Linea 23 kalean behera jotzen badugu, parez pare Kubako leku xarmagarrienetako bat topatuko dugu: malekoia, kubatarrek atsedean hartzeko duten lekua. Itsasoari begira orduak ematen dituzte bertan. Asko zekien horretaz Kuba denbora luzez bizileku izan zuen Ernest Hemingway idazle amerikarrak. Kubatarrek malekoiko harrizko horman beren afaria arrantzatzen ari diren

Castro ospitalean dagoen bitartean
sortutako lantaldeak ondo
gainditu du proba. Nazioarteari
ederki erakutsi dio Castro gabe
Kuba aurrera joateko gai dela

gizonei so pasatzen dute eguna, baita harkaitzaz harkaitz saltoka eta jolasean egon ohi diren gaztetxoei so ere. Orduak pasatzen dituzte urrunari begira, ikus ez daitekeen lur horrekin ametsetan. Egutero malekoia ezagutzeko asmoz bertara hurbiltzen diren turistak ere kubatarren begiraden jomuga dira, beren hitz jario trebearen bidez dolarren bat aterako ote dieten esperantzarekin.

Malekoian zehar ikus daitezke denboraren ajearengatik zaharturiko garai bateko etxe dotoreak. Oraindik nabaria da garai batean eraikin haiek izandako distira. UNESCOk Habanako hainbat leku ondare historiko izendatu zituenetik, herrialde askok diru laguntzak eman dizkiete etxe horiek garai bateko jantzi dotoreak berreskuratu ditzaten. Hori dela-eta, etxe asko dira berrikuntza lanetan ikus daitezkeenak.

Malekoien xarma atzean utzita, iraultzaren museoa zeharkatu eta Habana zaharrak ongie-torria eman digu. Kanpotarra izanik, segituan agertu da laguntza eskainiz *amigo* bat: alde zaharra erakutsiko digun *laguna*, puruak prezio-rik onenean salduko dizkigun *laguna*... Habana zaharrean hanka sartu bezain laster egin ditugun *lagun* mordoek edozein trikimailu asmatuko dute dolartxoren bat irabazteko. Habana zaharreko etxe gehienak oraindik distiratsu eta dotore mantentzen badira ere, zaharkituak eta

Turismoa nagusi

Azken urteetan, turismoa uharteko diru iturri nagusi bihurtu da. Orotara, denboraldi honetan 2,3 milioi pertsona joan dira uhartera eta hauek irlan egin dituzten gastuak %10 hazi dira. Datorren denboraldian berri, 2,5 milioi pertsona espero dituzte Kuban, inoizko kopuru handiena. Horregatik, asko dira beren etxeak *Paladar* izeneko jatetxe bilakatu dituztenak.

ia erortzeke dauden etxeak ere badaude bertan. Eraikin horiek Espainiaren kolonialismo garai-koak dira.

Habana zaharreko kaleetara kubatar musikari ugari hurbildu ohi dira turistei Karibeko erritmo beroak nola dantzatu erakusteko asmoz. Erretzen topatu daiteke adineko aitonaren bat, gitarra eskuetan duela eta abesten, musikaren bidez bere bizitzako ajeak atzean utziko balitu bezala. Kuba biztanle zahar gehien duen herrialdeetarikoa bat da. Ez dakigu elikagaia, eguzkia edo bizitzari aurre egiteko duten lasaitasunagatik izango ote den, baina bertan ikus daitezkeen aitonak gazte sentitzen dira.

Etorkizun ziurgabea

2006ko abuztuaren 1ean Fidel Castrori egin-dako ebakuntzaren ondorioz, Kubako agintaritza Raúl Castro bere anaiaren eskuetan utzi zuen. Horrelako erabaki bat hartzen den

Malekoia izango da, ziurrenik, Habanako lekuri ezagunena. Itsasoaz gain, argazkian bezalako eraikinak ikus daitezke bertan.

lehen aldia izan da Fidel Castrok 1965ean Kubako gidaritza hartu zuenetik. Kubako Gobernuak ofizialki Fidel gaixo zegoela aitortu zuen arte, zurrumurru ugari etorri zitzaizkigun uhartetik, batik bat beti etsai amorratu izan duen AEBetarik.

Gauza jakina da AEBek saiakera ugari egin dituztela urte hauetan Castroren gobernu komunista hankaz gora jartzeko. Ez dute halakorik inoiz lortu, ordea. Gaur egun, inork ez daki Fidel Castro estatuburua zehazki zein egoeratan aurkitzen den. Kubako Gobernuak publikoki irudi gutxi batzuk erakutsi dizkio

munduari; esanguratsuenak, Castro Hugo Chávez Venezuelako presidentearekin solasean agertzen direnak. Argi dago bideo horiek Castroren osasunaren inguruan sortutako espekulazioak isilarazteko kaleratu direla. Pasa den abenduaren 27an, Kubako Gobernuak eskatuta, José Luis García Sabrido Madrilgo Gregorio Marañón ospitaleko mediku espainiarra Kuban izan zen Fidel Castro aztertzen. Ondoren, Madrilen eskaintako prentsaurrekoan, ukatu egin zuen Castrok minbizia zuenik; aldiz, Kubako gobernu-buruaren osasuna apurka hobetzen ari zela esan zuen.

Hala ere, argi dago, nahiz eta Castro osatu, nekez hartuko duela berrirori Kubaren gidaritza. Gainera, Fidel Castro ospitalean dagoen bitartean sortutako lantaldeak ondo baino hobeto gaingitu du proba. Kubari eta bereziki nazioarteari ederki erakutsi die Fidel Castro gabe Kuba aurrera joateko gai dela. Silvio Rodríguez abeslariak Euskal Herrira egindako azken bisitan, honakoa erantzun zion kazetari batek gobernu-buruaren inguruan egindako galderari: “Fidelekin ez da

Historia pixka bat

1956ko abenduaren 2an Kubako kostaldean Granma izeneko yateak lurra hartu zuen 82 gizonekin, tartean Fidel eta Raúl Castro, Ernesto Che Guevara eta Camilo Cienfuegos zirela. Batista Kubako orduko presidente eta diktadorearen armadak ustekabeen harrapatuta, 12 gizonen baino ez zuten lortu Sierra Maestrra iristea. Bi urte igaro ondoren, 26 de julio izeneko gerrilla osatu zuten Castroren gidaritzapean, eta Batistaren armada menperatzea lortu zuten. 1959ko urtarrilaren 2an, Ernesto Che Guevararen gerrillako zutabeak eta Camilo Cienfuegosena Habanara iritsi ziren eta Batista koronelak ihes egin behar izan zuen Dominikar Errepublikara. 1959ko urtarrilaren 8an, José Martí zutabea, Fidel Castro buru zuela, Habanan sartu zen.

Hego Amerikarekin itxaropen handia

Azken urte hauetan, Latinoamerikako hainbat herrialdeetan ezker mugimenduek gora egin dutela ikusi dugu. Ezkerreko bultzada honek Hugo Chávez, Evo Morales, Nestor Kirchner, Michelle Bachelet, Tabaré Vázquez, Lula da Silva, Daniel Ortega edo Rafael Correa politikariak ekarri ditu agintara. Mugimendu ezkertiar hauek estatua indartzea dute xede, politika eredu sozialaren bidez. Kuban ere ikusi dute bizilagun dituzten herrialdeetan mugimendu ezkertiarrek gora egin dutela, urtetan izandako politika desagokien ondorioz. Hugo Chávez presidentek Kuba eta Venezuelaren artean hartu-emanak handitu ditu, bi herrialde ezkertiarren artean merkatu finko bat sortu arte. Horren bidez, orain arte AEBek Latinoamerikan izan duten kontrolari aurre egin nahi izan diote. Mugimendu honek Kubako herrialdean itxaropen handia piztu du, AEBek orain arte ezarritako eredu kapitalistari aurre egitea posible dela frogatzen hasiak direlako.

amaituko Kubako iraultza, funtsezko aro bat baizik”.

Abenduko azken astean egindako bisitan, Kuban irudi bitxi bat ikusteko aukera izan genuen. Lehen aldiz, AEBetako talde kongresista eta errepublikar bat Kubako ordezkartza talde batekin bildu zen Habanan. Bi aldeak ez ziren inongo adostasunera heldu, baina urtetan emandako lehen urratsa izan zen bilera. Prest egon daiteke AEB Kubarekin negoziatzen hasteko bere erregimena auzitan jarri gabe?

Fidel eta Raúl, xede desberdinak

Raúl Castrok Kubako gidaritza hartu duenetik planteamendu aldaketa bat ikus daiteke. Fidelek beti izan ditu bi helburu nagusi: bata, internazionalismoarekin lanean gogor jarraitzea. Bestetik, bere herriaren alde lan egitea. Raúllek badi-rudi kanpora begira indarrak xahutzea baino, nahiago duela bere herriari behar duen arreta eskaintzea. Raúlren esanetan, Kuban gauzak hobetu daitezen azpi-azpitik hasi beharra dago lanean, iraultzaren lehen urteetan bezala. Hau da, lehenik eta behin

Lehen aldiz AEBetako talde kongresista eta errepublikar bat Kubako ordezkartza talde batekin bildu zen Habanan. Prest egon daiteke AEB Kubarekin negoziatzen hasteko?

Kaleko jendeari Castro hilko balitz zer gertatuko litzatekeen galdutuz gero, argi eta garbi erantzungo dute Kubak bere horretan jarraituko duela.

Kubak dituen gabeziak ikusi eta ondoren, horiei irtenbidea bilatu behar zaie.

Dena den, Europa eta munduko beste hainbat herrialdetako komunikabideetan hainbeste orrialde betetzen ari den gaiari, Kuban bertan ez diote hainbesteko arreta eskaintzen. Uhartean, lasaitasuna da nagusi Fidel Castoren osasunaren edo geroaren aurrean. Kubatarrek eguneroko bizitza egiten jarraitzen dute, kanpotik etortzen diren berriei inongo jaramonik egin gabe. Kubako Gobernuak Castoren osasunaren inguruan

Kuba

José Martí aireportutik Habanarako bidean, ohikoa da 59 urtez Kubako gidaritza izan duen Fidel Castroren aldeko kartelak ikustea.

ez die inongo berririk ematen herritarrei, estatu-ko segurtasun neurriak direla-eta.

Kaleko jendeari gober-nuburua hilko balitz zer gertatuko litzatekeen gal-detuz gero, argi eta garbi erantzungo dute ez dela ezertxo ere gertatuko; hau da, Kubak bere horretan jarraituko duela. Nazioar-tean berriz, galdera asko planteatu dira dagoeneko: Zein aldaketa ger-tatuko dira Fidel Castro hiltzean? Sistemak iraungo ote du? Trantsiziorik egongo al da? AEBek zein jarrera hartuko dute?...

Bai Fidel Castroren jarraitzaile sutsuek eta bai bere aurkariak argi dute Kubak aldaketa ugari behar dituela gaur egungo garai berriari eusteko. Baina nolako aldaketa? Herritarren gehiengoak ez du uste inongo trantsiziorik

egongo denik. Ezta sistema kapitalista inpo-satuko denik ere. Kubatarrek oraindik gogo-an dute iraultzaren aurretik zer nolako egoe-ran bizi ziren eta iraultzak zer eman dien: ikasketak, medikuntza, etxea, lana, janaria... Kubak heziketa eta prestakuntza aldetik oso maila altua dauka. Medikuntza arloan beti izan dira aurrerakoiak eta Kubatik munduko herrialde askotara joan dira medikuak: Afrika-

Jaso astero Argia etxean

Abantaila ugari izateaz gain, Harpidedunen Guneko kide ere izango zara

Urtebeteko harpidetza
2007ko prezioak
130€ Hego Euskal Herrian
160€ Ipar Euskal Herrian

harpidetza eskaera

Izen deiturak:
Helbidea: Posta kodea: Herria:
Herrialdea: Jaioteguna:
N.A./I.F.K.: Tel./Faxa: e-posta:

Ordainketa mota: ☐ Bankuz
☐ Taloiez
☐ Transferentziaz KOMUNIKAZIO BIZIAGOA S.A.L-ren kontura (ARGIA): 3035 0036 14 0360048647

Bankuz ordaintzekoek betetzeko soilik

Banku edo aurrezki kutxa:
Titularra: N.A./I.F.K.:
Titularraren helbidea: Titularraren telefonoa:
Entitatea: Sukurtsala: K.D.: Kontu zenbakia:
Data: Sinadura:

aukeratu zure ongi etorri oparia

☐ "Garxot" komikia

☐ "Lauburua" mahai-jolasa

☐ "Txoriak txori" lamina

☐ %25eko beherapena ikasle bazara*

Bete zure datuak eta bidali helbide honetara: 142 PK. - 20.160 Lasarte-Oria

Kalekoen iritzi kontrajarriak

Egoera aldatu daitekeela ikusirik, kubatarrengandik iritzi oso desberdinak jaso ditugu gure azkeneko bidaian. Camilo, esaterako, 30 urteko gazte habanarra da eta bere esanetan, Fidel Castrok urte gehiegi eman ditu boterean. Aldaketak egiteko garaia heldu dela dio: "Ezin dugu bizimodu duin baten alde bizitza guztia borrokan pasa. Merkatu berriak ireki behar ditugu, gure ekonomiak gorantz egin dezan". Orlandok berriz, 80 urte inguruko aitonak, beste iritzi bat bota du lagunekin dominoan jokatzeko duen bitartean: "Batistaren Gobernuarekin urte gogorak bizi izan genituen. AEBek beren burdel propioa egin zuten gurean. Fidelek aldiz, guzti hori garbitzea lortu zuen. Mundu osoaren aurrean, kubatarrek herri duina garela erakutsi dugu. Osasuna, ikasketak, lana, medikuntza.... Bizitzeko behar ditugun baliabide guztiak lortu ditugu iraultzari esker eta azken arnasa arte borrokatuko dut nire herriaren alde".

Nola azaldu kubatar bati,
estatuak 48 urtetan doan eman
dizkion baliabideak, orain,
sistema aldaketa baten ondorioz,
bere poltsikotik ordaindu
beharko dituela?

ra, Errusiara, Txinara, Europara, Hego Amerikara... Edozein hondamendiren aurrean beti agertu dira medikuak bidaltzeko prest. Are gehiago, AEBak urtetan blokeo baten menpe eduki dituzten arren, irailaren 11ko atentatuaren ondoren, Kubako Gobernuak berehala eskaini zion laguntza medikuak bidaliz. Baita Katerina urakanaren ondoren ere.

Halaber, urtetan defendatu duten sistema ez da egun batetik bestera desagertuko. Nola azaldu kubatar bati, estatuak 48 urtetan doan eman dizkion baliabideak, orain, sistema aldaketa baten ondorioz, bere poltsikotik ordaindu beharko dituela? Horrelakorik ez zaie buruan sartzen. Argi dago sistemak iraun dezan, hausketa sakon bat egin beharko dutela. Baina ez da kanpotik inposatutako zerbait izan behar, beraiek erabakitzen duten zerbait baizik. ■

circus live **tour 2007**

john cale

& band

Bilbao

Kafe Antzokia
Ots3/21:30/20-22E
Antzokia/Power Records

LastTourInternational ✪

laguntzaileak:

Maribi Legarra

«Beira ez dugu barneratua. Hemen harria eta egurra»

Liburu saltzen jardun zuen bizitza erdian, Donostiako Bilintx eta Gasteizko Axular dendetan. Ezagutu zutenak jakinaren gainean daude: estimatua zen oso. Maribi Legarrarekin ziurra zen abegi ona, berriketa gozoa eta aholku egokia. Orain dela dozena erdi urte, zeharo bestelako bidea hartu zuen Axular liburu denda itxi zenean. Hegada jaso eta bizimodu berri bati ekin zion: Kanadan eta Katalunian ibili eta lanbide berria ikasi zuen. Egun, beiragile dugu Zarautzen. Beiratea du mundu. Liburu dendak ez bezala aberastu du beirak gure lagunaren barnea.

MIEL A. ELUSTONDO

Argazkiak: Dani Blanco

Traszendente samar jardungo zenuela gaztigatu zenidan elkarrizketa hitzartu genuenean. Ez nizun ulertu. Galdetu, eta ez zenidan ezer aurreratu nahi izan...

Bai. Nire lehengo lana jendea hartzea zen. Kanpora begira bizi nintzen, barrura begira baino. Gaur egun, bakarrik lan egiten dut eta behartuta nago barrura begiratzera. Eta, barrura begira hasten zarenean, lehen ikusten ez zenituen gauzak ikusten hasten zara. Lanak bultzatuta, batetik, eta zeure buruarekin bakarrik topatzen zarelako, bestetik. Edadea ere bai, agian... Kar, kar, kar... Dena bildu da. Joan deneko bost, sei urtean oso barrura begira bizi naiz, hori da kontua.

“Kanpora begira bizi nintzen” esan duzu. Liburu dendan saltzaile jardun zenuen urte askoan.

Hogeita bi urte egin nituen liburu dendan lanean. Lehenengo, Tolosan, haur eta gazte liburu artean. Bi urte egin nituen han. Gero, Bilintxen egin nuen lan, Donostian, hamar urtean. Eta, ondoren, beste hamar urte Gasteizen. Gustura egiten nuen lan. Asko gozatu nuen jendearekin eta asko ikasi ere bai. Informazio asko jasotzen nuen handik eta hemendik eta, gero, jendeari transmititzen nion. Hori da liburu saltzaile baten funtzioa: jasotako informazioa besteri pasatzea. Aldi berean, nork bere irizpideak

ditu, eta horrek ere balio du. Dena dela, gaur egun, irizpideak askoz nireagoak dira, denbora gehiago baitaukat irakurtzeko eta hori ikaragarri estimatzen dudana kontua da. Azkeneko sei urtean lehen baino askoz gehiago irakurri dut, nik neuk libreki aukeratutako liburuak, autoreak zein den begiratu gabe, beharrezkoa den edo ez den, momentuko literatura den edo ez kontuan hartu gabe... Neure beharrei erantzuteko liburuak irakurri ditut, eta inoiz usteko ez nituen idazleak deskubritu ditut. Eta gaiak. Eta behin eta berriz bueltatzen naiz liburu beretara, beirateak lantzen hasi nintzenetik.

Horrexetan ari zara joan deneko dozena erdi urtean, beirateak lantzen. Lehenago, “kanpora begira”. Orain “barrura begira” esan diguzu.

Bartzelonan ikasi nuenean, irakasleen artean bat japoniarra eduki genuen. Oso interesgarria izan zen. Urte oso bat izan genuen munduan egiten diren gauzak ikusteko, arte motak eta beste. Asko, jakina, ekialde erakoak ziren. Bigarren urte bat, ikusten ez dena, ukitzen ez dena eta entzuten ez dena lantzen igaro genuen. Hainbeste gauza ematen zigun irakasle hark ze, nire buruari esaten nion: “Ez dakit hau dena barneratzea posible izango ote den!”. Izan ere, nik dena jaso nahi izaten nuen... Behin, esan ere egin nion ira-

Ezina egina

"Asmatu duzun ideiak beiran egiteko modukoa izan behar du. Edozein ebakik ez du balio, ezin da. Oraintxe egiten ari naizen beirate bat izugarri konplikatua da. Beiragile klasiko bat etorri eta 'hori ezin da!', esango luke. 'Zergatik ezin da?', esango nioke nik. Laukiz betetako beiratea du hark buruan, Erdi Arotik datorrena. Baina hori puskatzeko erak ere badira. Gure eskola oso zen puskatzailea, gauzak berrikusi egin behar dira. Ez dela posible halako beiratea egitea? Ikusiko da. Nik, marrazkia egiten dudanean, ez dut pentsatzen zein zailtasun duen beirara eramateko. Aldiz, marrazkia egiten dut, eta pentsatzen hasten naiz: 'Nola eraman nezake hau beirara?'. Banatu egiten ditut bi lanok. Bestela, errazkerian jardungo nuke beti. Egin litekeena egingo genuke behin eta berriz. Niri, adibidez, oso pieza txikiak ateratzen zaizkit beti. Eta oso antzekoak askotan. Zer egingo diogu ba! Hizkia bezala da hori, nork bere idazteko era du".

kasle hari: "Pena da, ezingo dut hau dena jaso!". Eta esan zidan: "Ez kezkatu! Aterako da!". Eta egia! Atera egiten da! Jasotzen eta jasotzen eta jasotzen ari zara eta, halako batean, atera egiten da: begiratua aldatzen zaizu!

Begiratua aldatu.

Hori da. Gauzak lehen modu batera begiratzen zenituen. Gero, beste era batera... Zeure burua-rekin bakardadean zaudenean, begiratua lantzen duzu. Zuhaitza, zuhaitza da, bai lehen eta bai gero, baina orain beste era askotara begiratzen diozu, nahiz eta zuhaitza izaten segitzen duen!

Eta ikusten duzu beste autore batzuek ere berdin egin dutela. Horretan ez gara originalak!

Oraindik oraingo kasua: Getxon, espaloian zegoen arbola bat eraitsarazi du udalak. Oinezkoentzako oztopo omen. Eta zuk, zer ikusten duzu zuk arbolarri begiratuta?

Arbola beti arbola. Baita Gernikako arbola ere! Eta Gipuzkoako armarrarian daudenak ere, arbolak! Guk baino lehenago ere, baten batek beste era batera begiratu dio arbolarri! Eta beste kultura askotan ere berdin egin dute, beste era batera begiratu. Batzuek ikusi dute eta zu zeu ere ikusten hasten zara, badaudela beste modu batzuk, begiratzeko, ikusteko, bizitzeko...

Japongo irakasleak erakutsi zizuena: "Ikusten ez dena, ukitzen ez dena, entzuten ez dena... lantzen". Eta mundua horrexek mugitzen duela konturatzen zara: sentimenduak, emozioak... gorrotoak, maitasunak... horiek mugitzen gaituzte eta, hala ere, hortik oso urruti bizi gara: dena ukitu behar dugu, dena ikusi... Eta, gaur egungo teknologiak eta birtualtasuna gorabehera, irudimena oso baxu dabil azken aldi honetan... Urtebete eman genuen hori lantzen: sentimenduak, emozioak... Hartzen genuen hitz bat, eta hura irudikatu behar genuen, ukitzen ez dena, ikusten ez dena... Eta, areago, usaintzen ez dena, eta abar eta abar. Horrexetan igaro genuen urtea!

Maribi Legarra (Asteasu, 1956). Liburu dendan jardun zuen bere lehenengo bizialdian. 2000 urte inguruan lantokia itxi zutenean etorri zen biziberritzea: beira. Betidaniko gogoa betetzeko garaia heldu zen orduan: sorkuntza, zeramika eta beira. Bartzelonako Beira Arte Eskolan hiru urteko ikasketak burutu zituen, munduko lau kornetretako ikasleen artean. Beiragintzan da harrezkero Zarauzko tailerrean, eta puskatzaile, Bartzelonako eskolako joerari atxikiz, eta sortzaileari berezko zaizkion dudak buruan jira-bueltaka dabilzkiola. “Zer daukat ba nik esateko, berria? Seguru asko, ezer ez. Dena esanda dago”. Greziar filosofo zaharrak du Maribi Legarraren galderarentzako erantzuna: “Baina jendeak ez du kasurik egiten eta esan beharra dago berri”.

Konturatzen zara horiek zeure barruan daudela, eta areago, denonak direla, horiek mugitzen gaituztela, nahiz eta ez garen kontziente. Senak agertzen dira hor, eta ezagutzen ez dugun mundua. Horixe da barrura begiratzea. Literatura ere hortik oso hurbil dagoela esango nuke.

Nolakoa da zure “literatura”? Beira lantzeko duzun bidea, alegia.

Bartzelonan baino lehen, Kanadan hasi nintzen ikasten. Han oso klasikoak ziren: loreak, tulipanak eta horrelakoak lantzen zituzten. Bartzelonako eskolan, aldiz, dena zen berri: puskatu beharra zen, sortu beharra... Eta, gaur egun, puskatzera jotzen dut nire lanetan. Lan garaikideak egiten ditut, nahiz eta konturatzen naizen, atzean, aspaldikoa eta gaurkoa nahastuta dauzka, denok.

Nola hartzen ditu jendeak zure lan puskatzaile horiek?

Begira, bezero bat etortzen zaidanean, kafe bat baino gehiago hartu ohi dut berarekin. Berak zer bizi duen jakin nahi izaten dut. Etorri zen bikote bat eta, elkarrizketan, mendia gora eta mendia behera aritu ziren. “Goazen bada beirartean mendia egitera, baina ez ikusten dugun bezala, beste era batera begirata baizik!”. Beste bat bazen yoga egiten zuena. Harekin hitz egin eta oreka zuen ardatza: “Orekaren bila” izeneko beiratea egin nion. Bat-batean ez da ezer ateratzen, landu egin behar da... Bezeroarekin hitz egin, aztertu, asmoa landu eta proposamena eskaintzen diet.

Erraz onartzen al dizute proposamena?

Beti ez, ze oso klasiko gara formak ikusteko moldeari dagokionez. Gurean, puskatzaileak ere badira, bai, baina gehiago dira bestelakoak... Beirateak lehenengo komikiaren lana egin zuen. Biblia kontatzeko erabiltzen zuten elizetan, jendeak irakurtzen ez zekienean! Kolore ikusgarriak erabiltzen zituzten. Nik esango nuke komiki bandaren edo zinema mutuaren abiapuntua dire-

Argia

“Beiraren ideia asmatu eta gero, prozesua mekanikoa da. Badu bere zailtasuna ere, baina ez handia. Piezak zehaztasun handiz egin behar dituzu, hori bai. Bestalde, kolo-reak garrantzi handia du, garrantzi berezia, ze bizitza propioa hartzen du. Konbinazio egokia egin behar duzu eta argiak beiran nola lan egingo duen ere aurreikusi beharra dago. Horregatik, beiratea non jarriko den begiratu behar izaten dut, ze argi daukan, eta zerk inguratzen duen. Zuhaitz bat baldin badaukatu pare-parean, nola ezkutatuko dut ba hura beirate batekin! Akaso, markoa jarri beharko diot! Patio itsusi bat baldin bada, aldiz, zeharo beste era batera jardungo dut. Niri, dena den, beirak beste aldean dagoena ikusten utzi dezala gustatzen zait”.

la beirateak. Kontua da beirateak hortxe gelditu direla, elizetan, gurean behintzat. Besterik da Mediterraneo aldean. Han gehixeago da. Gaudi, adibidez, jenioa izan zen, eta, garai hartan, bere lan guztietan sartzen zituen beirateak. Arkitektoek ere bestela ikusten dute beren lana han. Hemen, eraikuntzan, behin ere baino gehiago erabiltzen da beira, baina beira soila da.

Eraikuntza! Gasteizko auzo-herri berriak ikusi beharko zenituzke! Beldurgarria! Beste batean jorratu beharrekoa dugu hori. Zure lanari begiratu eta arte lana deritort.

Dekorazio-artearen barruan sartzen dute. Arte minor edo artisautza barruan sartzen dute. Bestalde, nola-halako hautsontzi bat, artea dela diote. Artea da? Pentsatu egin beharko dugu, ezta? Edozer gauza da arte, eta beiratea ez! Nahikoa dugu!

Artisautza ez ezik, sorkuntza. Abstrakzio maila handia ageri dute zure lanek.

Pentsamendu-lana. Balioko du, edo ez du, baina pentsamendua, behintzat. Irakurketa dago, gogoeta... eta, halako batean –ze, halako batean izaten da, behin ere ez bat-batean–, ideia sortzen da. Barruan daukazu, baina atera egin behar da! Horrelaxe da edozein sortzailearen kasuan. Eta sortze hori, oso gogorra da. Pentsatu egin behar da, irudikatu, harmonia bilatu, koloreak landu... Eta, beti, argia kontuan hartu, udaberritik negura zenbait kolore aldatu egiten baitira beiran. Beirateak ikusteko argirik egokiena, bestalde, eguraldi erdi iluna da, ez eguzki betea, askok horrela uste-ko badu ere. Nahiz eta eguzkiarekin kolore batzuk indartu egiten diren... Hemen ari naiz, berriketan, baina zera da interesgarriena: niri neroni mundu honek eman didana.

Inondik ere, biziberritze bat duzu beira zure bizitzan.

Hasieran gogorra egin zitzaidan. Jendea hartzen ohituta nengoen lanean, horixe egiten nuen liburu dendan egunero. Gero, aldiz, neure burua hartu behar izan nuen egunero. Gogorra? Ezberdina. Zaila. Bestalde, zerori osatzen zoaz. Eta, osatzen, osatzen... azkenean, beirak egiten nau ni. Eta bizitzan horixe da gauzarik ederrena. Eta irakurketak! Honek mitologiara eraman nau, inkontzientera eraman nau –ez dakit zenbat denbora egon naizen Carl Jungekin, txoratzen, *Gizakia eta haren sinboloak* lana dela-eta!–, asko gozatu dut. Egunerokoak ez diren beste mundu batzuk dira. Mitologia aipatu dut, eta ikastaroa egin dut: konturatu naiz mitoak bizi-bizirik daudela guregan, dantzan dabilzala gure munduan. Hori niretzat aurkikuntza izan da: ez gara hainbeste aldatu.

Eta beira? Askok aldatu al da eliza garai hartatik hona?

Erdi Arokoa da, berez, beira. Eliza gotikoan izan zuen indar handiena. Erromatarrek alabastroa erabili zuten, zerramendu egiteko...

Zerramendu?

... Hitz horixe atera zait. Leihoen itxitura egiteko. Garai bateko beirateek ageri duten teknika ezinezkoa izango litzateke gaur egun, nola zizelkatzen zuten eta! Ikaragarria. Irudia, kolorea... Erdi Arokoak dira. Biblia kontatzea eta! Irudikari oso bat ageri da beirateetan. Orduko lan asko galdu egin dira, eta pena da. Hala ere, oraintxe, Leongo katedralera joan eta hura da alardea! Edo Frantziako hainbat tokitan! Euskal Herrian, berriz, berandukoak dira beirateak. Gasteizko katedralekoak, adibidez, eraberrituak dira. Ez dut uste hemen gauza askorik dugunik. Hala ere, oso tailer onak egon ziren hemen, Hendaian eta Irunen eta. Parisko Maumejean eta! Baina haren lanak ere 1900 ingurukoak dira, ez zaharragoak. Esango nuke hemengo zenbait elizatan badirela haien lanak. Oso onak ziren. Madrilan ere bazuten tailerra. Beste beira-lan bat oso interesgarria Arantzazukoa da, eta baita Urkiolako santutegikoa ere. Pelik egindako beirateak dira. Ekuadorren lan ika-

Esentzia helburu

"Beira jakin bat egiten hasi baino lehen, gaiaren inguruko gogoeta dator. Eman dezagun, 'liburutegia', adibidez. Nola adierazi nik, liburutegia? Eta, hori, ahal den sinpleenera eraman behar dut. Esentziara joatea da nire helburua. Ez da arrazoituz egiten duzun kontua. Pentsatzen hasten zara, irakurtzen, halako xehetasuna, halako poema bat... Egosi egiten dituzu horiek denak. Egunak hari bueltak ematen eta halako batean, esaten duzu: hauxe da! Ondoren, hori nola irudikatu dator, sinpleki, esentzian. Hor Bartzelonan izan nuen japoniar irakaslea ateratzen da! Hura eta haren inguruan irakurri dituzun gauzak. Eta, egin eta gero ere, urtebete pasatzen duzu zeure buruarekin bakeak egiten! Batzuek errazago egingo dute, dudarik gabe, nik baino! Badakizu zer egiten zuen Chillidak? Hain marrazkilari ona zen, ezkerrez marrazten zuela, bere gaitasuna galgatzeko".

ragarriak utzi zituen. Orain Urkiolan dauka egin-dako lana. Marrazkiak ez dira berak eginak, baina beirateak bai. Gainera, nahiko teknika bereziarekin egiten du lan. Izugarria da. Hango sukaldean sartzeko modua baldin baduzu, sartu eta ikusi mosaiko bat, oso polita du egina. Alemanian, adibidez, askoz gehiago zabalduta dago beiratea. Han ez dute elizarik ulertzen beiraterik gabe. Ingelesek ere joera handia dute: etxeetan ere jartzen dute, nahiz eta beirate faltsua jarri; plastikozkoa ere jarri izan dute. Oso barneratuta dute beiratea. Hemen ez. Hemen, harria, eta egurra.

Eta Debako beiragile hura? Simon Berasaluze?

AEBetan daude haren beirate gehienak. Oso marrazkilari ona zen.

AEBetan behar!

Kontuan hartu hemen, edozein etxe eta eraikuntzatan, harria dela nagusi, harria eta egurra. Sendotasuna. Beira puskatu ere egiten da, berunarekin egiten dugu lan... eta materialak ez dira betiko. Beiratea berritu egin behar da. Leonen uste dut, enpresa bat, lan sail bat amaitu eta eraberritzen hasi behar zuela. Gaur egun ezberdin da, bi beira jartzen dira, haizeak ez du mugitzen, iraupen handiagoa dauka...

Bistan da: erabateko biziberritzea duzu beiragintza. Garai batean liburuz inguraturik eta, gaur egun, "beirak egiten zaituela", arestian esan duzunez.

Bai, baina esan dizudana, lehen baino gehiago irakurriz, eta neuk aukeratutakotik. Kandinsky, adibidez. Izugarritzko sorpresa izan da. Zoragarria. Artearen inguruan ari denean eta! Baina ni ez naiz aditua. Hemen ari naiz hau eta beste, baina ia ezer ez dakit! Dakitenek zer esaten duten kontuan hartzen dut, hori izaten da ikasteko bideetako bat. Dakienari kasu egitea. Okerrena da dakiten horiek ez zaizkizula telebistan agertzen. Ikasteko, aspaldiko oinarrietara joan behar

AZKEN HITZA

Sebastian Salaberria

"Gaur egun, jendearekiko harremana faltan botatzen dut. Liburu-dendan neukana. Sebastian Salaberria? Nik hamalau urterekin edo irakurri nuen haren liburua: *Nero-nek tirako nizkin*. Ikaragarri gustatu zitzaidan. Bera eza-gutu nuenean, esan egin nion. Izan ere, nik euskaraz irakurritako liburuetan lehenetakoa, eta bera haren egilea! Horrela sortu zen gure harremana. Garai hartan bertsoak idatzi eta *Diario Vascora* bidaliz zebilen. Han argitaratzen

zizkieten. Azaltzen zitzaidan Donostiako Bilintx liburu dendan eta esaten zidan: 'Idazteko makinarik ez daukat. Inporta al zaizu bertso hauexek makinara pasatzea?'. Eta pasatzen nizkion. Oso letra argia zuen, gainera. Anekdotak pila daukat sasoi hartakoa. Gabriel Celaya, dendan, bastoia hartuta, pastoralaren martxa eginez, batera eta bestera. Edo Bergamin bat. Maitagarria. Momentu on asko pasatu nituen".

zara. Aldian behin, informazioa jasotzen duzu, halakok dio halako liburua oinarritzat jotzen duela. Jotzen duzu liburu hartara, irakurtzen duzu, eta "ze arrazoi duen!". Horrela izan da Kandinskyren edo Jungen kasuan.

Sortzaile lana ikusten dut zugar. Hala ere, tailer ez ezik, denda ere baduzu hau. Zertan da komertzializatzea?

Ez dut ezertxo ere egin. Batere ez.

Garai bateko bideari heldu beharko diozu, beharbada. Jendearekin ari zinen bezala, kanpora begira jarri...

Beharbada bai. Beirateak argia behar du, ikusia izan dadin. Barrutik kanpora ikustekoa da, eta gaur egun, badakigu, alderantzizkoa da joera: kanpoa erakutsi behar da, ez barrua. Artista asko dago isilean. Ni ausartu egin naiz nire burua azaltzera, baina ikaragarri kostatu zitzaidan erakusleihoko papera kentzea. Hila-beteak! Ezin. Halako batean kendu nituen arte! Orain, katalogoa dut. Eta Interneten ataria. Baina mundu horretatik oso aparte nabil. Eta ez nuke egon behar, gure munduaren parte bat da eta. Baina hau Erdi Aroko lanbidea denez... Tira, Erdi Arokoa ere ez, baina... ■

kulturagenda

Urtarrilaren 15etik 31era

Urdaneta kalea, 9 | 20006 donostia

Erakusketa

Dokumentuak

Etorkizuneko memoria

Urtarrilaren 25etik martxoaren 17ra
19.30etan

Bisitaldi gidatuak taldeentzat
Tfno: 667 346 025

The Atlas group/Walid Raad, Bleda y Rosa, Luc Delahaye, Juan Manuel Echavarría, Jacques Fournel, Sebastián Friedman, Brian McKee, Ann-Sofi Sidén, Alec Soth

dokumentuak... zibilizazio baten hondarrak... kolektiboa eta partikularra... Geronen zatiak dira... artistek bildu eta eraikitzen duten memoria... etorkizuneko memoria.

Jarduerak

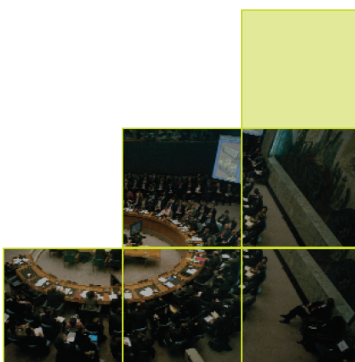
Literatura eta Musika.

Hiru proposamen

Urtarrilak 23: Cuentos de Obaba

Urtarrilak 24: El Nabarra

Urtarrilak 25: Iñaki Salvador-Javier Ruibal

Kristobaldegi, 14 | 20014 Donostia
www.arteleku.net

Proiektu egoiliarrak

Optikak, Beijing Dreams, Historias gemelas, (un)common sounds, Enthusiasts: archive eta Euskadi TM arteleku.net-en zerbitzariak bere barne hartzen dituen proiektuak dira.

SAGARDUN

Kupeletik museora

Euskal Herriko sagardotegiak azken ukituak ematen ari dira upategietan egun batzuk barru hasiko den txotx denboraldirako. 2006an ondutako sagarrarekin egin eta udazken honetan upeletan hartzitutako zukua dastatzeko garaia da. Sagardoaren inguruan dagoen kultura, ordea, ez da hain ezaguna eta hori guztia herritarren artean zabaltzeko, hainbat gune aurreikusi dituzte Gipuzkoan: Astigarragan, Hernanin eta Ezkio-Itsason.

NEREA PIKABEA

ASTIGARRAGAKO SAGARDOETXEA Sagardun partzuergoak kudeatzen du. Duela hiru urte sortu zen partzuergo hori, eta Astigarragako Udalak, bertako zazpi kultur taldek eta hamabi sagardogilek osatzen dute. Sagardoetxea kudeatzeaz gain, sagardoari lotutako beste hainbat ekintza ere antolatzen ditu. Joxe Mari Alberro da Sagarduneko kudeatzaile eta Sagardoetxeko arduraduna. Sagardogile honen hitzetan, “txotx boladan produktuaren atzean zer dagoen jendeari erakusteko beharra ikusi genuen. Horretarako balio du Sagardoetxeak: sagardoa nola egiten den ikus daiteke eta sagastia eta dastatze gunea ditugu, besteak beste. Bisitariak modu aktiboan parte hartzen du bisitaldian”.

Pasa den irailean atea ireki zituen gunea hiru zatitan dago banatua: museoa, sagastia eta dastatze lekua. Museoan, panel informatiko, material interaktibo, argazki eta jokoen bidez sagarraren eta sagardoaren mundua nolakoa izan den eta gaur egun nolakoa den erakusten da. Baita horrek guztiak Euskal Herriko kulturen duen garrantzia ere. Sagastia kanpoaldean dago. Sagarraren kulturaren

berri ematea da helburua, modu dinamiko eta pedagogikoan. Horregatik, sagarraren bilakera guztia ikus daiteke hemen, urtaroen arabera erakusketen bidez (txertaketak, sagar bilketa eta abar). Sagarra lantzeko dauden sistema desberdinak ikusteko eta aztertzeko aukera eskaintzen du Sagardoetxeak, baita Euskal Herriko hainbat sagar barietate ezagutzera emateko ere. Azkenik, dastatze gunean sagardoa proba daiteke.

Alberroren esanetan, “oso dinamikoa da Sagardoetxea; bisitariak denboraldiaren arabera gauza bat edo bestea ikus eta ikas dezake. Urte sasoi zehatz batean sagastiak loretan ikusiko ditu, beste garai batean txertaketak egiten ariko dira eta udazken aldera, berri, kizkiak hartu eta sagarrak bilduko dituzte. Gainera, nahi izanez gero ondoren sagarrak pisoiarekin txikitu ahal izango dituzte”.

Ezkio-Itsasoko Igartubeiti interpretazio zentroa

Igartubeiti XVI. mendeko dolare baserria da, sagardoa egiteko habe handi batean oinarritutako dolarea baitago bertan. 1991n

SAGARDUN

INIGO TXINTXURRETA

Gipuzkoako Foru Aldundiak baserria erosi zuen, ondare horri eusteko asmoarekin. Hala, 1993 eta 2001 urteen artean zaharberritu egin zuten, XVI. mendeko baserri baten jatorrizko ezaugarri guztiak errespetatuz. Baserri giroan, argiztapenean eta usainetan ahaldegin berezia egin dute. Irudi, soinu eta usainekin, emozioen bidez, bisitaria garai hartara gerturatzea da xedea.

Egun, baserriaren osagarri izango den interpretazio zentro bat abian jartzeko asmoa dago, ondorengo ezaugarriak izango dituen: Igartubeitiren eta euskal baserriaren jatorri eta bilakaera lantzea –dolarean arreta berezia jarritz–; Baserri tipologiak lantzea; eta historian zehar baserriko kideek izan duten bizimodua, ohiturak, ekoizpen moduak, gizarte antolakuntza... ezagutzera ematea. Halaber, teknologia berrietan oinarritutako ikus-entzunezko aurkezpen sistema berritzaileak erabiliko dira. Interpretazio zentroa egiteko lanak 2004an abiatu ziren eta 2007an amaitzea espero dute antolatzaileek.

Hernaniko SagardoGunea

Hernaniko Udala, Gipuzkoako Sagardo Naturalaren Elkartearekin batera, SagardoGunea izango denaren proiektua lantzen ari da. SagardoGunea Hernaniko Villa Ave Maria etxaldean kokatuko litzateke. Udalak duela bi urte eskuratu zuen Hernaniko erdialdean kokatuta dagoen eta 1920 inguruan sortu zuten eraikin hori, eta orain sagardogin-

Goitik behera eta ezker-eskuin: Astigarragako Sagardoetxea, Igartubeiti baserria eta Hernaniko Sagardo Gunearen proiektua.

tzaren sektoreak bere jardunerako erabili ahal izango du. Eraikin zahar horren ondoan beste berri bat eraikiko da: diseinu moderno eta funtzionala izango du, baina jatorrizko nortasuna galdu gabe (ikus ezkerreko irudia). Egungo garai eta kontsumo joeretara egokitzen asmatu duen sagardogintza berri ematea da asmoa. Horretarako,

hainbat erakusketa gune izango ditu: dastatze gunea, dokumentazio zentroa, proiektzio edo ekitaldi aretoa, denda eta erakusketa aretoa. Jatetxe bat ere aurreikusita dago eta sagardoaren menuetan espezializatuko litzateke.

Jose Luis Loinaz arkitektoak egin du egitasmoa; bi eraikinen artean, guztira 2.800 metro koadro izango ditu. Rafa Zulaika SagardoGunearen arduradun teknikoaren arabera, “Gipuzkoa osorako zerbitzua eman go duen zentroa izango da. Sagardoaren lurraldea izango da bere oinarria eta sagardoaren kultura eta sagardogintza izango ditu ardatz”. Zehazki, honako helburuak jarri ditu SagardoGuneak: sagardogintza ezagutza, ikerketa eta prestakuntza garatzea; sagardoaren ezaugarriak eta potentzialtasunak erakustea; eta komunitate horren baloreak transmititzea –lan, jai giro eta osasunari lotuak–.

Proiektuaren sustatzaileen ustez, sagardoa eta sagardogintza, sagastia eta sagarra dira lurralde honi paisaian, kulturen eta ekonomian nortasuna ematen diotenak. Datozen belaunaldiari balore horiek helarazi nahi dizkiete. ■

Nobedadea

ILLIMANI

Boliviako izpiak
eta hizkiak

TXOMIN TXUEKA & AMETS ARZALLUS

Testuak gaztelerara, frantsesera eta ingelesera itzulita.

“Pausoa egiten da La Pazera aurrena.
Hankak lurreraino iristen baitira han ere,
baina oxigenoa ez da iristen bururaino.
Arnasa ematen oso zuhurra da Boliviako
atmosfera. Bestela hori ere lapurtua
zuketenez honetako kolonizatzaileek...”

ARGIAko
harpidedunek
-%15

25€

ESKAERAK | 943 37 15 45 | www.argia.com | denda@argia.com |

IKERAGARRIA !!!
2007a NOIZKO
URTE BEROENA
IZANEN DUN,
ADITVEN
ARABERA...

NOIZTIK
ARDURATZEN HAIZ
EGURALDIAZ, HI ?

GEOPOLITIKAZ
ARI NAUN...

Hala ere

Ezertan hasi aurretik aurreko ttakunean Angelek azaltzen duen kantua rekiko bekaizgoa baretu nahi nuke Mallarmé handiaren aipu –apokrifoz?– batekin. Diotenez, egun batean olerkariari joan zitzaizkion berria ematera: “Maisu, maisu Debussyk musika jarri omen dio zure *L'après-midi d'un faune* olerkariari”. “Pozen naiz –erantzun omen zuen Mallarmék–, baina uste nuen nik neuk jarria niola aurretik”. Lasai gera bedi Angel, beraz, bere poesiak baduelako –solfeo jakin beharrik gabe– musika, eta ez kaskarra, hain zuzen.

* * *

“Hala ere... (Lurdes Iriondoren kantua), haxe da gaia”, jarri zidan Itxarok puntua aspaldi, oso aspaldi –bi aste eternitatea baita tartean bi zerraldo zapartatu mahai gainertzen dizkigutenean–, eta Angelek galdetzen baitzidan zer asmo nituen urte berrirako, bie erantzutera jarri naiz. Beldur naiz orain arteko ttakun hauetan ibili dugun adar-soinua ez ote den ilunduko.

Bai, Itxaro, Durangon erosi nuen Lurdesen diskoa, eta arras gozatu dut hura entzuten, ez dakit itzali baina joan behintzat egin zaigun urte bukaera honetan. Badute kantu horiek usaime-nik eta kolorerik nire oroitzapenean. Azalpen ilunen eta kontu isil-gordeen usaina. Irrati piztu baten inguruan goizaldeko ordu txiki arteko egonaldien zuri-belztasuna. Zuk aipatzen duzun kantua nabil burutik kendu ezinik, Itxaro: “Nabil, eta nabilelako nago hain triste/ ikusirik denok hain urrun/ gauzak hain ilun/ begiak lauso/ eskuak hain hutsik,/ nabil, eta nabilelako nago hain zikin”.

Irakurtzen dudanez, Lurdes Iriondok jarri zion doinu Xabier Leteren hitzari, baina Leteren olerkiak –Mallarmérenak bezala– bazuen lehendik ere musika. Gogoan iltzatzen den horietakoa da nolabait

DANI BLANCO

Inazio Mujika

Borda

Erro

doinu eta guzti. Etsipenaren mugako egoera hori ongi adieraztea zaila da, eta hitz gutxi batzuekin bata eta doinu sotil batekin besteak barruko gihar ezkutuen hunkitzen dutenik ezin ukatu. Badu, dudarik ez da, Iriondoren ahots beroak hunkitze horretan parterik eta esango nuke emakume izateak ere ematen diola kolore berezia.

Ikaragarria da nola aldatzen den abesti batzuen hitzen esanahia gure gogoan, urteak pasatu ahala. Hogeita hamar urte luze ditu kantuek eta seguru nago orduan gure buruetan pizten zen iruditegia, borraroen eta biktimen argazkia, beste era batera ulertzen dugula gaur. Ifrentzua erakutsi ez digunean galtzerdiak... Aldatu ez dena tristura da, eskuak hutsik edukitzearen sentimendua, begi busti beteen umela, eta zikintasunaren sentsazioa. Edo zikinkeria.

Badakizue nola jarraitzen duen kantuek: “Hala ere, gelditu egingo naiz/ hala ere, hau nere lurra da/ hemen dago gure etxe bakarra”. Eta nire gogoia ia ahaztuta genituen hainbat herrikideengana joan zait. Auto azpia goizero begiratzen zutenengana, gogoratzen?, herrian bi itzal armatuz paseatzera derrigortuengana. Ez dakit horietarik inork idatziko duen inoiz libururik beren sentimenduak eta arrazoiak erakusteko, baina pentsatzen dut inork inoiz barrurik balu esperientzia horren berri *de profundis* emateko ez litzatekeela izenburu txarra, eta ez litzatekeela ahapaldirik kaskarra atarirako. Hala ere.

* * *

Kantuez ari garela, dagoeneko badugu euskal herritarrok idatzeko dagoen beste kantu bat.

Musika, tamalez, tristea du. Bestek jarria.

Konpas bakar, burrunbatsu eta ankerra. Ez dakit

nork jarriko dizkion hitzak. Izango ahal du

argitasunik musika aldatzeko. Nik badut

izenburua: *Haur ekuadortar bati sehaska kanta*

Kantuez ari garela, dagoeneko badugu euskal herritarrok idatzeko dagoen beste kantu bat. Musika, tamalez, tristea du. Bestek jarria. Konpas bakar, burrunbatsu eta ankerra. Ez dakit nork jarriko dizkion hitzak. Izango ahal du argitasunik musika aldatzeko. Nik badut izenburua: *Haur ekuadortar bati sehaska kanta*. ■

Urte berri on

Amaitu berri den urteko azken hilabeteak euskararen alorreko zenbait berri ekarri dizkigu. Izan ere, euskara aipagai izan da frantses legebiltzarrean, Iparraldeko geltoki handiengan, Baionako Herriko Etxean eta bukatzeko, Euskararen Erakunde Publikoak (EEP) bere 2007ko aurrekontua publikoki aurkeztu du.

Azken honek erreakzio ugari piztu ditu euskaltzaleen artean. Alabaina, emendatzea %20koa izanik ere, EEPk aurkeztu berri duen hizkuntza politika egitasmoari benetan erantzunen ote dion galdegin dute elkarte frankok eta kazetari batzuek. Ikusteko da urtero 2 milioiko aurrekontuarekin EEPk zer egingen duen, zeri emanen dion lehentasuna eta banatzekoa duen dirua zein proiektutan inbertituko duen. Diru gutxi gauza askotan barreiatzeko ez baitu politika onik eraikitzen. Ikustekoa baita ere, beste hainbat instituzio, zerbitzu eta organismoen diru partidak mobilizatzeko gaitasun eta autoritatea izanen duen ala ez, toki horietan guztietan, euskararen aldeko neurriak finantza ditzaten. Benetako balorazioa nekez egin daiteke elementu horiek guztiak oraindik eza-gutu gabe.

Baina baliabide ekonomikoaren inguruko eztabaidak ez luke gorde behar EEPk bere politika bideratzekoan pairatuko duen beste ahultasun puntu inportantea. Izan ere, edozein politika publikoak dituen tresna eraginkorrenak legearen babes eta indarra dira. Jakina da euskarak Iparraldean ez duela inongo lege babesik eta frantses Estatuan dauden hizkuntza legediak frantsesa babestu eta sustatzeko baidzik ez direla. Erakundeak martxan emanen dituen ildoak eta proiektuak “eragileen borondate ona” izanen dute oinarri bakarra. Hots aspaldidanik euskalgintzako herri mugimenduek jorratu dutena baina askoz gehiagorik ez.

DANI BLANCO

Adibide konkretu bat? Garraio zerbitzu publikoko SNCF konpainiak eman digu abenduan berean. Baionako geltokia erabat berritu du eta seinaletika hiru hizkuntzatan eman. Halaber publikoarekin harremanetan diren hizkuntza horien eledunak seinالاتuak dira. Erran nahi baitu, Demoak taldeak duela hiru urtez mobilizazioen eta ekintzen bitartez aldarrikatzen zuena. Salbu frantsesa, ingelesa eta espainola direla kontutan hartuak izan. Nahiz eta EEPk SNCFeko buruzagiekin harremanetan izan, euskarari tirrit! Baina ez da ezer gertatu, euskaltzaleen tripako minak aparte. Postan ere frantseseko helbideak dituzten gutunei euskarazko helbideak dituztenei baino prezio merkeago bat

aplikatzen segitzen dute, hizkuntza diskriminazio lotsagarria burutuz, inolako ondorioz izan gabe.

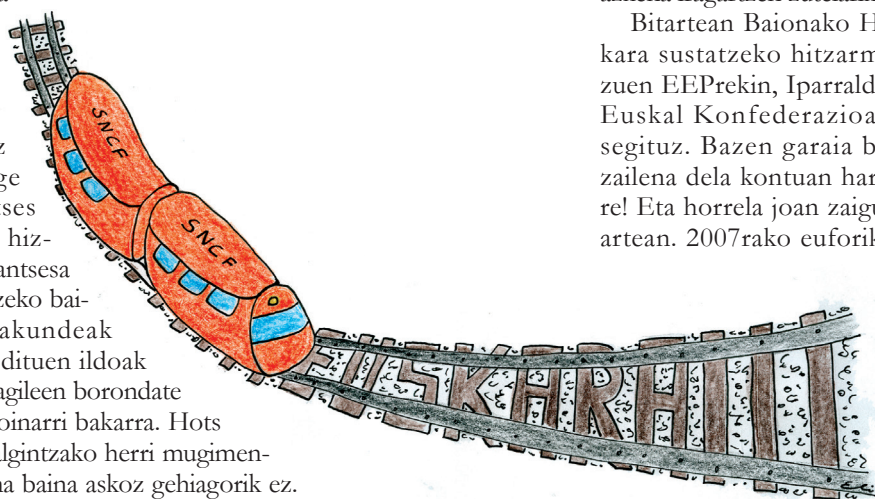
Abenduan ere frantses legebiltzarrean iragan den eztabaidak baieztatu du aldi bat gehiago hizkuntza gutxituekiko Frantziak duen jokaera atzerakoa eta menperatzailea. Konstituzio aldaketa zela eta, diputatu talde batek 2. artikulua famatuari (*La langue de la République est le français*) erregeioetako hizkuntzen aipamen bat erantsi nahi izan zion. Nahiz eta bozketan sekulan ikusi ez den alde ttipiena gertatu, eztabaidan zehar betiko trufa lotsagabeak entzun

behar izan ditugu, beste batzuek komunitarismoaren mamua aipatzen edota Errepublikaren azkena iragartzen zutelarik.

Bitartean Baionako Herriko Etxeak euskara sustatzeko hitzarmen bat izenpetzen zuen EEPekin, Iparraldeko beste 42 herri Euskal Konfederazioarekin hartu bidea segituz. Bazen garaia baina lehen urratsa zailena dela kontuan harturik, txaloak halerre! Eta horrela joan zaigu 2006a, argi ilunen artean. 2007rako euforikoa ala arrunt pesi-

mista izateko arrazoirik ez, baldintza hobekoak sortzeko lanean segitu beharko delako konbentzimendua baizik. ■

Ikusteko dago EEPk zer egingen duen,
zeri emanendion lehentasuna eta
banatzekoa duen dirua zein
proiektutan inbertituko duen.
Diru gutxi gauza askotan barreiatzeko
ez baitu politika onik eraikitzen

Xipri Ansellalde

APAIZA ETA IDAZLEA

Militarrak demokraziaz esperantzetan

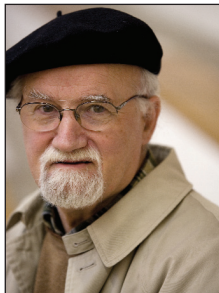
Hautsiak ala ez, negoziaketak? Madrilgo atentatuak hausten ez baditu, zer behar-ko da? Hitzek zerbait erran nahi baldin badute... Nork hautsi ditu? Aski da ikustea noiz hautsi diren.

Entzun dugu Espainiak deus ez diola eman ETARI, su-etenaren truke. Uste genuen presoak hurbilduko zituela. Ez dira hurbildu. Horrek ez du meniaren haustea justifikatzen. Eta ez dakigu zuzen zer pasatu den, denen isilean, Espainiaren eta ETaren artean mahaian inguruan. Zurrumurruekin gaude.

Egia ote liteke PSE, EAJ eta Batasunak bat egin zutela EAE eta Nabarrak izan behar zuten estatu-tuaz, ez baita guti? Bat egin eta, ondoko bilkuran, Batasunak hitza jan duela? Nork manaturik? ETak ote?

Nor da ETA? Duela 40 bat urte ezagutzen genituen. Bagenekien nor zen burua, biltzar nagusiak bazirela: ETA IV (1965), ETA V (1966), ETA VI (1970)... Baina orain, nor da ETA? Gaurko Biltzar nagusia Biltzar Titikian mugatzen ote liteke? Batere biltzar titikirik baldin bada.

ETA sortu zelarik, eman zuten arrazoietarik bat, erbestean bizi eta EAJkoek ez zekitela gehiago nolakoa zen Euskal Herria. 1936an ezagutu zuten hartarik oso aldatua. Zakur ehizorrek setiatua, azeria bere

DANI BLANCO

zulo zoko-zokoan bezala, Limoges edo Cahors aldeko etxe zenbaitetan bizi, jendee-kin ahal bezain harreman gutirekin, hartuak izateko beldurrez. Gaurko ETakoek ba ote lekikete zer den egungo Euskal Herria?

Demokrazia derasate aho beteka. Herriaren nahiari jarraitzen ote zaizkio? Zer nahi du herriak? Atentatuak, ala bakea? Aburu ikerketek salatzen digute %5 dela borroka armatuaren alde. Demokraziak ez ote du eskatzen %95 horren nahiari plegatzea?

Armada delarik buru, ez gara demokrazian, baina diktaduran, armada izan dadin Stalin, Pinochet ala ETarena.

Zurrumurruetarik ariko naiz berriz ere, inork ez baitezake izan mamu baten berri zuzenik. Delako Biltzar Titikia zatitua liteke: burua(k) meniaren alde, komandoa(k) borroka armatuaren alde. Ez dut behin ere konfidantzarik izan armadetan, are gutiago, kaboek beren burua jeneral egiten dutelarik. Euskal Herrian bai- zik ez da horrelakorik ikusten.

Kontsola gaitzek: diktatura mili- tar guztiak demokraziarako bidean dira. Francorena 40 bat urteren buruan erdi zen. Pinochetena 18ren buruan. 48 urteko ETA esperantzetan dela! Noiz sartuko da bada demokrazia erdimine- tan? Baina nork sinetsiko du laugarren menia bat aipatuko duelarik? ■

«
Ez dut behin ere konfidantzarik
izan armadetan, are gutiago,
kaboek beren burua jeneral
egiten dutelarik.
Euskal Herrian baizik ez da
horrelakorik ikusten
»

TXANDAN

Instrai Colina

Oskola, eskola, eskala

Iraganera egin dugu oster. Apa- ratu seman- tikoak gerran daude berriz. Erdeinuzko “zuek”

gara berriro. Ekidistantzian babestu da apirileko katua. Inork ez du ezezagunekin hitz egin nahi. Betiko lubakietan gaude. Bakea dugu aldarri bakar. Bakar, laku, zakar, zatar. Guda-zelai nagusitik ezkutatu dira etxebizitza, AHT... Urrun dago Ekialde Hurbila. Susmagarriak dira Salomo- nak, Ternua gorriak, eta belarritakoak. Poliziak ez dizu “edanda zatoz?” galdetzen. Gaitzespena dago modan. Ez

Gobernu Zibilera. Herri honen miseria burokratiko bat konpontzera bidali ninduten bertara. Espaloi-beteko ila- darekin egin nuen topo. Paperak berritzera zetozen batzuk, egonaldi baimena luzatzera besteak... Ez bat, ez bi, zain egon gabe barruraino sartzeko agindu zidan uni- formedun armatuak. “Komunitarioa” omen nintzen. Ezer izatekotan, komunitarioak baikara urruñarrak Donostian.

Zain geratu ziren asko eta asko. Ekuadortarrak ziren. ■

da deus iragan. Dena da iragan.

Iraganera egin dut nik ere. Donostiako

Xabier Sarasua

IRAULIKO ARALARKIDEA

Egiazko bakea helburu, herri ekimena akuilu

Beste batzuek aspaldi egin genuen bideari helduz, Batasunak urrats garrantzitsua eman zuen Anoetan, eta ETak bide eman zion aukera horri. ENAMek orde berak bakarrik jokatu nahi izan du partida PSOEn Gobernuarekin, gainerako euskal eragileekiko elkarlan bidetik saiatu orde. PSOek ez du erantzukizunez jokatu, ETak ez dio eutsi, bataila PPK irabazi du, oraingoz. Palatek eta Estaciok galdu dute –horiek betiko–.

Herritarrok kokoteraino gaude.

Dagokiguna nahi dugu eta lortu arte borrokatuko dugu. Dagokigun bakea, askatasun eta eskubideen gainean eta indarkeria oro baztertzeko jarreraren eraikia. Bide politiko hutsen garaia da, eta herri eskubideak lortzeko herri-estrategiaz jardutekoa, herri eskubideak estatuei atera egin behar baitzaizkie. Horretarako baina, gizarte zibilak hartu beharko du ekimena, egiazko bake eta normalizazioaren alde elkarlan dinamikak bultzatzeko; politikariak ez baitira horretarako gai beren kabuz.

Hona, beste adibide argigarria. Urte eta erdiz euskal preso politiko-en aldeko lan dinamika bateratua martxan jarri nahian jardun dugu hainbat eragile politikok, ia hamabostean behin bilduz. Preso eta senitarteen aurkako politika hiltzailea berehala amai zedin presio sozial indartsua eragitea zen lehen helburua. Ezker

DANI BLANCO

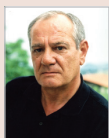
«
De Juanaren eta senideen egoera
bidegabea konpontzeko indarrak
metatzea eta gizarte-kontsentsu eta
presioa bultzatzea ez da lehentasuna
izan politikari horientzat, neroni
lekuko. Hori da errealitate krudela
»

Batuak (EB) ez du parte hartu nahi izan. PNVk elkarlanerako dinamikatik kanpo gertatzea erabaki zuen abuztuaren, aldi berean saia-kerak porrot egin zuela filtratuz... Orduetik, ezinean ibili da EA, gainerakoon dinamika motelduz eta zailduz, abenduan elkarlanean ez sartzea erabakitzeke. Batasunak ere atzera egin zuen, EA gabe elkarlana abiatzeak balio handirik ez zuela argudiatuz. Aralar, Zutik eta ABko ordezkariok, ezinean eta triste, ezin inorekin elkarlanari ekin. Presoen, De Juanaren eta senideen egoera bidegabea konpontzeko indarrak metatzea eta gizarte-kontsentsu eta presioa bultzatzea ez da lehentasuna izan politikari horientzat, neroni lekuko. Hori da errealitate krudela.

Horregatik, gizarte zibilaren txanda da orain: Lokarri, Euskaria, Ahotsak eta gainerakoak, ekin elkarlanari! Denen artean martxan jarri beharreko ekimenak elkarriketa dinamikak behar ditu batetik, eta mobilizazioak bestetik. Ekimen horrek indarkeria guztiak amaitzea eskatu beharko lieke ETari eta Gobernuai, eta Euskal Herriaren-tzat baldintza demokratikoak eta erabakitzeke esku-bidea aldarrikatu. Indarkeria desagertuta euskal herritarrok jarri beharko dugu ados erabakitzeke eskubidea nola gauzatu, inori baimenik eskatu beharrik gabe. Etsipenari lekurik ez, ekin! ■

HIRUKO TXIKIAN

Joxemari Ostolaza

Jarraitzen dut. Ez diot antzik hartzen egoera politikoari. Ez dakit arra ala emea den. Ezin dut

irudikatu inguratzen gaituena. Argi dudana gauza bakarra, Piterman eredia inposatzen ari zaigula. Bazkidetza ordaindu, hamabost egunero harmaila okupatu eta zintzo arraio nagusiaren erabakiak irentsi. Ikusle soila izaki, hori bai, eskaintzen zaiguna kontsumituz. Peñak sortzea da ia dugun parte hartzeko modu bakarra. Eta peñen sarea koordinatzea litzateke gure inizatibetarako eremu egituratua. Eta Pitermanen jarduna dorpetzat jo bagenezake ere, ez gara formatatik haratago joateko gauza. Zapate-

Berdin

rok adarra jo digu. Eta zuzenki pairatu behar izan ez dugunok paso egin deza-kegu gure bizitza sobera konplikatu gabe. Ez da hau estrategia horren ondorioak sufritzen dituztenen kasua. Presoek eta bere inguruak bereziki. Horiek bakartzea du helburu strategi horrek. ETak aski dela erabaki du. Eta bien arteko negozi-azio isolatuari, prozesua deitu diote. Alderdi politikoez ez dute lekurik aurkitu eremu horretan. Ez dakite zer egin eta ez dute beren ezina aitortzen. Peñen irudia datorrit burura, baina xehetasun batekin, hauek bai baitakite ez dutela jokatzeko. Eta jokalarien eta ikusleen artean mundua dago. Euren noski. Piterman eredia nagusi. ■

San Andresen

Plaentxiko San Andres auzoan izaten gara Xebastian eta biok urtean pare bat aldiz. Udako jaietan ofizialki eta edozein aitzakiarekin antolatutako afari batean San Andresak inguruan. Urtero egiten dugu bertakoekin apusturen bat, pilotan, musean edo dena delakoan eta urtero geratzen da bertan behera, badakigulako, funtsezkoa lagunarteko afaria baino ez dela. Aurten Lajaren semea zen soinuarekin eta panderoaz laguntzen Ziolarko Jose. Ziolarri begira konturatu nintzen batetik bestera eta edozertan ari garenok ere ez garela hain edozertarakoak gaur egun. Gu ere espezializatu egin gara. Lotsa ematen digu ustez ongi ongi egiten dugunetik kanpoko zerbait egiteak. Ziolar izan zen gau hartan txapeldun. Panderoa jo zuen lehenik. Gurekin bertsotan aritu zen gero, herdoilak herdoil. Eta azkenik, bertako emakumeen gutizia betetze aldera, dantza lotuan egin zuen saio bat. Joxerentzat festa bat da, nahiz berak milaka paseak dituen.

Kontrasteak

Kondentsazio poetikoaren oinarrian dagoen figura da kontrastearena: apaiza elurretan jarri behar nabarmenduko bada. Literatura ere horixe da: beltza zuria-
ren gainean. Eta bertsotan ere mila aldiz erabilitako baliabidea da dugu. Hiru egun segidako-
tan Abadiñon, Tolosan eta Donostian aritu nintzen kantari. Itxuraz oso kokagune desberdinak ziren kanturako. Abadiñon gaztetxearen kultur eskaintzaren zati. Tolosan atsedenaldirako kristau talde baten hogeitabosgarren urteurrenaren ospakizuna. Donostian berriz, Juan Astiga-

DANI BLANCO

rrabia Euzko Jaurlaritzako Herri-Lanetarako lehen Kontseilariari omenaldia. Ostiral iluntzean etxetik irtetea ez nintzen jabetzen zenbat aldiz eta ze jende eta leku desberdinetara egokitu beharko nuen ordu gutxian. Ez dakit denetan asmatu nuen. Ez segur aski. Dakidan bakarra da hurrengo astelehen goizean dexente aberatsagoa nintzela.

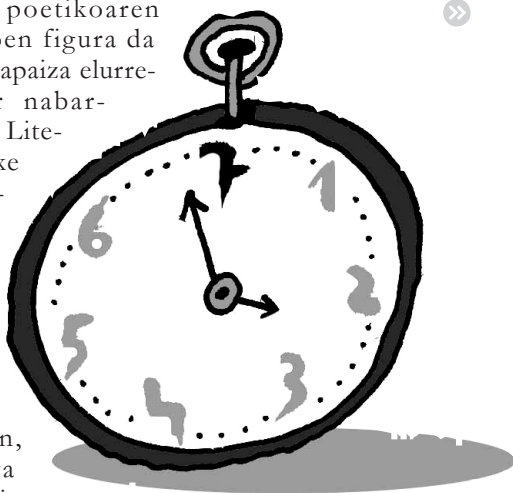
Herri-lan

Ez dakit hitz elkartu horrek tarteko marra-
txorik behar lukeen edo ez. Gutxienekoa iruditzen zait, zinez. Izenaren ederrak ninduen harrapatu. Gazteleraz “Obras Públicas” deitzen den hori da euskaraz “herri-lanak”. Makaleko indarra dauka gure esamoldeak auzokoenaren ondoan! Sail bakarra izendatzeko baliatzen dugu baina politikari orok behar luke “herri-lanetan” aritu. Beste kuku batek joko liguke.

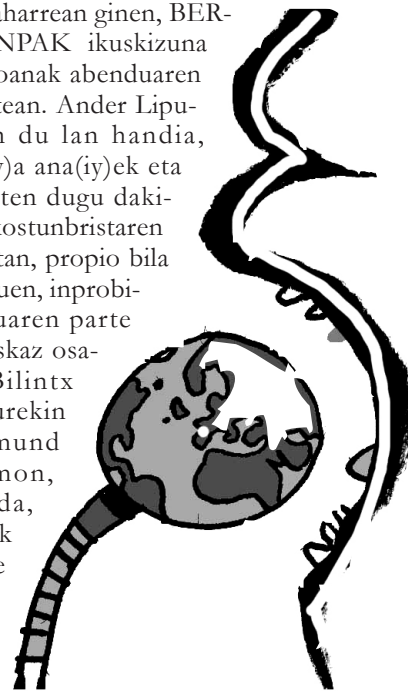
San Tomasetan

Izena soilik ez da aldatuz doana. Antzoki Zaharrean ginen, BERTSO-TRANPAK ikuskizuna jokatzera joanak abenduaren hogeita batean. Ander Lipusek egiten du lan handia, baina Pa(iy)a ana(iy)ek eta nik ere egiten dugu daki-
guntzoxa. Antzerki kostunbristaren habia izandako hartan, propio bila ibili gabe osatu genuen, inprobisatuz, gure munduaren parte diren jende mordoskaz osaturiko taldea: Bilintx buru, han ziren gurekin Alex Ubago, Sigmund Freud, Doraemon, Eduardo Chillida, Don Pin-Pon, Frank Zappa, Penélope Cruz, Xabier Lete, Mafalda eta Guille... Batzuk gurea-
goak jotzen ditugu noski, baina denak geurekotu genitzake saiakera handirik egin gabe. Kapoirik ez zen azaldu. Kupoirik

«
Txankletak nola jantzi. Behatz bat
batera eta beste lauak bestera.
Xanokeria izugarria dirudi.
Izan ere, hala da. Baina minik
eman gabe zirikatzea iruditu
izan zait beti bertsoaren funtsa
»

irudiak:
Antton Olariaga

Me diste la vida agurra eskaini zion amari.

Xabi Payak berak dio izugarrizko garrantzia eman diotela gaztelaniazko hedabidetan detaile txiki hori dela medio. Ez dago gaizki elkarrengandik hurbilago sentitzen hastea. Baina ez dezatela pentsa hedabide horietan bertan-goxo daudenek, gu gehitxo hurbilduko gatzaizkienik

ere ez. Eta angulen aipamenik ere ez genuen egin.

Txankletak

Urtean zehar botatako bertsoren bat aukeratu behar banu, nirea, San Tomas bihar-munean Azpeitian botatako bat aukeratuko nuke. Ez ona delako ziurrenera, oraindik gogoan dudalako baizik. Imanol Lazkano zen uda Zarautzen, gure etxean, eman nahi zuen azpeitiarra. Eztabaidan hasi ginen eta otu zitzaidan uda itsas-herri batean pasatzeko premia premia kontua esplikatzeari: txankleten mekanismoaren funtzionamendua. Edo txankletak nola jantzi. Behatz bat batera eta beste lauak bestera. Xanokeria izugarria dirudi. Izan ere, hala da. Baina minik eman gabe zirikatzea iruditu izan zait beti bertsoaren funtsa.

Me diste la vida

Xabi Payak Bizkaiko txapel-dun berri zelarik amari eskaini zion agurra. Erdia euskaraz eta erdia gazteleraz. Arrunta eta ohikoa da Xabirentzat hala aritzea. Neba-arrebekin euskaraz eta amarekin gazteleraz. Ni ez ninduen neurriz gain

harritu. Erdaraz aritzen diren hedabideetakoak bai ordea nonbait. Paya berak dio izugarrizko garrantzia eman diotela hedabide horietan detaile txiki hori dela medio. Ez dago gaizki elkarrengandik hurbilago sentitzen hastea. Baina ez dezatela pentsa hedabide horietan bertan-goxo daudenek, gu gehitxo hurbilduko gatzaizkienik. Azken batean, amua bota diegu, baina beraiek egin beharko dute kosk. Hots, hizkuntza oso bat daukate zain, mundu txiki bat, ez oso apartekoa baina bai aparta.

Agenda aldaketa

Lanbidea zein, hainbesteko garrantzia izango du agendak bakoitzaren bizimoduan. Gurean badu aski handia. Begira geratu natzaio, betirako ixtarekin, 2006koari. Arrunta da azalez. Beltza. Mamiz josiegia iruditu zait. Ardiak moduko zirriborro gehitxo toki gutxi-rako. Ez naiz iritsi ezinik ibili, baina iritziz pattaldua bai. Besteren esanera edo erregura lan gehiegi egin dut eta niretik gutxiegi. Batak dakar bestea. Urte berriaren lehen egunetan agenda berria gutxixeago betetzeko dudak asmo sendoa denboraren joanak birrinduko du berriz ere segur aski. Begira geratu natzaio, bai, agenda zaharrari. Gaur arte bizi-kriseilu unean unekoa zena ezdeus bihurtu dela bat

Azken urteetako agendak gorde egin ditut. Orain balio dokumentala ere badute. Gure egia egiazko bertso-liburuak agendak baitira. Loratu gabeko testigantza zuhur eta xaloak

batean, bururatu zait. Ez da egia ordea. Orain artean balio funtzionala soilik zuen. Anjel Mari Peñagarikanori ikasi nion ohitura ona. Azken urteetako agendak gorde egin ditut. Orain balio dokumentala ere badute. Gure egia egiazko bertso-liburuak agendak baitira. Loratu gabeko testigantza zuhur eta xaloak. Guri ez bezala, memoriaren tranpatxoek ez diete agendei batere erasaten. ■

Hamaika galderari jarriak

I

Prozesuari buruz
hamaika galdera:
Nola eman zitzaion
honi hasiera?
Preso bi hilda heldu
al ziren etxera?
Zergatik egin zuen
orduan aurrera?
Orain berriz atzerantz
egingo ote da?

IV

Zergatik autobusak
berriro erreta?
Abisua ote zen
arma lapurreta?
Ertzainetxea al da
orain Anoeta?
Zeinek agintzen die
hasteko kolpeka?
Hori al da bakea
eta elkarrizketa?

II

Zein eskakizunekin
bete zen zerrenda?
Bete al da adostu
ei zuten agenda?
Justiziak zergatik
ez du kendu benda?
Salatzen al da dena
Venga donde venga?
Inoren mina ere
errez ikusten da?

V

Desagertuko al da
bolbora usaia?
Serio nork hartuko
du presoen gaia?
Lehengo bidetik berriz
ezin al da saia?
Bakerako zergatik
da txarra garaia?
Noiz jarriko da martxan
alderdien mahaia?

III

Gose greban zergatik
hasi zen Iñaki?
Gure herriak zer ba
dauzka hiru zati?
Guztia defendatu
daiteke legalki?
Madrilen behar al da
dena erabaki?
Horretaz Josu Jonek
zerbait ba al daki?

VI

Mahaian zenbat buru
horrenbeste ahots?
Edo berriz hanka bat
edukiko du motz?
Geratu ez gaitezen
ahoa bete hortz,
galdera bakoitzari
erantzuna zorrotz,
bihotzari entzunez
baina burua hotz!

Bertsoa.com

Plaza digitala martxan
jarri du Jexux Mari
Irazuk

❑ Ezpalak
❑ Argitalpenak

❑ Denbora-pasak
❑ Makina bat kontu

Thesi
Leurtzako
urtegiak

ARGIA

erdiko kaiera

kultura eta aisia

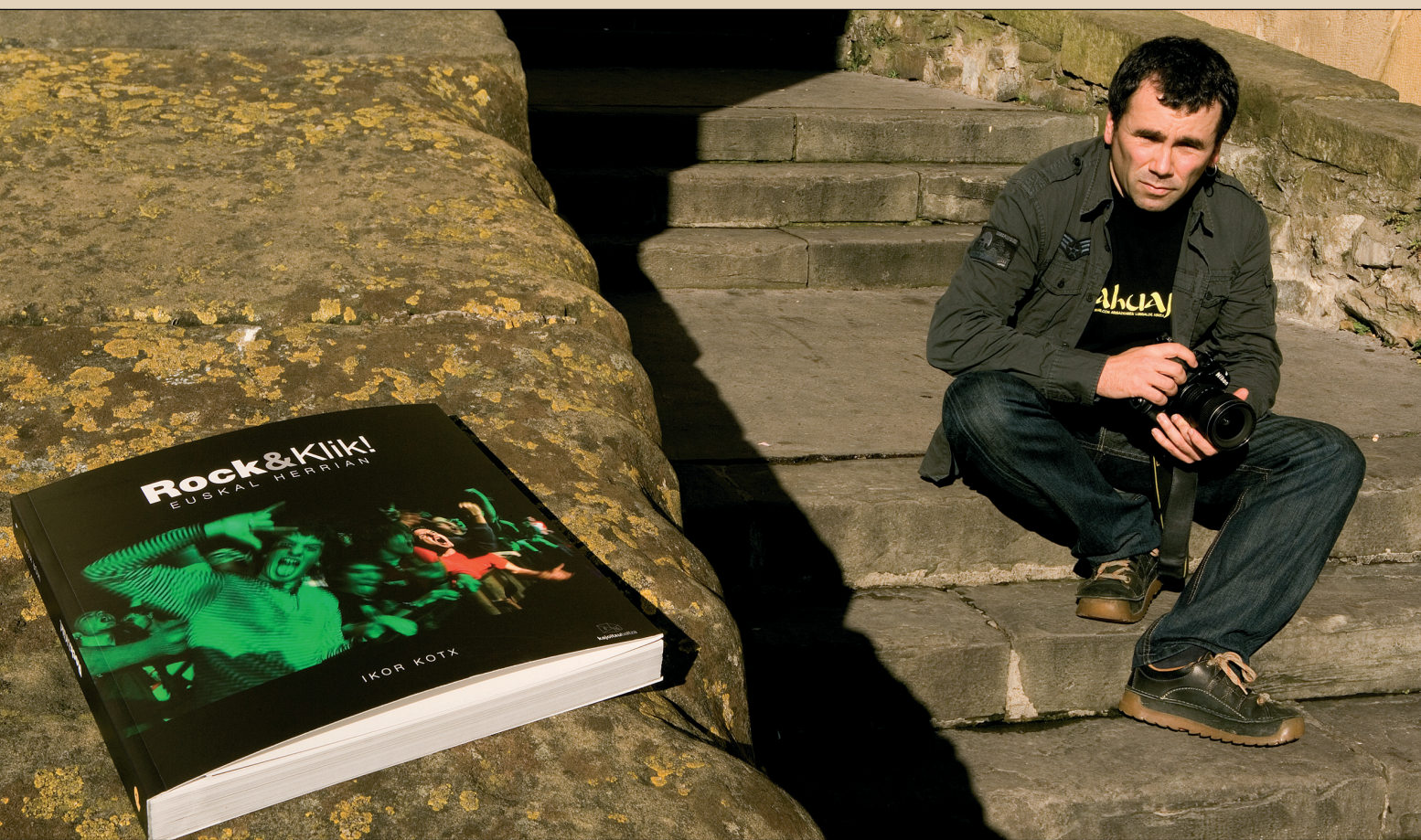
Ikor Kotx... Rock & Klik!

Erreterian sortu eta Hernanin (Gipuzkoa) bizi den Jon Urbe argazkilariak urte asko daramatza musika taldeei argazkiak egiten Ikor Kotx goitzenarekin. Argazkilaritza lanbide badu ere, zaletasun nagusia presio gabe kontzertuetan argazkiak egitea da. Hala hasi zen eta ia oharkabean bilduma izugarria batu du, Euskal Herriko musikagintzaren erakusle ere badena.

Ez daude guztiak, jakina, baina 18 urteotan Euskal Herriko rockak taula gainean eman duenaren zati handi bat jaso du. Ahalegin ugari egin ondoren, Gaztelupeko Hotsak diskoetxeak estreinatu duen Kajoitxu Baltza zigiluak argitaratu du *Rock & Klik!* liburua, hemengo musikari aurpegia eta irudia ematen diona, aspaldiko zor bat kitatuz.

IKER BARANDIARAN

Argazkiak: Dani Blanco

«Taldeek emango didatenaren zain egoten naiz kontzertuetan»

Noiz eta nola zaletu zinen argazkilaritzan? Zerk erakarri zintuen?

Aspaldi bideoa ikasi nuen. Horren ostean erakarri ninduen argazkiak momentua izozteko, sinplifikatzeko daukan gaitasunak. Bideoarekin bezala istorio guztia kontatu beharrean eskema bat egitearen antzekoa da.

Zein izan zen ikusi zenuen lehenengo kontzertua? Heritik kanpo gaua igarotzera joan nintzen Olaberriera. Hertzainak, La Polla Records eta beste talde batek jo zuten. Bukaeran Cicatriz en la Matrizek jo zuen, eta argia eta soinuak kendu zizkieten.

Eta argazki kamerarekin joan zinen lehena?

Argazkiak ondo egiteko asmotan joan nintzen Kortaturen azkenaurreko kontzertura,

Irunera. Azkenekoan, Iruñean, ere izan nintzen, baina kamera gabe joan nintzen, gehiago disfrutatzeko.

Hortaz, zer nahiago duzu kamerarekin edo gabe joatea kontzertuetara?

Denetatik. Batzuetan argazkiak egiten ari banaiz ikusleek inbidia pixka bat ematen didate. Baina, beste batzuetan argazki onak egiteko aukerak ikusten ditut, eta kamera gabe amorratu egiten naiz.

Zeren bila joaten zara argazki bat egiterakoan?

Taldearen arabera. Normalean ez naiz gauza zehatz baten bila joaten, zer emango didatenaren zain egoten naiz, baina badira salbuespenak: Fermin Muguruzaren jauzia, Evaristoren keinu edo aurpegiak... Iggy Popek

1994an jo zuenean bularra erretratatu nahi nuen, baina argazkiak egiten utzi zizkiguten hiru kantuetan ez zuen kamiseta kendu.

Zer eskatzen diozu musika talde bati?

Fisikoa: mugimendua, jarrera edo indarra izatea. Taldeak ikusleekin harreman zuzena badu, askoz hobeto. Kuraiko Fernandok, Evaristok, Bap!-eko Enekok... aukera handiak ematen dizkizute, baita Garik ere.

Musika alorrean gauza asko aldatu dira. Argazkilariek baldintza hobekak dituzue zuen lana egiteko?

Negatibo eta diapositibetatik digitalera pasa gara, soinua eta argiak ere hobetu egin dira, baina horrek guztiak bi alde ditu. Lehengo taldeen espontaneotasuna galdu da. Kojon Prieto y los Huajalotes miresten nituen. Berdin zien non eta nola jo. Orain taldeak emanaldia egin eta dirua hartzera joaten dira. Lehen guztiok ginen saltsa berean; bakoitzak ahal zuena egiten zuen: batzuek jo, beste batzuek kontzertua antolatu, argazkiak egin...

80ko hamarkadan hasi zinen argazkiak egiten. Askotan esan ohi da gaur egungo taldeek ez dutela haien karismarik...

Gaur egun dibersifikazioarekin taldeak ez dira jende askorengana heltzen. Lehen oso talde gutxi zeuden jendea benetan mugitzen zutenak eta horiek mitifikatu egin genituen. Gainera, askok naturaltasun berezia zuten eszenatoki gainean eta baita azpian ere. Gaur egun ere badira pertsonaia karismatikoak, baina ez ditu jende askok ezagutzen. Adibidez, The Hot Dogs!-eko Jon.

Musikariek ikusi dituzte argazkiak argitaratu aurretik?

Argazki batzuk bai, eta beste batzuk ez. Talde guztia ateratzeko eskatzen didate, baina keinuak eta indarra galdu eta difuminatu egiten da, espazioak leku gehiago hartzen duelako. Liburua egiteko askatasun osoa izan dudanez, nik detailei edo keinuei erreparatu diet.

Gustuko duzu taldeek posatzea edo zuk delako hori aurkitzea?

Nahiago dut beraiek bere *rolloa* egitea. Hobe da naturaltasuna edo espontaneotasuna erakutsi eta zuk jasotzea.

Zer daukazue argazkilariek batera jotzaileen kontra?

“Niretzat argazkiak baino garrantzitsuagoak dira atzean dauden istorioak, bizi izan ditudanak. RIpekoei entsegu lokalean egin nien argazkia eta ez da hain ona, baina niretzat jo zuten eta oso hunkigarria izan zen”

“Natxo Cicatrizena barruan daramadan harra da. Oroimenean daukat bera eszenatoki gainean muleta eskuan zuela. Ez diot nire buruari barkatuko egun horretan kamerarik ez eramatea”

Ezer ez, baina orokorrean argazkiak berdintsuak dira. Erdi ezkutuan egoten dira, postura antzekoan... Oso zaila da talde batek ematen duena bateriarekin irudikatzea.

Zer eszenatokitik egin dituzu argazki onenak?

Niretzat argazkiak baino garrantzitsuagoak dira atzean dauden istorioak, bizi izan ditudanak. RIpekoei entsegu lokalean egin nien argazkia ez da hain ona, baina niretzat jo zuten eta oso hunkigarria izan zen. Bilboko Kafe Antzokia eta Bergarako Jam...

Leku txikiak edo handiak?

Kontraesana dirudi baina leku handietan banakakoen bila joaten naiz beraien artean distantzia handia egoten delako. Aldiz, leku txikietan, taldearen bila joaten naiz. Leku handiak hobeto argiztatuak daude; baina, leku txikiak beste berotasun bat dute, intentsitate handiagoa. Baina, kontzertu handiak dira ikusleen argazki tipikoak egiteko aproposenak, lehenengo ilarak hesiaren kontra egoten direlako.

Noiz bururatu zitzaizun halako bildumarekin liburu bat egitea?

Jende askok esaten zidan argazki pila bat izango nituela, erakusketak egiteko... Hertzainak en kaxa egin zutenean argazki batzuen bila hasi nintzen eta gauza asko aurkitu nituen.

Ez dago tradiziozko argazkien liburuak egiteko. Argazkia artea dela diote, baina kulturaren anaia pobrea da, ez dute gure lana aintzat hartzen. Profesionalki oso gutxietsita dago: ez dute zaintzen, argazkia moztzen dizute... Argitaletxeek ez dute arriskatu nahi: garestia dela, gutxi salduko dela... Hainbat saiakera egin nituen, oso prozesu luzea izan da, eta azkenean Gaztelupeko Hotsakekoak animatu dira.

Beste argazkilariren batek saiakerarik egin du?

Ez dakit. Hala ere, Pablo Cabezaz gain, jende oso gutxi ibili da sistematikoki argazkiak egiten nire eskualdean. Azken aldian, digitalekin, dezente aldatu da. Orain, jende askok esan dit bazela garaia, hau falta zela eta oroitzapen ugari direla. Musika badugu, baina argazkiek musika eta pertsona horiek irudikatzeak balio dute. Nik etxean hori guztia bilduta neukan, eta nire altxor txikia zen. Baina, ez nuen nahi galtzen uztea.

Argazkiak askotan ez dira sinatzen eta ez daki-gu egilea zein den. Liburu hau izan da, zehar-

ka, zure argazki ezagun batzuen aitatasuna errebindikatzeko modua? Duindu beharra dago. Jendeak badio argazki bat ona dela, jakin dezala zeinek egin duen. Guk prentsan bat-bateko iraunkortasuna duen produktu baterako lan egiten dugu, eta ez dute gure lana zaintzen. Uste dugu argazki batzuk beste *tempo* bat merezi dutela. Liburu batean batzea aukera bat da. Profesioaren errebindikazio bat da, eta niretzat garrantzitsua da argazkilarien bilduma bat hastea. Batzuetan argazkilariak sukaldariekin konparatzen ditut. Mundu guztiak daki janaria prestatzen eta argazkiak egiten, baina sukaldari batzuen lana oso errekonozitua dago. Argazkilari batzuek giro edo momentu bat argazkian harrapatzen badute, horrek meritua dauka. Denbora luzearen ostean musikariek ere lortu dute beraien lana aintzat hartzea.

Hitzaurreetako bi idazteko, zure argazkien bi biktima nagusi aukeratu dituzu, Fermin Muguruza eta Kuraiaiko Fernando. Euskal Herriko rocka ulertzeko ezinbestekoak dira? Bai, baina beste batzuekin batera. Nik hitzaurreetan lagunen konplizitate bilatu dut. Lagunez inguratze-ko zortea izan dut. Fermin ez dut deitu denarengatik, lagun kontsideratzen dudalako eta berak nire ibilbidea ondo ezagutzen duelako aukeratu dut. Fernando beranduago ezagutu dut, baina lagunak gara.

Zeintzuk dira gustuko dituzun gaur egungo Euskal Herriko taldeak?

Kuraia, batez ere. The Hot Dogs! eta Lobo Electrico ere indartsuak dira taula gainean.

Atzerriko taldeen argazkiak ere sartu dituzu...

Gutxi batzuk: Rolling Stones, Iggy Pop, Cramps, BB King... Bryan Adams ere bai. Adams ez da oso rockeroa, baina argazkia gustuko dut. Atzerriko talde asko kanpoan gelditu dira: Metallica, Pearl Jam, Sepultura... Nahiago nuen Euskal Herrikoak sartzea. Agian liburua 2 urte barru egingo banu, argazkietan beste zerbait bilatuko nuke.

Atzerriko talde handiekin edo hemengoekin lan egitearen artean alde handia al dago?

Askoz mugatuago zaudela: atzerriko taldeak ateratzeko hiru kanta uzten dizkizute eszena-toki azpian. Rollingen kasua berezia izan zen,

profesional handiak dira. Bi kanta bakarrik genituen, izugarrizko presiopean geunden... eta argiztatze onarekin gure ondora etorri ziren posatzera... ukitu genitzakeen! Kanta erdiarekin nahikoa genuen. Hori eskertu egiten da.

Eta Iggyrekin?

Nire meritu bakarra da hor egotea eta aukera guztiak ez galdu izana. Beste guztia beraiek ematen dizute. Eta Iggyk asko ematen dizu. Iggyren zaina? Nik ez dut zain hori hor jarri eta argia aldatu. Gure meritu handiena da asmatzea egon den momentu hori harrapatzen.

Zer musikariri egin nahiko zenizkioke argazkiak?

Natxo Cicatrizena barruan daramadan harra da. Oroimenean daukat bera eszenatoki gainean muleta eskuan zuela. Ez diot nire buruari barkatuko egun horretan kamerarik ez eramatea. ■

BERTSOLARITZA

Martxan da bertsoa.com plaza digitala

Bertsolaritzak kate tematiko bat du Interneten: bertsoa.com. Jexux Mari Irazuk sortutako komunikabideak bertsoaren aktualitatea bildu eta zabalduko du. Aurrerantzean mota guztietako bertso saioak ikusteko eta Interneten jartzeko aukera dugu, baita zuzeneko emanaldiak ere. Bertsolariak bere sorkuntzaren gestioa kontrolatzea da kontua.

Testua eta argazkiak:

ESTITXU EIZAGIRRE

BERTSOLARITZAN bere proiektu propioa lan-tzen hasteak eraman du Jexux Mari Irazu, bertsolaritzak Interneten duen gune puntakoena sortzera. “2005ean erabaki nuen, bertsotan inoiz zentratzekotan orduan zentratu beharko nuela. Eta ideietako bat izan zen saioak grabatzen hastea”. Dagoeneko 100 saiotik gora ditu grabatuak, eta artxibo hori da bertsoa.com-en balio handienetako bat. “Neure produkzioa galtzen ari nintzenaren zentzuak eraman ninduen grabatzera. Idazleak liburua du, musika-riak diskoa, baina bertsolariak euskarririk ez du. Zu bertsolari gisa zara zure bertsoetatik grabatuta geratzen dena, haizeak eramaten duena edo besteek esaten dutena”. Autore gisa pauso kontziente bat dago, beraz, gunearen muinean: Norberak sortutakoa norberak gestioatzea, eta norberaren lana baloratzea.

Zabaltzeko jaioa

Bildutako grabazio mordoari zer forma eman? Internetek aldi berean gorde eta zabaltzeko eskaintzen duen aukerak eman zion erantzuna. “Bertsoa bakarrik ematen duen web gunerik ez zegoela ikusi nuen, nahiz eta asko diren erreferentzia izan ditudanak”. Zabaltzeko sena ondo

zorroztu du eta web gunea osatzerakoan erabiltzaileengan asko pentsatu du: ahazten zaila den bertsoa.com izena jarri du, gainera interesgarritasunari begira soilik bere saioekin gunea osatu beharrean era guztietako saioak jarri ditu, eta webguneari Maialen Lujanbiok egindako diseinuak begi kolpe bakarrean atal denak aurkitzen laguntzen du.

Autoreak eta internet

Bertsolari bati internetek zer eskaintzen dion argi du Irazuk: “Antolatzaileek eta bertsoza-

Bertsoa.com-en ikus-entzungai

BERTO ONENAK: Kalitatea izango da atal honen irizpidea, baina zentzu zabalean hartuta: bereizgarritasuna, kolorea, gaurkotasuna... duten saioak astero jarritz, bat-bateko bertsoen antologia izango du esku-erabiltzaileak.

ZUZENKO EMANKIZUNAK: Konexio aukeren arabera, bideoa edo audioa jaso ahal izango dugu plazatik zuzenean.

PLAZAZ PLAZA: Ordubete inguruko saioak entzun edo ikusi ahal izango dira.

BERTO-ESKOLA DIGITALA: Bertako ikasle eginda, zeure klabea lortuko duzu eta horrekin sartuko zara gune

honetan. Bertan, bertsoan hobetzeko zortzi atal aurkituko dituzu: doinuak, literatur baliabideak, bertso zahar eta berriak, librean jarduteko teknikak, kantaera, erri-mak, bertsoan egiteko eremua eta albisteak. Skype bidez, lauzpabost lagunek elkarrekin bertsoan egiteko aukera izango dute, elkar ikusten dutela.

BESTE ZERBITZU BATZUK: Bertsolarien biografiak, bertsoak eskatzeko aukera, agenda, elkarriketa eta erreportajeak, bertso jarriak, foroa eta bertso munduko beste guneetara loturak izango ditu.

leek aurkituko nauten gune bat izateko beharra sentitzen nuen. Zure bertsoekin kokatuko zaituzten gune bat, zu kontaktatzeko moduan. Gune propio bat zerorrek gestionatuko duzuna”.

Plaza irekia

Ahalik eta saio gehien bildu eta zabaltzeko bokazioarekin sortu da. Bertsoa.com-ek plaza irekia izan nahi du, edozein antolatzaile, bertsolari zein bertsozalek bere saioa bertan ikusgai jarri dezan. Horrela, Internetek aukera eman dezake bertsolaritzaren errealitate difereenteak islatzeko.

Laguntzak

Berak bakarrik jarri du martxan horrelako erreminta, baina bidean ezinbesteko laguntzaileak izan ditu. “Bertsolariei aurkeztu diet proiektua euren irudi eta egile baimenak eska-

tuz, bestela ez bailitzateke posible izango honek bere funtzioa betetzea. Eta eskertu nahi diet euren erantzun ona”. Bertsozale Elkartearekin ere elkarlana adostu du materiala trukatu eta elkarrena erabili ahal izateko. Eta ahalik diru-laguntza gehien eskatu ditu, oraindik zer jasoko duenaren zain badago ere.

Komunikabide izaerari
eutsiz, publizitate
bannerrak jarri ahal
izango dira bertsoa.com-en

Garatzeko bidea libre

Irazuk sortutako komunikabide tematikoak etorkizuna alde duela aurreikusi daiteke. Erabiltzaileak aukera du bertan, beste medioetan ez bezala, berak aukeratutako saioa ikusteko, askotan zuzen-zuzenean gainera. Teknologikoki denbora gutxian Interneteko irudiek telebistako kalitatea emango dutela dirudi. Eta bertsolaritzaren aktualitateak nahiko terreno zabala uzten du elkarriketa, debate nahiz erreportajeak lantzeko. Baliabideen esku egongo da noraino garatuko den gunea. ■

Argitalpen honen edizioan lankide:

k u t x a

Argitalpenak

Diskoteka

IKER BARANDIARAN

Thrasharen eta hardcorearen azken irla

Penintsulako thrash-core talde sinesgarrienaren itzulera da 2006ak Euskal Herriko musikan eman duen albiste onena. Zarauzko piztia lotan izan da bost urteotan, eta sasoi betean dator bueltan. Horretarako, ia-ia formazio klasikoa batu da berriro (Dani baxu jotzailea barne) eta ahotsean Neilek izan zezakeen ordezeko onenarekin (Ibon) gainera. Thrasha eta hardcorea biak bat, tarteka abiadura itzelean (*Odola beti gorri, Ixiltasun hitzarmena...*), erritmo astunagoekin (*Oihartzuna, Inertzia...*) edota ukitu askoz ilunagoarekin (*Ertzean...*). Amorruez betetako hitzak, existentzialistak eta aldi berean egunerokotasun handikoak. Igartzen da atzean musika entzuten eta egiten hamarkadak daramatzaten beteranoak daudela, urteen poderioz biguntzen eta egungo bestelako tendentziekin kutsatzen ez direnak. ■

Terapia Anestesia

BONBEREÑA EKINTZAK

Iraupena: 38'20"
10 euro

MIKEL KAZALIS - ANESTESIA

«Gauzak benetan sentitzen direnean egin behar dira, eta ez inertziatik. Heldu zaigu berriro horretarako unea»

Bost urte egin dituzue isilean. Zergatik?

2002an *Ultra-komunikatzen* diskoaren bira amaitzean atsedena egin genuen, beti bezala, baina hau luzeagoa izan da. Guretzat oso garrantzitsua da egiten duguna benetakoa izatea, eta distantzia apur bat hartzen dugu. Gauzak inertziatik egiteko arriskua dago, hobe da benetan sentitzen direnean egitea. Mikel, hau da grabatu eta zuzendu duzun Anestesiaren lehenengo lana. Anestesiarekin oso exigentea zara...

Beti hobetu daiteke, baina oraingoan nahi beste denbora hartu dugu diskoa egiteko, 2005etik 2006ra. Estudio propioan gauzak grabatzen joan ginen, presak eta presioa gutxitu nahian. Baina ez da erraza disko propioa grabatzea, gustura geratu beharrekoa zu baitzara, eta hori niretzat zaila da.

Hainbat taldetan ibilia zara, baina Anestesia beti dago hor. Zer da Anestesia zuretzat?

Barnean min egiten didana kanporatzeko tresna bat, terapia moduko bat.

Erritmo bortitza, ahots guturalak, gitarra sendo eta zorrotzak... Hitzetan ere ez dago irribarre izpirik. Ez zaretze bigundu...

Ez dakigu besterik egiten, hau da irteten zaiguna. Barruan zerbaitek min egiten badizu hitzetan gonbitoka egitea da onena.

Thrasha, metala eta hardcorea dira elikagai nagusiak. Badirudi Anestesiak galbahe estua daukala metalaren beste tendentzientzako...

Musika oinarria barneratuta dugu hasieratik, eta horren gainean abestiak egiten ditugu, gaur egungoari ia begiratu gabe. Baina ez gaude isolatuta, eta atsegin ditugu gauza batzuk.

"Plazeraren bilaketan beti izango dugu mina lagun". Gaurko belaunaldiek ahaztu dute zer-bait lortzeko edo baloratzeko aurretik sufritu behar dela?

Idazterakoan ez nuen horretan pentsatu, baina agian arrazoia duzu. Mundu honetako edozein gairen inguruan pentsatzean, oreka zein garrantzitsua den konturatzen naiz. Oreka lortzeko alde positiboak negatiboaren beharra du.

Liburutegia

PILAR IPARRAGIRRE

El perro en la niebla

Róger Lindo

VERBIGRACIA

233 orrialde

15 euro

El Salvadorreko iraultza hura

Roger Lindok idatzitako *El perro en la niebla* nobelan, El Salvadorren 70eko hamarkadaren amaieran indarrean zegoen diktaduraren aurka altxa ziren emakume eta gizonezkoen historia islatzen da. Narratzailea, hemeretzi urterekin langileen mugimenduan sartzea erabakitzen duen ikasle bat da. Besteek baino gehiago jakingo duelakoan, hitzaldi bat ematera gonbidatzen dute une horretan daukaten egoitza sindikal bakarrean. Hitzaldiaren ondorioak ez dira inorentzat oso gogoangarriak izango, baina mutilaren bizitzan zeresan handia izango dute. Besteak beste, harrezkero erakunde

hartako partaide bilakatuko da, langileen eta nekazarien mugimenduan parte hartuz, El Salvadorren eratuta dagoen mugimendu klandestinoaren kide bezala. ■

Gaixo dauden haur txikiei eskainia

Miren Agur Meabek sortu eta Eider Eibarrek marraztutako kontakizun samur hau bost urte inguru dituzten haurrei zuzendua dago eta ohean ondoezik sentitzen den umeari gerta dakizkionak islatzen ditu. Hauxe, adibidez: “Sukarra baduzu, eta ez tul eta ez tul ari bazara, bi gauza gerta litezke: supositorio bat ipintzea, edo ez ipintzea. Ipintzen ez badizute, lasai, ez da ezer gertatzen. Baina supositorioa ipintzen badizute, bi gauza gerta litezke: eztula eztitzea eta zu lokartzea, edo eztula ez eztitzea eta zu ez lokartzea”. Okerrenera jarrita, eztularenatik eta sukarrarekin ondoezik dagoen haurrak izan ditzakeen amets gaiztoetan sortutako hainbat beldur bazterrera uzteko erak irudikatzen ditu. Esate baterako, gaixo dagoen umea beldurraren eraginez arrantzaka has daiteke, otsoa esnatuz, edo ez esnatuz. ■

Supositorioak otsoarentzat

Miren Agur Meabe, Eider Eibar

GILTZA

30 orrialde

7,80 euro

Nire zakurrarekin solasean Frantziar eta frantsesetaz

Joan-Lluís Lluís

GATUZAIN

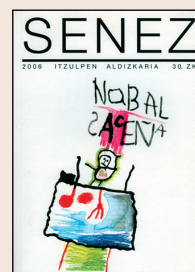
140 orrialde / 10 euro

Katalan batek frantziarra ez izateko dituen argudio sendoak

Joan-Lluís Lluís Perpinyà jaio zen 1963an, eta 1993an argitaratu zuen Aljeriako gerlan girotuta zegoen bere lehen eleberria, *Els ulls de sorra*. Sona handia lortu zuen lan horrekin, Ipar Kataluniako literatura katalanaren birsortuntzaren adierazlea bilakatuz. 2002. urtean, *Conversa amb el meu gos sobre França i el francesos* liburua eman zuen ezagutzera, orain Edurne Alegriaren itzulpenari esker Gatzuzain argitaletxeak *Nire zakurrarekin solasean Frantziar eta frantsesetaz* izenburuarekin aurkeztzen diguna. “Liburu hau panfleto bat da”, aitortzen du egileak ezer baino lehen, bere asmoa Frantzia eta frantziarrak era errealtan azaltzea dela esanez, askotan errealtatea estaltzen duten hainbat mito, klitxe eta irudi tipikoetatik ihes eginaz. ■

Itzulpenari buruz egindako gogoeta

Senez itzulpen aldizkaria da, eta dagokion bezala, itzulpengintzaren gainean gogoeta egitea ezin atzeratuzko auzia dela irizten dio. Are gehiago, Euskal Herriaren antzera, egunero-egunero hizkuntza batean baino gehiagotan bizi beharrean dagoen herri txiki batean. Gauzak horrela, gogoeta hori egiteko hainbat gai eskaintzen dizkigu: Gerardo Markuletak euskaratu dituen Vicent Andrés Estellés valentziarraren poemetatik batzuk; Karlos del Olmok osatu eta Nahia Zubeldiak transkribatutako *Lan belanaldi euskal itzulpengintzaren inguruan*; Erika Gonzalez eta Iñigo Errastik Roda P. Roberts-i egin dioten elkarrizketa; Bego Montoriok Itzul Baita euskal itzulpengintza zentroa dela eta egin duen lana; eta bereziki interesgarria den Maite Imazen *Itzulpengintzarako tresna informatiko lagungarriak*, besteak beste. ■

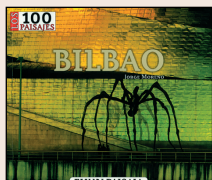

Senez, 30. zenbakia

Batzuen artean

CEDRO, EIZIE

190 orrialde

Bilbao. Ehun paisaia

Jorge Moreno

SUA

128 orrialde

18,50 euro

Bilbaok erakutsitako ehun aurpegi

Bilbao ez da oso handia, munduko beste hiri-buru batzuekin parekatzen badugu, baina Euskal Herriak duen hiririk handiena da, dudarik gabe. Jorge Morenok Sua argitaletxearen bidez eskaintzen dizkigun irudi ederrei esker, Bilbaok dituen ehun aurpegi desberdikin gozatu ahal izango dugu: hainbat eskultore ospetsuk hirian agertzeko espreski egindako lanekin, Areatzako zubia eta Arriaga antzokiarekin, San Antongo eliza eta zubiarekin, Bilbaok dituen hainbat kairekin, Guggenheim museoa gauzez eta egunez ikusita, Erriberako merkatuarekin, Kafe Antzokiarekin, Bidebarrietako liburutegiarekin, Marijaiarekin alai doazenak begiesiz, Artxanda menditik ikus daitekeena geure eginez... I

Etxeko leihotik loroa sartu zitzaion mutikoaren istorioa

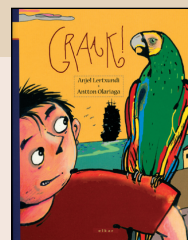
Triste eta kalera joateko gogo handiarekin somatzen zaio Anjel Lertxundik sortu eta Antton Olariagak marraztutako istorio honetan etxeko terrazatik kanpora begira aurkitzen dugun mutikoari. Arazotxo bat sortu zaio bere gurasoekin, eta zigortuta dago. Zer, eta terraza hortatik bertatik sartu zen loroari gertatu zaionagatik. Mutiko horrek asko maite du loroa, baina bere gurasoek uste dutenen kontra, ez daki non dabilen orain. Maureen O'Hara eta Errol Flynn protagonista diren film batean ikusi nahi luke. I

Graak!

Anjel Lertxundi,
Antton Olariaga

ELKAR

44 orrialde / 7,25 euro

TOTI MARTÍNEZ DE LEZEA

«Emakume guztiak bortxatu izana da gehien hunkitu nauena»

Asko kosta al zaizu trajedia haren txosten historikoak aurkitzea?

Dokumentazio sakon askorik ez dago, baina bai nobela bat idazteko adinakoa: pare bat liburu interesgarri, erasoia jasan zuten donostiarrek utzitako lekukotza eta beste xehetasun batzuk.

Zer izan da zirrara gehien eragin dizuna?

Ustez indar askatzaileak ziren haiek 8 urtetik 80ra bitarteko emakume guztiak bortxatu izana da gehien hunkitu nauena. Eta baita irailaren 1ean hiria utzi ahal izan zuten donostiarren baldintzak ere: oinutsik, larrugorritan batzuk, edota ia larrugorritan gehienak.

Armen sofistiazioa eta beste kendurik, aldatu al dira orduko gerren eta gaurkoen moduak eta helburuak?

Nire ustez ez. Baliteke metodoak aldatu izana, baina gerra guztiak boterea eta aberastasuna lortzeko egin ohi dira. Beti dago arrazoi ekonomikoren bat gerra ororen atzean, askatasuna, justizia, zibilizazioa eta beste hitz pottoloiz osatutako diskurtsoz gertaerei itxura aldatu nahi bazaie ere. Orduan, urtetan aurrera eramandako gerren bitartez, Frantziak bere garaian Europako lehen indar ekonomikoa izatea lortu zuen. Gerra napoleoniko haiei amaiera jarri zitzaizkionean, berriz, lehen indar ekonomikoa Britainia Handia zen. Gerretan, herria da beti gehien jasaten duena; populuaren biziak ez du ezer balio, eta inoiz ez da kontuan hartua izaten. Jasaten duen minagatik ez du herriak sekula kalte-ordainik jasotzen. *La Brecha*-k, egia esan, horren eta soldadu-jendeak emakumezkoak bortxatzeko duen ohizko joeraren aurkako alegatua izan nahiko luke.

egileari galdezka

1813an Donostia suntsitu zutenekoa

Toti Martínez de Lezeak idatzitako *La Brecha* nobelan, 1813an frantziarren menpe zego-

en Donostiara askatzaile gisa sartu zen soldadujendeak bertan bizi zirenei emandako tratu bidegabea islatzen da, hala nola bizirik irautea lortu zutenek guztiz suntsitua gertatu zen Donostia berreraikitzeke egin zituztenak. Urte batzuk lehenago, Espainiako lurren jabe egin zen Jose Bonaparte, Frantziako enperadore zen Napoleon Bonaparteren anaia. Haren armada Espainiako lurretan menperatzeko asmoa zuen gudarostean, ingelesak, portugaldarrak eta espainiarrak elkartu ziren —tartean gipuzkoarrez osatutako hiru tropa ere baziren—. Aliatuen gudaroste horrek agindu zehatza jaso zuen Castaños generalaren ahotik: eskarmentu latza emateko ustez frantziarren aldeko jarrera agertu zuten donostiarrei. Eta frantzia-

La Brecha

Toti Martínez de
Lezea

TARTALO

324 orrialde

22,50 euro

arren menpe egoteaz nazkatua zeuden donostiarren beren ustezko askatzaileei harrera beroa egiteko gogoz gudaroste haren aurrera agertu zirenean, tiroz eraso zieten, haien etxetan sartu eta balore pixka bat zeukan guztia lapurtu, eragozpen txikiena ipintzen zuena akabatu, besteak egoera umiliagarrienetara errenditu eta harrapatutako emakume oro bortxatu. ■

Ezpalak

JON TORNER

Natxo Zenborain argazkilari nafarrak (www.zenborain.com) Iruñeko Centraluz galerian jarri ditu ikusgai bere irudiak, *Ez espero ikustea... Ikustea iruditu zaizuna* izenburupean. Erakusketa hilaren 3a arte izango da ikusgai.

Kirmen Uriberen *Bitartean heldu eskutik* poema liburua ingelesez kaleratu du Graywolf Press argitaletxeak eta iragan astetik AEB eta Kanadako liburu denda nagusietan dago salgai, *Meanwhile Take my hand* izenburupean. Elizabeth Macklinek egin du itzulpena, euskaratik zuzenean. Bestalde, Andoni Salamero zumarragarrik 60 olerki laburrez osatutako *Bide ertzeko printzak* liburua kaleratu du. 2004an plazaratutako *Zu. Ni. Bi. Bidean...* lanarekin bezala, autoedizioaren aldeko hautua egin du Salamerok bigarren liburuarekin.

Koldo Izagirrek, *Teiltutako lizarra* kantu liburua aurkezteko errezitala eskaini zuen Donostiako Tabako Fabrikan iazko apirilean. Susa argitaletxeak errezitaldiaren audio artxiboak sarean jarri ditu, ondorengo bi web gune hauetan: www.susa-literatura.com eta www.armiarma.com. Izagirrek irakurritako 13 kantu jaso dituzte.

Katarbeltz konpainiak Iker Ortiz de Zaratek idatzitako *Las azarasos andanzas de dos pícaras pellejas* obra aurkeztuko du hilaren 18an Bilbo-rock aretoan. Hauxe da Katarbeltz taldearen estreinako lana. Urtarrilaren 25ean Gasteizko Principal antzokian eskainiko dute, eta 26an Oñatiko Santa Ana aretoan.

24 film lehiatuko dira Iruñeko Punto de Vista jaialdian

PUNTO DE VISTA Nafarroako Zinema Dokumentaleko Nazioarteko Jaialdiaren hirugarren edizioan 24 film lehiatuko dira, hamahiru film luze eta hamaika labur. Orotara 408 dokumental aurkeztu ziren eta epaimahaiak aukeratutako 24 horiek parte hartuko dute Sail Ofizialean. Hainbat sari lortzeko aukera izango dute. Film onenak 9.000 euro jasoko ditu, zuzendari onenak 5.000, film labur onenak 3.500 eta publikoaren saria irabazten duenak 2.500. Gainera, aipamen berezia lortzen duten dokumentalek 1.000 euro irabaziko dituzte. Jaialdia otsailaren 23tik martxoaren 3ra bitartean egingo da Iruñean eta proiektzioez gain beste hainbat ekitaldi izango da. Alan Berliner zuzendari independente estatubatuarra, esaterako, bere obrak ardatz izango dituen ikastaroa eskainiko du. Informazio gehiago: www.cfnavarra.es/puntodevista.

Jazz Zirkuitua Bizkaian zehar

DE DIEGO BROTHERS boskoteak emango dio hasiera Basaurik, Amorebieta-Etxanok eta Leioak elkarlanean antolatutako Jazz Zirkuituari. Juan eta Victor de Diego anaiek (tronpetista bata eta saxofoi-jolea bestea), Elisabet Raspall piano-joleak, Pere Loewe kontrabaxuak eta Caspar Saint Charles bateria-joleak osatzen dute

Iñaki Arzoz artistak *Diario de Noticias* egunkarian: «Nafarroak ez du benetako kultur politikarik izan; elementu multzo baten inprobisazioa eta azpiegiturei dagozkien ekintza oso mugatuak besterik ez. Hainbat aukera galdu dira, besteak beste arte garaikidearen gaiarena. Denbora asko daramagu arte garaikideko zentrorik edo antzeko gauzarik gabe eta Espainiako erkidegoei dagokienez azkenetakoak gara, denbora baita gainerakoak eguneratu direla. Euskal Autonomia Erkidegoak Guggenheim, Artium eta Arteleku dauzka; eta guk ez dugu ezer».

Miguel Alfredo Hernandez 'Zirika' artistak *Gen Gasteiz* aldizkarian: «Gaur egun, gure (Gasteizko artiston) obrak erakustea gero eta errazagoa dela esango nuke (...) Hala ere, nik uste dut ni bezalako pertsonentzat zailagoa dela, hau da, ez profesional ez hasiberriak garenontzat. Erdibideko gauza falta da. Ez dugu Artiumen erakusketa bat egin nahi, baina ezta kafe-tegi txiki batean ere. Amara aretoa bezalako gelak falta dira, esaterako. Are gehiago, bertako artea bultzatzea

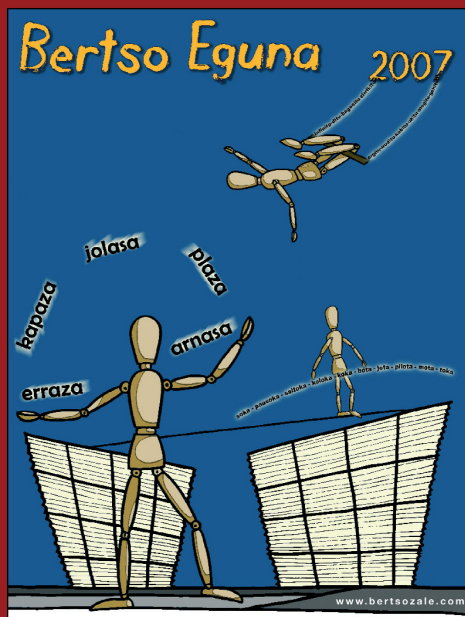
falta da, antza denez, artea beti kanpotik etorri behar den uste txarra nahiko zabalduta dagoelako».

Rober Vlasco zinemagileak *Xirikan*: «Orokorrean, kultur batzordeetako arduradunak politiko hutsak dira eta ez diote inolako garrantzirik ematen film ekoizpenei (...) Ez dago aurkeztutako lanak baloratzen dituen komiterik eta beraz kalitatezko lanak aurkezteak ez du jarraipen berezirik (...) EITBn ere ez dira ekoizpen zinematografikoaz kezkatzen. Horiek ere diru partida batzuk bideratzea derri-gorrezkoa dute eta egiten duten telebistaren kalitate txarrarekin gertatzen den bezala, ekoizpen zinematografikoarekin ere edozein kaka babesteko gai dira irizpide txarra erakutsiz».

Xabier Agirrek Berrian: «Ni ez naiz hasiko negarrez, baina argi dago hemen ez dagoela estrategia orokorrik, ez behintzat musika alorrekoaren parekoa: kontserbatorio profesionalak, orkestrak... Oso ongi ikusten dut hori. Bakarrik diot antzerkiaren alorrean ez dagoela halakorik, ez dela lehentasuna».

Bertso Eguna 2007

Hamaika Bertute ekimeneko bertsolariek Donostiako Alde Zaharrean egingo duten bertso-poteoak emango dio hasiera 2007ko Bertso Egunari hilaren 23an. Eguerdi aldean ariko dira kantuan eta arratsaldeko hitzordurako giroa bero-bero egon dadin saiatuko dira. Ekitaldi nagusia Kursalean egingo da, 18:00etan. Zirkua tankera izango duen eszenatokian Amaia Agirre, Amets Arzallus,

Andoni Egaña, Sebastian Lizaso, Maialen Lujanbio, Jon Maia, Xabier Paya eta Xabier Silveira ariko dira bertsoan, Ander Lipus aktorearen gidaritzapean. Halaber, Igor Elortzak, Unai Iturriagak eta Josu Zabalak bertso musikatuak eskainiko dituzte. Bertso Eguna, baina, ez da hor amaituko. Gauean, Kursaal Martin Berasategi jatetxean afaria eta bertso-festa egingo dira, Iñaki Larrañaga eta Gari Lizarraga trikitilariak alaituta.

boskotea. Musikari handien alboan aritu dira mundu osoan zehar eta zuzenean grabaturiko lan bat ere badute: *Bilbaina Jazx Club*. Hilaren 24an Basaurin arituko dira, 25ean Amorebieta-Etxanon eta 26an Leioan.

Naturaren argazkilariak Donostian

DONOSTIAKO Kutxa Boulevard aretoan *Naturaren argazkilariak 2007* erakusketa ederra izango da ikusgai otsailaren 4ra bitartean. British Museum-ek eta BBC Worldwide-k, Wildlife Photographer of The Year (www.nhm.ac.uk/wildphot) naturari buruzko argazki lehiaketa garrantzitsua antolatu ohi dute urtero. Iaz 33. edizioa ospatu zen eta orotara 60 herrialdeko 18.000 irudi baino gehiago aurkeztu zituzten.

Donostiako erakusketa epaimahaiak saritu dituen argazkiek eta aipamen berezia jaso dutenek osatzen dute. Goiko argazkia (*Itas hondoko piztia*) Göran Ehlme suediarrena da. Aurkeztutako argazki guztietatik harrigarriena eta nabarmenena izateagatik saritu dute.

Dantzaret. Bizkaiko Dantzarien

Biltzarrak Dantzaret (www.dantzaret.net) web gunea sortu du. Oraingoz Bizkaiko hogeita dantza tradizionalen inguruko informazioa eta argazkiak, albisteak, dantza saioen egutegia, Euskal Dantzarien Biltzarrak (EDB) argitaratutako produktuen zerrenda eta beste biltzen du atariak. EDBko delegazio bakoitzak bere web gunea garatzen ari da eta Bizkaikoaz gain, Arabakoa (www.arabadantzarienbiltzarra.com) eta Iparraldekoa (<http://ipar.info>) ere martxan daude jada.

Zulaika, Baionako Euskal Museoko zuzendari.

Baionako Euskal Museoak ez zuen zuzendaririk orain arte.

Udaleko kultur zerbitzuek zeramaten museoaren gidaritzak, baina iaz kargu hori sortzea erabaki zuten. Hala,

Rafael Zulaika

hautatu dute Baionako Euskal Museoko zuzendari. Zulaika Donostiako San Telmo museoko zuzendaria izan zen 2003. urtea arte eta ordutik, museologian eta museografia didaktikoan espezializatutako enpresa batean ari da.

Donostiako ondarea babesteko elkarte.

Donostiako ondarea jasaten ari den gainbehera dela eta, herritar talde baten ekimenez ondare hori babesteko duen elkarteak sortu da: Donostiako Kultur Ondarearen Babeserako Elkarte. Bertako kideek ondarea babesteak duen garrantziaz ohartarazi nahi dituzte herritarrak.

Denbora-pasak

ANA ZAMBRANO

Hitz gezidunak

GOIZEKO OTORDU NOLATAN		AZANTZ, HARRABOTS SOBERA, GEHIEGI		DUDARIK GABE		ARAU PERTSONAIA, IZENA		ENEAK NAZKA EMAN		ERASO GARAIERA, GORPUZKERA	
DONARI, GOLARDO JANARIRIK EZ HARTZEA						GAUDE ZERORREK					PERTSONAIA, ABIZENA
					NAFARROAKO MENDATEA OINEZ MUGITU	OTSAIL ITXURAK, MOLDEAK					
KONTSONAN-TEA GANTZ		GOIBEL DOAN, MUSUTRUK					KARRIKA UDARE				
				BURUZ BEHERA HEDATSUA							
ONENEAN ERE	LAGA ZEIN TOKITAKO				BEREHALA (ALD) PISU GUTXIKOA				LANDA, KANPO FITSIK, DEUS EZ		
						DAUKAT ETXEKO ANIMALIA				10 ATZIZKI FEMENINOA	
OSMIOA HOBERA		JIRAKA, BUELTAKA HILOBIETA-KO IDAZKUN					MAIZ, SARRITAN ARRAIOA!				
				BELDURREZ, IKARAZ ERBIOAREN IKURRA							
GOREN ERKATU, PAREKATU					PUNTA, GAILUR TONA					500 AREA	
							GAI, MATERIA				

Bertso-zopa

Bertsoei falta zaizkien hitzak ezkerreko zerrendan nahasiak daude. Bertsolarien ahotatik atera zirenak hizki-zopan bilatu beharko dituzu.

GALA: Palestinar eta israeldar gaztetxoak zurete. Elkarrekin jostatzan ari zaretela, sirena botsa entzuten duzue. (Biarritz, 2004-06-08)

DOINUA: Adibidez, Pello Josepe

AITA
ALGARA
AMAITU
AUTOA
BATEKIN
BIRATU
BUKATU
BURRUNBA
ETORRI
GRINA
GURASO

HOTSA
ISKANBILA
ITZULI
JEITSU
LANDA
MINA
PAPERA
SIRENA
TANKE
TURUTA
ZELAI

A A I T A C Y
C A Y S C H U
R L U A B T Q
G I F L I U E
X B R A J K Q
B N M I N A A
A A V A X S N
N K T L Y T E
I S C E Z O R
M I L Z K H I
J E I T S I S
I T Z U L I N

Xabier Silveira

Pelota [] [] [] [] [] [] gabilta gu
[] [] [] [] [] [] batean barrena
nik tira ta gero zuk [] [] [] []
egin didazu hurrena
baina [] [] [] [] [] [] hotsa hor dator
hau [] [] [] [] [] [] eta hau pena!
Gure jolasa [] [] [] [] [] [] da-ta
hasiko da berainena.

Asier Otamendi

Lehenengo [] [] [] [] [] bat etorri da
ta atzetik berebila;
[] [] [] [] [] dira, soldaduak denek
dute eskutan fusila.
Izugarria sirena [] [] [] [] []
eta jende [] [] [] [] [] [] [] [] []
nere [] [] [] [] [] da eta ea ez
datorren zeuren bila!

Ihesi

Euskal Herria ezagutuz

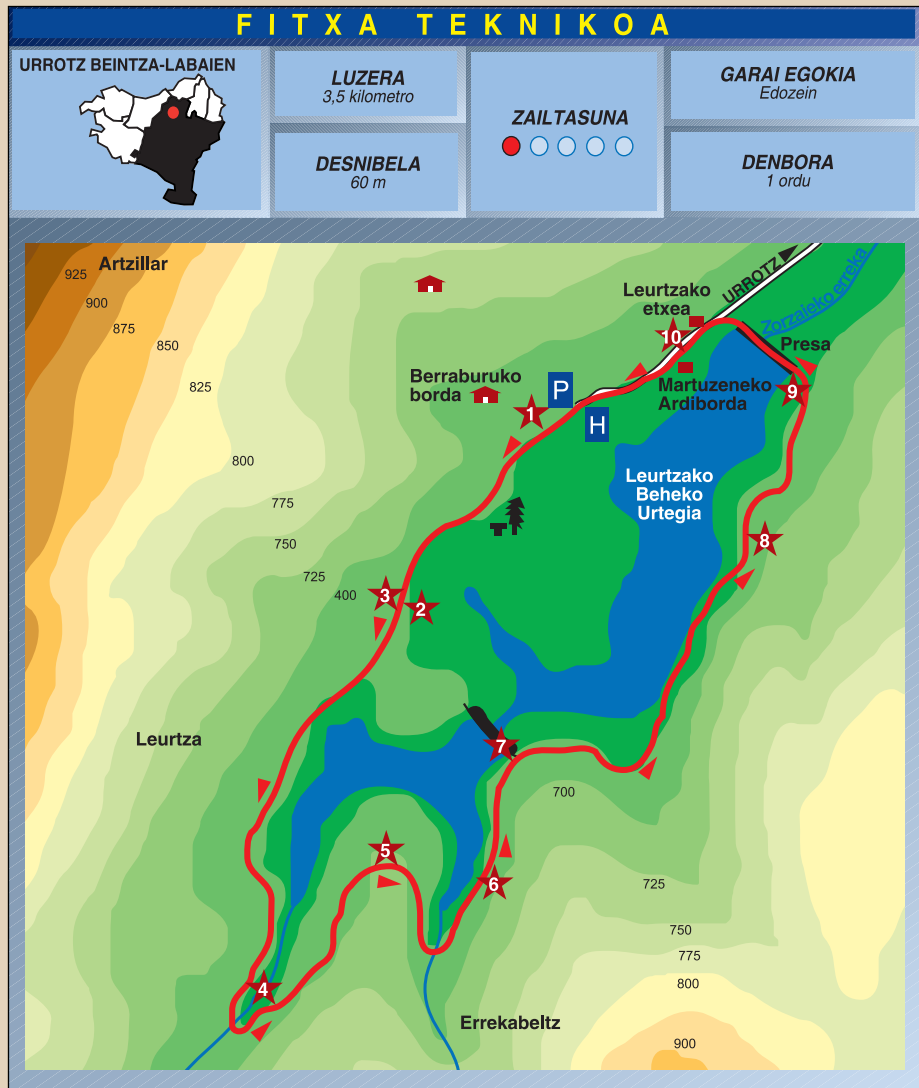
ARGAZKIAK ETA TESTUA:
AINHOA OIARTZABAL / A. ARSUAGA

Urrotz eta Beintza-Labaien (Nafarroa)

Leurtzako urtegiak

1920an bi urtegi eraiki ziren Urrotz eta Beintza-Labaien udalerrien lurretan. Leurtzako goiko eta beheko urtegiak izen bereko erreken gainean eraiki ziren, energia hidroelektrikoa lortzeko. Betidanik, bisitari ugari izan dituen parajea da, uretako kirolak egin, egun pasak, asteburu pasak edota kamamila biltzeko aitzakian. 1987an, bi udalek, urtegien inguruan aisiarako natur gunea sortzea adostu zuten. Natur eremuak urtegiez gain pagadiak, belardiak eta mendi gailurrak biltzen ditu 381,5 hektareatan. Paisaia baso girokoa da eta ezohiko edertasuna du. Isil-isilik egonez gero, animalien kantu mota guztiak entzun daitezke. Urte osoan eta adin guztietako pertsonentzat bisita egokia da natur gunea hau

Bertara iristeko, lehenik Urrotz herrira iritsi behar dugu. Herriaren eskuinetik bide batek urtegiatara eramango gaitu. Dena dela, seinalez-tua dago.

Automobila aparkalekuan utziko dugu. Bertan dago informazio gunea eta urtegiaren inguruan egin daitezkeen ibilbideen berri zehatza jakin daiteke, baina sasoi honetan itxita topatuko dugu. Guk osatuko dugun ibilbidean urtegiei bira emango diegu. Erraza, laburra eta ikusgarria da. Haurrekin egiteko aproposa.

Ibilbidea arrasto txuri-berdeekin markatua dago. Bidean, zenbait interes gune daude. Berdez pintatutako zutoinek jakinarazten digute puntu interesgarri horiek non dauden. Guztira 10 interes gune dira.

1go interes gunea: ibilbidearen hasiera markatzen digu. Harrizko eskultura bat da. Leurtzako urtegia babesleku duen espezie baten oroimenez egin dago, baso igel gorria. Zuhaitz hostozabaleko basoetan bizi da. Hezetasuna atsegin duenez, Leurtzako urtegia toki paregabea da igeltxo horrentzat.

2. interes gunea: Natur eremu honetan, zuhaitz espezie nagusia pagadia da. Baina pagoa ez da inguru honetan topatuko dugun espezie

bakarra. Bigarren puntu honetan, harizti eder bat ere badugu. Tartean badira elorri eta gorostiak ere.

3. interes gunea: Leurtzan basoa naturalki hazten da. Adin guztietako zuhaitzak topatuko ditugu. Gune honetan pago gazteak daude.

4. interes gunea: interes gune honek urarekin zerikusia du. Puntu honetako publiometroak dienez, Leurtzan, 2.000 l/m² euri egiten du urtean, gutxi gorabehera.

5. interes gunea: Urrotz eta Beintza-Labaiengo lurrak bereizten dituen mugarria dugu aurrez aurre. Beheko urtegia eta goikoaren zati bat Urrozko lurretan dago eta gainontzekoa, Beintza-Labaiengoetan.

Egun pasa egin nahi izanez gero, Urrotz eta Beintza-Labaiengo herritarrek jarritako komunak, mahaiak eta eserlekuak, sua egiteko parrilak... ditugu eskueran

Urtaro guztietan dira ikusgarriak Leurtzako bazterrak. Eskuinean, elkar zainduz, gehiegi urrundu gabe, Beintza (atzean) eta Labaien (aurrean).

6. interes gunea: paisaia pagadiak dira nagusi. Baso natural batean, zuhaitzak gorantz hazten dira. Interes gune honetan, pago lizarak ikusiko ditugu, kimaketarik jasan gabeko pagoak.

7. interes gunea: bi urtegiak bereizten dituen presa ikusiko dugu. Goiko urtegia ikus daiteke hemendik. Bi hektarea ditu eta bietan handiena da.

8. interes gunea: kareharria ikusiko dugu. Higadurak lapiaz izeneko egitura karabilkatsuak sortu ditu.

9. interes gunea: basoa baliabide garrantzitsua da bertako biztanleentzat. Mendetan, eta ez hain aspaldira arte, basoa ikatza sortzeko ustiatzen zuten. Puntu honetan, txondor plaza bat dago, txondorrrak egiteko egokitutako lekua alegia.

10. interes gunea: belardi berde eta samurrak, negua pasa ondoren kamamila eta mendaz betetzen direnak. Eta alboan Martuzeneko ardi borda.

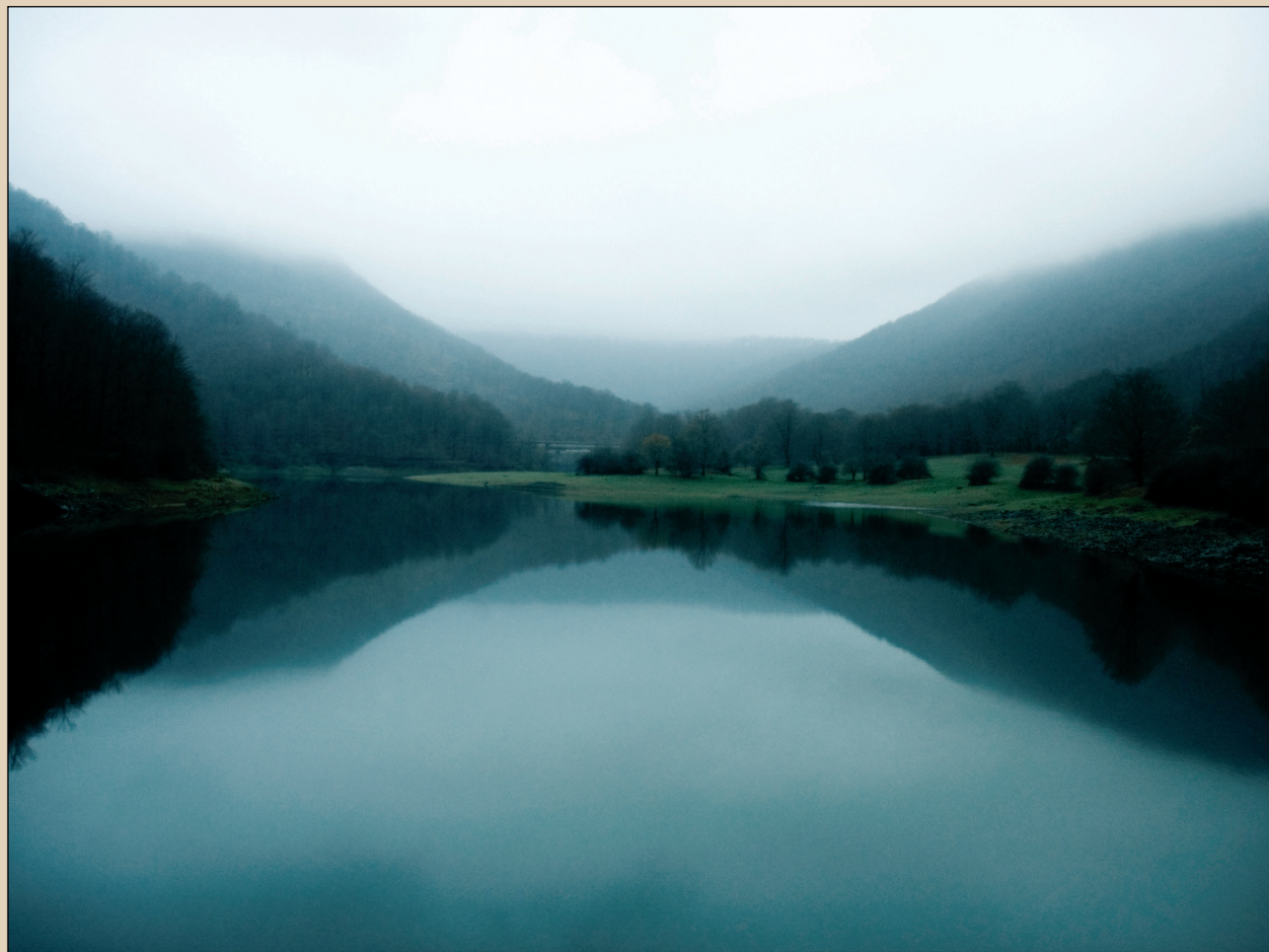
Eskaintzen duena eta eskatzen duena

Dagoeneko itzulua amaitu dugu. Egun pasa egin nahi izanez gero, komunak, mahai eta eserlekuak, sua egiteko parrilak... ditugu eskueran.

Zerbitzu guztiak eskaintzen ditu natur gune honek. Ordainetan, gure naturarekiko jarrera, errespetuzkoa izatea eskatzen du:

–Zaborra harrera-lekuko edukiontzietara eraman.

–Ezin da surik egin, horretarako prestatutako tokietan ez bada.

Leurtzako espezie babestua: baso igel gorria

Leurtzako urtegiko protagonista, 10 cm-tako luzera duen igel kozkorra da. Kolorez gorritza eta inguruarekin nahasteko tamaina ezberdineko orbain irregularrak ditu. Atzeko hanketan zerrenda beltzak ditu eta sabela berriz zuri-horixka.

Murgilari eta igerilari trebea, metro bateko jauziak egin ditzake, atzeko hankak oso garatuak baititu. Jauzi asko eta ikusgarriak egiten ditu. Baina bidaiatzeko modalitate honek, energia gastu handia eskatzen duenez, beharrezkoa duenean baino ez du egiten salto.

Ehizakia ahoarekin harrapatzen du jauzi egiterakoan. Gertu badago berriz, mingainaz baliatzen da edota zuzenean irensten du.

Hezetasuna maite du baina gizakiak sortutako biotopotan bizi daiteke, hala nola: lorategietan, parkeetan...

Intsektuen larbez elikatzen da baina intsektuei eurei ere egin diezaieke kolpe aukeran izanez gero. Armiarma, barraskilo, zizare eta enparauek badute basoko igel gorriaren berri. Igelak berak dituen harrapariak dira zikoinak, sugeak, trikuak eta satitsuak.

Ugalketa garaiaz kanpora, lehorrean bizi da. Babesleku hezeetan ematen du eguna. Eguraldia heze eta euritsua bada, egunez atera daiteke bere ezkutalekutik. Baina, batez ere ilunabar eta gauean ateratzen da ehizatza.

Azaroaren hasieran, neguko gordelekura erretiratzen da, gutxienez metro erdiko sakonera duten putzuak aukeratzen ditu. Urte hasierako hotzak gozatu direnean ateratzen da neguko lozorrotik, otsaila inguruan. Une berean iristen dira arra eta emea jaiotza putzura. Arra kantari hasten da. Temperatura baxua izanda ere (1 eta -4 artean), estalketa hasten da. Emeak ur ertzean askatzen ditu 4.000 beldar inguru. Hiruzpalau asteko inkubazioaren ondoren, beldar edo kumekiek bi edo hiru hilabete behar izaten dituzte igeltxo bilakatzeko.

Europar zabalduena dagoen espeziea da. Baso igel gorriaren kontserbazioa bermatua dago Leurtzan, elikatzeko eta babesteko tokia baduelako.

—Errespetatu animaliak, landareak eta naturako bizidun guztiak.

—Kanpatzea galarazita dago.

—Abereei traba ez egiteko, zakurak lotuta eraman eta atakak itxi.

Aisiarako natur eremua

Leurtzako urtegira bisitari asko hurbiltzen da, urte sasoi guztietan, mota guztietako jolas jarduerak egi-

teko asmoz.

Ingurua erakar-

garria da, arro

itxi eta isola-

tuan dago. Eta paraje umela da; ura nonahi belardi eta baso naturalez inguratua. Leurtzako urtegi ingurua Aisiarako Natur Eremu izendatzearen helburua, eskualde horretako balore ekologiko eta paisajistikoak

gordetzea da, baina aisiarako jarduerak bultzatu eta ohiko erabilerak mantentzearekin bateragarri eginez.

Urrotz eta Beintza-Labaiengo herritarrek zerbitzu instalazioak eraiki eta eremua mantentzeaz, erabilera publikoa gainbegiratu eta kontrolatzeaz arduratu dira.

Natur eremu bilakatzean, gizakien zenbait jarduera galarazi ziren, kanpatzea, sua egitea... Jarduera horiek kalte handia egin diezaioke ingurumenari: zaborren pilaketa, bisitarien arteko arazoak... Legediak lagunduta, ekintza hauek kontrolatzea lortu da, Leurtzako inguruak balore ekologiko garrantzitsua baitu.

Pagadi zoragarrietatik animalia asko hurbiltzen da urtegiotara: basurdeak, azeriak, lepazuriak, azkonarrak... Hegaztiak ere bai: uretan, migratzen ari diren kurrilak; basoan, okil handia eta berdea; zeruan bueltaka, arrano beltza, aztorea, gabiraia, sai arrea... ■

Egun pasa egin nahi izanez gero, komunak, mahai eta eserlekuak, otorduak prestatu ahal izateko parrilak... ditugu eskueran.

Makina bat kontu

JOXERRA AIZPURUA

ZIENTZIA

Basoak lehortera egokitzen

2006AK markak hautsi ditu tenperaturari dagokionez eta 2007a antzekoa datorrela dirudi. Euskal Herrian, Hego Europako beste lurraldeetan gertatzen den antzera, udak gero eta lehorragoak izango direla uste dute zientzialariek; euria egiten duenean dezente bota arren, ez da nahikoa izaten geruza freatikoa behar den bezala guritzeko.

Indianako (AEB) unibertsitateko Constance Brown-ek Arizonako eremu erdi idor bateko basoak aztertu ditu. Basoak, koniferoz osaturik gehienbat, leku menditsuenetan baino ez dira hazten, eremu horietan euri-ura ez baita berehala lurruntzen.

Ikerketaren helburuetako bat fotosintesiaren eta ur-emariaren arteko erlazioa zehaztea

izan da eta badirudi konkordantzia zuzena topatu duela hazkundearen eta ur-presentziaren artean; horrela uda partean zuhaitzen metabolismoa ia ez dago. Aldiz, euria eta elurra iristean zuhaitzak hazi eta hazi egiten dira, ura dagoen bitartean.

Muturreko klimara egokitu dira Arizonako pinudiak.

Osasuna

JABIER AGIRRE

Antibiotiko gehiegi kontsumitzen dugu

EUROPAKO herrialdeen artean Frantzia eta Espainia dira, hurrenez-hurren, antibiotiko gehien kontsumitzen duten herrialdeak. Eta Euskal Herrian ere hor nonbait, behar baino askoz gehigo jotzen dugu antibiotiko hartzera. Antibiotiko gehiegi kontsumitzen dira gure artean. Premiazkoak direnean gaitzerdi; baina sarritan premiarik, eta inolako kontrol medikurik gabe hartzen ditugu. Botika horien % 30 medikuaren errezetarik gabe ematen dira. Automedikazio-ohitura horiek, ezinbestean, lehen mailako osasun arazoa bihurtu dira.

Antibiotikoen erabilera masibo eta indiskriminatuak ekarri du, zalantzarik gabe, bakterio erresistenteen zepa edo anduiak gero eta sarriago agertzea. Hamarkadatan infekzio jakinak borrokatzeko beren eraginkortasuna ondotxo frogatua zeukaten antibiotikoek jadanik ez dute guk nahi genukeen bezala funtzionatzen. Zergatik hori? Bakterioei ez dielako inolako, edo garai batean bezainbateko, eraginik egiten antibiotikoen lehengai aktiboak. Bakterioak antibiotikoetara "ohitu" egin direla esango genuke. Pneumoko-

koak eragindako infekzioen % 5, adibidez, ezin da sendatu penizilina erabiliz.

Antibiotikoekiko erresistentzia bakterioaren prozesu naturala da, baina gero eta bizkorrago gertatzen da gaur egun eta bizkortasun horrek kezkatzen ditu medikuak eta zientzialariak. Batez ere antibiotikoek infekzio bakterianoei aurre egiteko duten ezintasun horrek biztanleria orokorrari egiten diolako kalte. Agente patogenoa ohitu egiten bada guztientzat da kalte; ez automedikatzeko joera dutenentzat bakarrik. Horrek infekzioa kutsatzeko probabilitatea eta

konplikazioak agertzeko aukerak ugaritzen ditu.

Arrisku horiek guztiak kontuan hartuta, agintariek antibiotikoen erabilera desegokiaren kontrako kanpainak bultzatzen dituzte. Herritarrek jakin behar dute antibiotikoek ez dutela balio gripeen eta katarroen kontra, bi prozesu horiek birikoak direlako. Gainera etorkizunean tratamenduei erresistentziak eragin ditzake antibiotikoak behar ez direnean hartzeak eta horrek denoi erasango liguketen gaitz larriagoen sorrera ekar lezake.

Portaera hau ez da ematen Europako edo Mediterranioko koniferoekin. Hauek neguan erdi lo egoten dira, udaberrian piztu eta udan hazteko.

Europar eguraldia aldatzen bada hemengo koniferoek Arizonakoen adina moldagarritasunik izango al dute? Badirudi posible dela, baina zenbat urte behar dira horretarako? ■

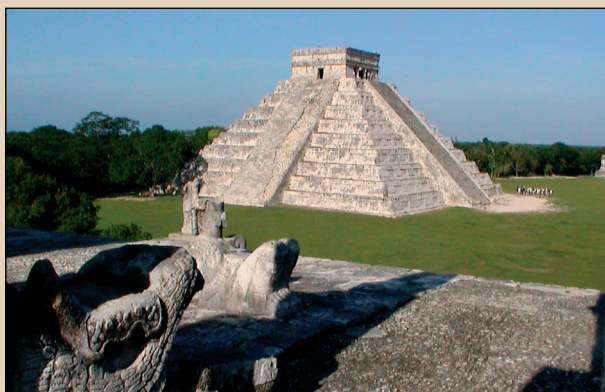
INGURUMENA

Montzoiak eraitsitako zibilizazioak

NATURE ALDIZKARIAN argitara emandako artikulua baten arabera, garai batean oso indartsu izandako zenbait zibilizazioen —bi bai behintzat— desagertzearen erruduna omen da Asian gertatzen den montzoia. Udan, itsasotik lehortera haizea sartzean, haize horrek izugarrizko eurite eta ekaitzak sortzen ditu. Neguan, aldiz, aurkakoa gertatzen da, hots, lehorretik itsasorako haize-fluxua sortzean lurak lehorten latzak izaten ditu sarritan.

Azken 16.000 urteotan montzoiak bereziki bortitzak izan dira hiru boladatan. Azkena gure garaiko 600 eta 900. urteen artekoa. Urte horien artean Txinako Tang dinastiaren eta Maien desagertzea gertatu zen hainbat iraultza eta guden ondoren.

Montzoiak Asiako zenbait lekutan eta Amerika tropikalean sortutako uholde eta lehorteez gosateak ekarri zituzten, gizarte oreka apurtuz. ■

Maien zibilizazioa jausi egin zen; eraikinek iraun egin dute.

JAKOBA ERREKONDO

mandio@zerain.com

Gozo corellarra

CORELLA berezia da. Nire motzean ezagutzen ez dudana berexitasun ugari izango du ziertoro Corellak, baina, lehenaz gain, erregalizak egiten du aparteko. Inguru zabal-zabal batean inon ez eta bertan erregaliza (*Glycyrrhiza glabra* var. *typica*) lantzen dute. Iazko hiru-rehun bat goldetan uzta amaitzen ari dira. Sustraia du bildu gaia. Garai batean ibai eta erreken aldamenetan berezkoa edo naturala zena egun soroetara ekarria dute.

Gero eta gehiago erabiltzen da erregaliza. Azido glizirrizikoak ditu bi zioak: gozoa da oso eta

ahosabaia liluratzen du. Gozagarri gisa jaki eta edari ugaritan topatuko duzu: anisete, garagardo, freskagarri gozo eta batik bat konfite eta gozokietan. Jan-edanaren ondorengo zenbait tabako ere erregalizaz usaingozatzen da. Botikagintzan ere eskea gero eta handiagoa da, urdaila lasaitzen omen du eta berarekin doazen botikak errazago onartzen...

Arazoak ere sor ditzake ordea zain honek. Gehiegi hartuz gero odolaren presioak eta likido erretentzioak gora egiten dute eta potasioak behera. Gizonengan testosterona hormona nahasi eta larrutarako grinak behera egiten du. Emakume haurduna lehenago erdiarazten du.

Udazken amaieran edo neguaren hasieran biltzen dira sustraiak eta herrestadarrak. Bere horretan lehortuta jaso daiteke eta behar denean erabili edo, garai batean Atarrabiako errotan egiten zen eran, haustu eta jaso.

Oroitzapen txarrak dakarzit niri erregalizak. Umetan "anaia" deitzera behartzen ziguten praille maisuek notak ematerakoan gelako "onenei" erregaliza ematen zieten opari eta "txarrenei" egurra, erregelarekin egurra. Geure artean, irakasle nazkagarri haiei lipuak heltzea opatuz, ederki auzobanatzen genituen erregaliz makiltxoak.

Web, CD-ROM eta paper formatuetan soluzioak alor guztietan

Ikerketa

Erremintak

Soluzioak

Zerbitzuak

INFORMAZIOAREN UNIBERTSOA

Adur SOFTWARE PRODUCTIONS

Adur Software Productions, S. Koop. (ASP)
 Industrialdea 1, 20160 Lasarte-Oria
 Tel: 943.37.18.49
 e-mail: adur@adur.com

Denboraren makina

NAGORE IRAZUSTABARRENA

Garaipenaren gozoa

VIENA, 1683. Ilargi berriaren forma zuen opila sortu zuten. Urte horretarako dagoeneko turkiarrak Hungria mendean hartua zuten, Danubio ibaiak zeharkatzen dituen lurraldeak bezalaxe. Hurrengo helburua Viena eskuratzea zen.

Soldadu otomandarrek, Kara Mustafa visirra buru zutela, Austriako hiriburua setiatu zuten. Baina hiria erasotzeko hainbat saiakera eginda ere, ez zuten vienarren erresistentzia gainditzerik lortu. Gauzak horrela, ezusteko erasoia prestatzen hasi ziren; lurrean tunel bat egiten hasi ziren harresien azpitik pasako zen korridorea egin arte, modu horretan hirigunera sartu ahal izateko. Baina etsaiak ez zuen haien asmoen berri izan behar eta horregatik lanak soilik gauez egiten zituzten, Vienako biztanleak lo zeuden bitartean.

Ez zuten gogoan izan vienar gutxi batzuk goizeko ordu txikietan esna eta lanean ari zirenik. Hiriko okinek berehala entzun zuten hondeatze lanetan sortutako zarata eta aginte militarri jakinarazi zioten. Horrela eman zioten buelta egoerari; vienarrak izan ziren turkiarrei ezustekoa eman zietenak eta setioa altxatzera behartu zituzten. Poloniako errege Juan III Sobieskiren zalditeriak borobildu zuen lana, indar otomanoak Austriako mugetatik kanpo egotziz.

Goian, Vienako 1683ko gatazkaren irudi bat. Honen azpian, garaipena ospatzeko sortutako opila, croissanta, egun mundu guztian zabalduta dagoena.

Austriako enperadore Leopoldo I.ak okinei beraien ezinbesteko parte hartzea aitortu nahi izan zien eta hainbat pribilegio eta ohore eman zizkien, besteak beste, ezpata eramateko eskubidea. Esker onez, kristauen garaipena ospatzeko bi opil asmatu zituzten okinek. Bati *enperadore* izena ipini zioten. Besteari garaitutako etsaiaren banderaren itxura eta izena eman zioten: *halbmond*, ilberria alemanieraz.

Vienan opilek eta gozoek zuten tradizioa eta aniztasuna kontuan hartuta erraza da ulertzen berehala opil berriaren bertsioak azaldu zirela: bainila gehitu eta *vanillekipfert* deitu zioten; almendra usaina zuen opilari *mandelbögen* esaten zioten;

intxaurrak eta ezti erantsita *nussbengel* sortu zuten, eta bazen amapola haziekin egindako *mohnbengel* delakoa ere. Denek mantendu zuten ilargiaren forma.

Berehala Austriako mugak gainditu eta opil berria Europa osoan (eta geroago munduan) zabaldu zen. Frantzian opilari izen berdina ipini zioten, baina frantsesera itzulita. Eta izen horrekin zabaldu zen gainerako herrialdeetan; egun *croissant* esaten zaio mundu osoan.

Vienako porrotarekin batera, Inperio Otomanoaren beherakada hasi zen. Baita croisantaren inperioaren loraldia ere. ■

ARRASTOAK

CARLOS SAENZ DE TEJADA

(Guardia 1897-Madril, 1958) marrazkilariren inguruko erakusketa ikusgai dago Gasteizko Artium museoan otsailaren 18a bitarte.

Arabarrak 15 urte baino gehiago eman zituen *La Libertad* egunkarian ilustratzaile moduan kolaboratzen. Bere marrazkietan (eskuineko irudian, adibidez) Saenz de

Tejadak XX. mende hasierako Espainiako aktualitate politiko eta batez ere soziala islatu zuen eta errealtate horretara hurbiltzeko aukera eskaintzen du orain Gasteizko erakusketak.

Artiumek bere funtsetan ilustratzailearen 186 marrazki eta 3 koadro zituen gordeta, eta horietatik erakutsita atondu du erakusketa.

Jon Jauregi

Beasain, 1964. Zuzenbidean lizentziatua. Beasaingo alkatea, Udalbiltzako koordinatzailea eta Espainiako Kongresuan diputatua izana. EAJko kidea. GBBko presidente Joseba Egibarren taldekoa. EAJren Gipuzkoako ahalzun nagusirako hautagaia da. Egungo diputatu nagusi Gonzalez de Txabarriren ordezkoko hautagai izateak zeresan handia eman du. Hedabideetan agertutako polemikari garrantzia kendu dio: "Gipuzkoako alderdiaren %96k hautatu nau".

MIKEL ASURMENDI

Argazkiak: Dani Blanco

«ETAren ibilbidea politikoki amaitu da»

Diputaziorako zure egitasmoetan "prozesu politikoa atzerazina egitea" ageri da. Nola ikusten duzu prozesua Barajasko atentatuaren ondoren?

Bizi dugun momentu politikoaren aktibo nagusia euskal gizartea da, eta gizartearen lehenbiziko nahia bake eta normalizazio politikoa lortzea. Bere nahia lortzeko "giza eskubideen errespetua eta bere etorkizuna erabakitzeko eskubidea" berma daitezen exijitzen du euskal gizarteak. Barajasko atentatuak frustrazioa sortu du, baina gizarteak ez du gauden moduan geratzeko onartzen, aipa-

tutako bi oinarri horiek betetzea eta irtenbidea bilatzea nahi du. Ni ere bidea hori dela konbentziturats nago, eta elkarriketa da horretarako bitarteko eraginkorra.

Noren ardura da oraingo egoera politikoa?

Barajasko atentatuaren ondorioz ETAren eta Gubernuren arteko elkarriketa bertan behera geratu da, baita alderdien arteko elkarriketa politikoak ere. Lehen ere bizi izan ditugu antzeko egoerak eta haietatik guztietatik ikasi egin behar da. Hala ere, azken hamar-

kadan euskal gizarteak bi oinarri sendo bereganatu ditu: giza eskubideekiko errespetua eta euskal herritarrok geure etorkizuna erabakitzeko dugun eskubidea. Oinarri horiek sendotzen jarraitu behar dugu. Bestalde, arazoak konpondu eta etorkizuna eraikitzeke modu bakarra elkarriketa da. Ezin dugu onartu gure burua etsipenean erortzea, egoera zailetan ere lanean jarraitu behar dugu.

Prozesua hasi zenean –duela bederatz hilabete– baino hobeto edo okerrago gaude?

Une batez atzerapauso bat eman da. Baina gaur egun, Lizarra-Garaziko Akordio garaian (1998an) baino are nabariago geratu da ETAk ezin duela euskal gizartearen bidea oztopatu, euskal gizarteak bere bidea jarraitu behar du: bakearen eta normalizazio politikoaren bidea.

ETAk azken komunikatuan, besteak beste, EAJ gogor kritikatu du, Josu Jon Imaz bereziki.

ETAk euskal gizartearen borondatea errespetatu behar du. Hori da bere komunikatuan irakurri nahi duguna.

ETAk martxoan iragarri zuen su-etena-ri "indarrean" dagoela dio, halaber.

Madrilgo atentatuak ETA eta Gobernuaren arteko elkarriketa bertan behera utzi du, baita normalizazio politikoa helburu zuen alderdi politikoen arteko elkarriketak ere. ETAk su-eten iraunkorra ez dela apurtu dio, baina epe laburrean elkarriketarako harremanak egituratzeko oinarritzko konfiantza apurtuta geratu da, eta asko kostatuko da elkarriketa dinamika hori berriro martxan jartzea. ETAk egin duen atentatua, giza lege ikuspegitik onartezina da, baina ezker abertzalearen proiektu politikoari ere kalte handia egin dio. Edozein kasuan bakearen eta normalizazio politikoaren alde lanean jarraitu behar dugu, arazo hau ez dugu elkarriketarik gabe konponduko.

Testuinguru honetan burutu da Ibarretxe lehendakariak deitutako manifestazioa, PSE-EEren onespenezekin [Batasunaren eta bere inguruko eragileen jarrera argitu gabe zegoela solastatu ginen].

Gizarteak guztiok behartzen gaitu elkarriketaren bidean segitzera. Lehendakariak deitutako manifestaldian bildutako jendetza da horren adierazlerik esanguratsuena. Euskal gizarteak garbi adierazi du konponbidea lantzeko bidea non dagoen: giza eskubideekiko errespetuan eta herri honen borondatea errespetatzen. Bi oinarri horiek errespetatzen ez dituen euskal gizartearen borondatearen kontra ari da.

Gizartea kolpatuta eta minduta dago, baina horren sendo ikusten al duzu?

"ETAk su-eten iraunkorra ez dela apurtu dio, baina epe laburrean elkarriketarako harremanak egituratzeko oinarritzko konfiantza apurtuta geratu da, eta asko kostatuko da elkarriketa dinamika hori berriro martxan jartzea".

Euskal gizarteak eskarmentu handia du dagoeneko. Bake eta normalizazio politikoaren prozesuaren aktiborik nagusia euskal gizartea da eta honek euskal gizarteak ordezkari politiko guztiak elkarriketa eta akordioa gauzatzera behartuko ditu.

"ETAk egin duen atentatua, giza lege ikuspegitik onartezina da, baina ezker abertzalearen proiektu politikoari ere kalte handia egin dio"

Zein neurrian hitz egin daiteke garai berriaz Barajasko atentatuaren ondoren. Ez al dira aldatu politikaren parametroak?

ETAk atentatuak egiten jarrai dezake baina gizartearen gehiengo zabalak, ezker abertzaleak barne, biolentziaren garaia atzean utzi nahi du. Euskal gizarteak badaki herri honen etorkizun politikoa giza eskubideen errespetu osoz eraiki behar dela, borondate hau ia erabatekoa eta tinkoa da. Euskal gizartearen borondate tinko honek bidera ezina egiten du egitasmo politiko bat biolentziarekiko atxikimendurekin. ETAREN ibilbidea politikoki amaitu da. Garai politiko berri batez hitz egiten

dugunean gizartearen eskari hori politikoki gauzatutzeko eta artikulatzeko garaiaz ari naiz.

Politikaren beste arlo batera pasako gara. Gipuzkoako Foru Aldundirako zure kandidaturak zeresan handia eman du. Batzuek Joxe Joan Gonzalez de Txabarriren jarraipena espero zuten nonbait.

Gizarte aurreratueta alderdien barne eztabaida osasuntsua eta aberasgarria da. Gipuzkoako EAJn eztabaida hori eman da eta Jon Jauregiaren hautagaitzak %96ko babesia jaso du. Edozein kasuan, Gipuzkoak erronka garrantzitsuegiak ditu alferrikako polemiketan galtzeko. Lanerako ordua da.

Maiatz aldean herri eta foru hauteskundeak. Zein da zure lema nagusia?

Gipuzkoak bi erronka nagusi ditu datorren legegintzaldian. Lehen, bake bideratzea atzerazina bihurtzea eta Euskal Herriko auzi politikoa konpontzeko alderdi politikoen arteko elkarrizketa eta akordioa lortzea. Bigarrena, Gipuzkoa berrikuntzaren, pertsonen ongizate eta garapenaren lehen mailan kokatzea.

Hauteskundeak iritsita Batasunak legez kanpo segi lezake. AuBren kasua errepikatuko balitz, sintoma txarra.

Hauteskundeetan alderdi politiko guztiek egon beharko lukete. Egun indarrean dagoen alderdi politikoen legea ez da justua. Bakea eta normalizazio politikoa lortzeko herritarren zati bat ordezkariatza politikorik gabe uztea ez da bidea. Gu guztiekin hitz egitearen aldekoak gara.

Gobernatzeko gustuko koaliziorik?

EAJk dagoeneko egin du bere apustua: zentralitate politikoa gauzatzea. Eta hori gauzatzeko, arestian aipatutako bi baldintzen gainean oinarritutako dugu gure politika. Zentralitate politikoa indartuko duten alderdi guztiekin gobernua osatzeko prest gaude.

EB-Aralar koalizio berria, zentralitate horren osagarri ikusten al duzu?

EB-Aralar koalizioa zentralitate politikoen printzipioak eta asmoak indartzera datorren neurrian, osagarria izan daiteke. Politika sozialetan

gurekiko baino elkarrengandik hurbilago daude, baina politika orokorrean bat egiten dugu Eusko Jaurlaritzako hirukoaren printzipioetan.

PSE-EErekin gobernatzeko aukera aurreikusten al duzu?

Ez dut ezer baztertzen. Gure apustua zentralitate politikoa gauzatzea da, PSEk bat egingo balu, ongi etorri.

“ETAk atentatuak egiten jarrai dezake baina gizartearen gehiengo zabalak, ezker abertzaleak barne, biolentziaren garaia atzean utzi nahi du”

Indar politiko gutxi geratuko litzateke oposizioan.

Oposiziorik gabe ez dago demokraziarik. Oposizioa errespetatzeaz gain berarekin ahalik eta komunikaziorik onena edukitzearen aldekoa naiz.

Gipuzkoan azpiegitura berriak lantzean ari dira. Zer iritzi duzu erraustegiaren auziaren inguruan?

“Bakea eta normalizazio politikoa lortzeko herritarren zati bat ordezkariatza politikorik gabe uztea ez da bidea”

Hasteko, denok sortzen ditugu hondakinak eta horiei konponbidea eman behar zaie. Ingurumenari nahiz eraginkortasunari dagokionean, errauskailua baino alternatibak hobeagorik ez dago. Alternatiba bilatu da eta erakundeek irtenbidea errausts planta eraikitzea dela erabaki dute, erabakia eztabaida sakona burutu ondoren hartu da, baita berau non kokatu ere.

Errauskailua eraikitzen den tokiko herritarrek ez dute ontzat hartzen...

Nonbait kokatu behar da eta kokapen

irizpideak guztion interesari erantzun behar dio.

Errauskailua bai, baina alkatea jeltzale ez den herri batean ikusi dute batzuek: Errenterian, Donostian, Lasarte-Orian...

Era honetako erabaki bat hartzen denean alderdi interesak ez baino herritar guztion interesak begiratu behar dira.

Bestalde, Euskal Y proiektuak gatazkak eragin ditzake Gipuzkoan. Horrek ez al zaitu kezkatzen?

Alderdi politikoaren gehiengoa eta gizarte zabalaren gehiengoa azpiegitura hau gauzatzaren aldekoa da. EBk Euskal Y edo AHT merkantziatarako ere izatea eskatzen du, azpiegitura orduko 220 kilometroko abiaduran joateko izatea. Diputazio gobernuaren ardura hartzeko gidatzen duten taldean mugikortasun plana lantzen ari gara, garapen jasangarriari eusteko garraio kolektiboa eta publikoa beharrezkoa ikusten dugu, eta horiekin batera AHT eta itsas garraioa; AHT behar-beharrezkoa da. Europako azpiegitura hoberena izango da eta gizartearen %80a alde dago.

Azkenik, Pasaia kanpoko itsasportuaz zer iritzi duzu?

Ingurumen legeak eskatzen dituen parametroak betetz egin behar da, baita halaxe egingo ere. Euskal Y eta Pasaia kanpoko portua etorkizuneko garapen jasangarria ziurtatzeko beharrezkoak dira, bai Euskal Herrian bai garapen jasangarria aurrera eramaten ari diren herrialdeetan ere. Trenbide, errepide zein itsas-garraio azpiegiturak argazki beraren barruan ikusi behar ditugu. Adibidez, Europak 2012rako kamioei ordain-saria kobratzea erabaki du trenbideko garraioa konpetitiboa bihurtzeko. Gaur egun, karga bat eskatzen duzu Bartzelonan arratsaldean, eta bihar goizetarako Gipuzkoan duzu 300 euroren truk. Errepideetako garraioa oso merkea da, trenaren eta itsasoaren bidezko garraioek lehia egin behar diote errepidekoari, konpetitibo bihurtu behar dugu. Horrek kamioi kopuru handia errepidetatik ateratzen lagunduko luke. ■

Hipoteka berriak eta garestiagoak

Aurreikuspenen arabera, bi urteren buruan, hipotekak 1.300 euro arte igo daitezke urtean, 2007-2008 urteetan Euribor indizea 1,50 puntu igotzen bada. Hau da, 2006ko amaieran %4koa zen eta 2007-2008an %5,11koa izango da. Epe motzean, mailegu hipotekario berrienak, 2002tik kontraturaturikoak, garestituko dira gehien. Sinaturiko hipoteka zenbat eta zaharragoa izan, orduan eta txikiagoa izango da igoera.

DANIEL UDALAITZ

HIPOTEKAK gero eta garestiagoak dira. Hain zuzen, gazteei eragingo die gehien, batez ere beraiek erabiltzen baitute mailegu hipotekarioa lehenengo etxebizitzaren erosketara finantzatzeko. Horixe ondorioztatu daiteke adituek epe motzera egindako azterketa eta aurreikuspenetatik. Horiek horrela, epe motzean hipotekak 1.300 euro arte igo daitezke urtean, 2007-2008 urteetan Euribor indizea 1,50 euro igotzen bada. 2006ko amaieran %4koa zen Euriborra eta aipaturiko igoera hori gertatzen bada, %5,11koa izango da Espainiako Hipoteka Elkarteak (EHE) egindako aurreikuspenen arabera. Euriborra zer den eta azken urteetan nola gartatu den jakiteko, irakurleak ondoko orriko koadroan azalpen txiki bat aurkituko du.

Kontuan izan behar dugu kreditu hipotekarioen %98,15ek interes-tasa aldakorra dutela, eta %1,9k interes-tasa finkoa. Interes-tasa aldakorren artean, Euriborra izan zen hipotekak egiterakoan erabiliena, eta kontratu berrien %83,7tan erabili da. Datu horiek ofizialak dira eta Espainiako Estatistika Institutu Nazionalak (EIN) argitaraturikoak.

2007tik aurrera, ordea, hein batean, hipotekak ez dira horren garestiak izango. Hipoteka aldatzea —interes aldakorretik finkora edo alderantziz— edo beste banketxe batera eramatea —errentagarriagoa delako— merkeagoa izango da. Izan ere, urte honen erdialdea baino lehen indarrean sartuko den lege baten ara-

Zer da Euriborra?

Kreditu hipotekarioen tasak negoziatzean erabiltzen den erreferentziako interes-tasa aldagarria da Euriborra. Hor-taz, erreferentzia hipotekario nagusia da. Interes-tasa hori zenbat eta txikiagoa izan, orduan eta gastu gutxiago sortuko dira mailegu hipotekarioan. Aldiz, tasa zenbat eta handiagoa izan, orduan eta garestiagoak izango dira maileguak. Orain dela bi urtetik interes-tasa hori handitzen ari da etengabe eta ondorioz, kreditu edo mailegu hipotekarioak egunetik egunera gero eta garestiagoak dira. Hari horretatik, 2005ean Euriborra %2,78koa izan zen, 2002ko abendutik –orduan %2,87koa izan zen– izandako prezio garestiena, hain zuzen. 2006ko urtarrilean, berriz, interes-

tasa hori %2,86koa zen. 2006ko ekitaldiaren amaieran, interes-tasa %4koa da ia.

Orain dela urtebete, Espainiako Hipoteka Elkartek egindako aurreikuspen guztiak bete dira, eta zenbaite-tan gaintitu ere bai. Epe luzean –bi eta sei urte bitar-tean– Euriborra Europar Batasunean inoiz izan ez duen mailara iritsiko dela aurreikusi du elkartek, %6,39ra alegia. Euribor eta antzeko erreferentzia adierazleak nola aldatzen diren gertutik jakiteko lagungarria da oso Espainiako Hipoteka Elkartearen web orrialdea. www.ahe.es atarian hiru hilez behin eguneratzen dira datuak.

bera, mailegu bat epea amaitu aurretik kitatzeagatik banketxeek eta kutxek bezeroei kobratzen dieten komisio maximoa %1etik %0,5era murriztea aurreikusten du Espainiako Gobernuak. Notariotzako eta erregistroko gastuak ere %40 murriztuko dira hipoteka kitatu, aldatu edo subroga-tzen denean.

Mailegu hipotekario berrienak, garestiago

Epe motzean, mailegu hipotekario berrienak, hau da, 2002tik kontrata-turikoak, garestitutako dira gehien.

Urtean 900 eta 1.200 euro artean garestitutako dira, litekeena delako Euriborra 1,5 puntu igotzea, eta batez beste 0,75eko diferentziala izango dutelako. Kontrataturiko hipoteka zenbat eta zaharragoa izan igoera hori ez da horren handia izango. Horiek horrela, 1997 eta 2001 urteen artean formalizaturiko mailegu hipotekarioak 500 eta 800 euro artean garestitutako dira urtean. 1997. urtea baino lehen kontrata-turiko maileguak, berriz, 500 euro baino gutxiago garestitutako dira urtean.

Espainiako Hipoteka Elkartek egoeraren aurreikuspen ezkorragoa egin du, kuota hipotekarioak kalkulatzeko ohiko erreferentzia indizeak epe ertain edo luzean –bi eta sei urte artean– Europako Diru Batasuna sortu zenetik izandako maila handie-nera iristen badira (6,390). Hori ger-tatuko balitz, hipotekak 1.800 euro garestitutako lirarteke urtean. Elkartek egindako kalkuluen arabera, kalte gehien mailegu berriek jasango luke-te, urtean 1.200 eta 1.800 euro artean garestitutako lirarteke eta. 1997 eta 2001 urteen artean kontraturaturikoak 700 eta 1.000 euro artean garestitutako lira-teke, eta zaharragoak, gehienez ere 700 euro urtean. Aurreikuspen horien arabera, hilabete honetan batez beste 137.000 euro inguruko hipotekaren bat kontratatzen dute-nek, 26 urteren buruan itzultzeko, egungo tasekin 8.271 euro ordaindu-ko dituzte urtean. Kopuru hori 10.290 eurokoa izatera iritsi daiteke epe motzean, eta 10.826 eurokoa epe ertain eta luzean.

Bankuak eta Aurrezki Kutxak dira kredituen politika honetako onura-dun nagusiak. Hain zuzen, 2006an bankuko kontuetan kreditu hipoteka-rioak hazi dira gehien. Eta hari horre-tatik, bankuen eta aurrezki kutxen ira-baziak hipotekak garestitu direlako handitu dira. Espainiar Estatuko bost banku talde handiek (BBVA barne) 12.892 milioi euro irabazi zituzten lehenengo bederatzi hilabeteetan –2005ean baino %41 gehiago– eta Espainiar Estatuko Aurrezki Kutxa guztiek –euskar aurrezki kutxek barne– 6.234 milioi irabazi zituzten –2005ean baino %33 gehiago–. ■

65 urtetik gorakoentzako hipotekak

Bideratzen ari diren lege hipotekario-aren arabera, 2007tik aurrera, 65 urtetik gorakoek edo mendeko per-tsonen mailegu hipotekarioa eskatu ahal izango dute beren ohiko etxebi-zitarako, erretiroa hobetzeko, etxebi-tza hobetzeko lanak egiteko edo era-giketaren bat egiteko, zaintzaile bati ordaintzeko, negozio bat zabaltzeko, eta abar. “Alderantzizko hipoteka” da. Hainbat finantza erakunde produktu hori merkaturatzen ari dira eta etorki-zun handikoa dirudi negozio hipoteka-rioarentzat, 2005ean herritarren %30 65 urtetik gorakoak izango baitira.

Mendeko pertsona bati edo 65 urtetik gorako pertsona bati –adineko pertsonen %87 inguru beren jabetza-ko etxebizitzan bizi dira eta %81ek ez dute zorrik– ohiko etxebizitzarekin bermatutako mailegu bat da. Etxebi-zitza tasatu ostean, hipoteka eska-tzen duenak etxebizitzaren balioaren

gainean nahi duen ehunekoaren mai-legua eskatu ahal izango du –balioa-ren %20koa, %50ekoa edota %100ekoa– eta dirua hilero, urtero edo aldi batean jasoko du.

Kobratze horiengatik ez dituzte zer-gak ordainduko. Finantza erakundeak jabeari ematen dion alokairua xahutu arren, alderantzizko hipotekaren titu-larrak bere etxean jarraitu ahal izango du hil arte, eta tarte horretan intere-sak pilatu egingo dira, erakundeak eta eskatzaileak adosturikoaren ara-bera. Bezeroa izango da beti etxearen titularra. Hil ostean, oinordekoek etxea saldu ahal izango dute, ban-kuak edo kutxak emandakoa itzulita –interesak barne–. Bestela, zorra ordaindu eta etxea berreskuratzeko modua ere izango dute. Gainera, etxebizitzaren oinordekoek ez diote beren ondare pertsonalarekin eran-tzugo zorrari.

Miranda de Ebron euskarak baditu 138 ikasle

Miranda de Ebroko Hizkuntza Eskola Ofizialean duela bi urte hasi ziren euskara irakasten. Espainiako Eskolen artean, euskara ikasle kopuru handienetakoa duena da Burgosko (Gaztela eta Leon) herri hau: 138. Alvaro Ravelli bertako irakasleak esan duen moduan, “Araban arrakastatsu dabilelako hurbildu da euskara Ebrora”.

Argazkiak eta testua:
ONINTZA IRURETA

IKASLEEKIN egon gara gu; laugarren mailakoekin euskaraz aritu gara eta ondoren, hasiberriekin hitz egin dugu gazteleraz, euskara zergatik ari diren ikasten galdetzeko. Bidelagun izan dugu Alvaro Ravelli irakaslea.

Rosa María Verdes Miranda de Ebrora ezkondu zen barakaldoarra da. Araban irakasle aritu zen garaian euskara behar zuen lanerako. Orain, haren beharrik ez duen arren, gehiago ikasi nahi du eta Hizkuntza Eskolako laugarren mailan dago. Badaki aukera gutxi duela Mirandan euskaraz aritzeko eta egindako saiakerak bertan behera geratu zaizkio. Bere haurrari euskaraz egiten saiatu zen eta parkean “erabat harrituta” begiratzan omen zioten. Lesakar auzokidearekin beste hainbeste egin nahi izan zuen eta gauza bera gertatu zitzaion, gainerako auzokideak “harrituta”. “Harrituta” horrek zer esan nahi duen galdetu diogu: “Batzuk Euskal Herriarekiko oso aldekoak dira eta beste batzuk guztiz kontrakoak. Dena dela, orain jarrera zabalagoa da”.

Cecilia Pérez bilbotarra da eta hogeitau urte baino gehiago dira Berantevilla herrian (Arabako Añanako Kuadrila) bizi dela. Ez du behar euskara, ez lanerako, ez Mirandan ezta Berantevillan ere, gustatzen zaiolako ari da ikasten. 15 eta 9 urteko alabak ditu eta nahiz eta Miranda de Ebron ikasten duten –legez euskarak ez du tokirik– irakasleari esker euskara pixka bat ezagutzen ari dira. Pérezek aitortu digu, alaben lagunak ikastolara joaten badira ere, alabek euskara ikasteko kuriositate

Ezkerretik eskuinera laugarren mailako ikasle batzuk: Rosa María Verdes, Nuria Santiago, Toño Rodríguez, Andoni Azketa, Cecilia Pérez, Alvaro Ravelli irakaslea, Patricia Tamayo eta Mari Carmen Silviriño.

ez dutela. Mirandarrek euskara hezikuntza sarean ikasteko Araban gertutueneko aukerak honakoak dituzte: Ribabellosako eskola publikoan B eredua, Bastidan ikastola eta Argantzunen haur txikientzako euskarazko lerroa, pribatua.

Mari Carmen Silviriño Gasteizen bizi den bilbotarra da. Euskara ikasteari utzita egon ondoren, berriro heldu nahi izan dio, eta Gasteizko Hizkuntza Eskolan tokirik gabe geratu denez bera eta lagun bat Mirandara doaz eskolak ematera. Mirandan baino aukera gehiago du euskaraz aritzeko Gasteizen eta okasioak probesten ditu.

Nahiz eta guztien berri hemen eman ez, laugarren mailako bost ikaslerekin hitz egin dugu eta bostak jaio-tzez bizkaitarrak edo arabarrak dira. Horietako batzuk ez dira bizi Mirandan, inguruko herrietan baizik. Horrelakoa da Miranda de Ebro. 40.000 biztanleko herri horretara jende asko joan da lan bila, batik bat industrian aritzeko. Mirandar askok berriz, Gasteiz aldera jo du EAEko gune administratiboaren erreklamoz, funtzionario postuak lortu nahian. Ondorioz, Ravelliren ikasle da Mirandako azukre fabrika ospetsuko langilea, Osakidetza oposizioak prestatzen ari dena, eta mirandarra izan

Guri begira, ezkerretik eskuinera, lehenengo mailako ikasle batzuk: Cristina Núñez, Michele Martínez, Manu Morán, Maite García eta Luis Valencia. Mahaiburu, Alvaro Ravelli irakaslea. Bizkarka, Vanesa Paredes eta Bego Gómez.

arren, Gasteizen unibertsitatean ari den ikaslea.

Hasiberrien arrazoiak euskara ikasteko

Lehenengo mailako ikasleen gelara egin dugu salto eta banan-banan galde-tu diegu ea zergatik ari diren euskara ikasten. Erantzunak kolore guztietakoak. Ribabellosan bizi den Bego Gómez bilbotarrak lanerako behar du euskara. Cristina Núñez mirandar abokatuak oraingoz ez du behar euskara lanerako, baina Gasteizen lana egiten duenez, badaezpada hasi egin da. Maca Zarzosa mirandarrak frantsesa ikasteko asmoa zuen, “erabilgarriagoa” delako

—zeharka begiratu diote ikaskideek, gordin esan duela iritziz edo—, baina lehengusuak bultzata euskarari heldu dio. Manu Morán ikasle helduena da, jubilatua, Leongo La Bañezakoa. Euskal Herriarekiko zorra aipatu du. Lan-

gile jendeak lortutako ongizatea, neurri batean, euskaldunoi zor omen zaigu eta hori nolabait ordaintzeko euskara ikastea erabaki du. Euskara zapalduari zerbait ekarri nahi dio, nahiz eta ikasitakoa ahaztu egiten zaion eta iazko lehenengo mailako azterketa ez duen gainditu. Luis Valencia mirandarrak bertako azukre fabrikari egiten du lan, ez du behar ez, euskara lanerako. Araba bertan dagoela gogorarazi du, euskal kultura gustatzen zaio eta euskara ere bai. Euskarak duen estigma negatiboa aipatu du eta hori gainetik kenduta aurrera egingo duela dio. Gasteizko Maite García Ribabellosan bizi da eta dakien euskara apurra Gasteizen ikasi zuen A ereduan. Senitartekoak ditu euskarari alergia diotenak, baina berak argi du, egunen batean haurrak izaten baldin baditu euskaraz hitz egitea nahiko luke. Eta Michele Martínez irlandarrak gaztelania ikasi nahi zuen Hizkuntza Eskolan. Gaztelania ez baina euskara irakasten da Mirandako Eskolan eta izena ematea erabaki zuen. Badaki mugan bizi dela eta ingeles irakaslea izanda oso litekeena da biharko egunean euskara behar izatea. Lagunek ohartarazi omen zuten: “Euskara oso zaila da, zoratuta zaude!”. ■

Ferrobiarioak eta 14 urteko gazteak ikasle

Bigarren ikasturtea du euskarak Miranda de Ebroko Hizkuntza Eskola Ofizialean. Sorrera bitxia eta nahasia izan zen. Udalak berak jarri zuen iragarkia Arabako egunkarietan irakasle eske. Alvaro Ravellik eta Jon Belakortuk eman zuten izena —orain biak dira irakasle—. 2005-2006 ikasturtea berandu hasi zuten eta baliabide, egitarau eta gainerakoei dagokionez zerotik. Lehen hiru mailak eman zituzten. Orain, 2006-2007 ikasturtean, 138 ikasle ari dira ikasten eta laugarren maila ere ari dira ematen. Ravellik sinetsita esan die laugarrengo ikasleei datorren urtean bosgarrena ere izango dela —laugarrengo ikasleak ez daude hain konbentzituta—.

Ikasle dezenteren profila aipatu badugu ere, beste zenbaitenak aipatu dizkigu Ravellik. Badira 14-16 urte artoeko gazteak. Arabako eskoletan A

eta B ereduetan ari dira ikasten eta euskara hobetzeraz datoz eskolara. Guraso euskaldunen seme-alabak ere badoaz eskolara eta baita Gasteizen Hizkuntza Eskolan tokirik aurkitu ez dutenak ere. Arabako Errioxako eta Errioxako ikasleak ere badituzte. Irlandarra, asturiarra, galiziarra... ez dira falta. Iaz “beste fauna” bat izan omen zuten ikasle: ferrobiarioak. Miranda de Ebro tren geltoki oso garrantzitsua da Espainian eta Espainiako iparraldeko gunea hor dago. Ravellik ferrobiarioak marinelekin alderatu ditu; etxetik kanpo denboralditxo bat, batetik bestera... Langile valentziar bat izan zuen iaz ikasle Ravellik eta hala esaten omen zion: “Interbentoreak euskaraz baino ez du hitz egiten! Egunen batean istripuren bat izango dut! Euskaraz ez dakit ezer, valentzieraz nahi duzun guztia!”.

Babeslea: Eudel

udal e

EUEL EUSKADIKO UDALEN ELKARTEA
ASOCIACIÓN DE MUNICIPIOS VASCOS

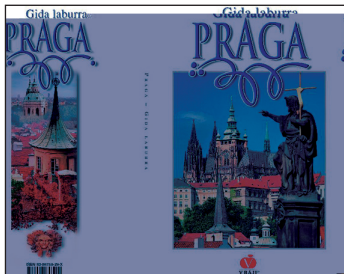
Udal arteko Euskara Sarea

EUEL: Zabalgun Plaza 5 • 48009 Bilbao

Tel.: 94 423 1500 • Faxe: 94 424 3947

e-posta: eudel@eudel.net

www.eudel.net

Pragako gida turistikoa euskaraz

PRAGAKO GIDA LABURRA V Ráji argitaletxeak kaleratu du abenduan. Euskarazko itzulpena egiten ari da jatorri euskalduneko Violeta Uribe itzultzailea. Aurki katalanezko bertsioa kaleratuko dute.

Eusko Jaurlaritzako euskararen egoerari buruz galdetgia

TIRAKA izeneko bloga Eusko Jaurlaritzan lan egiten duten hainbat euskal-

tzalek abian jarritako ekimena da. Euskara lantokian bultzatzea dute helburu eta duela gutxi, bertan euskararen egoera nolakoa den jakin nahian, hainbat euskaltzaleri galdetgia bidali die. Hemezortzi erantzun jaso dituzte eta irakurtzeko moduan daude (<http://tiraka.blogspot.com/>). Oraingoz, erantzun horien baloraziorik ez dute egin blogeko arduradunek.

“Agur Xiberoa”, haurrek egindako aldzakaria

HIRUHILABETEKARIA Ikas pedagogi zerbitzuak sustatu du. Zubereraz idatzitako kazeta Zuberoako bi ikastola eta zortzi eskola elebidunetako lehen mailako ikasleek egingo dute.

Jaurlaritzaren hizkuntz ereduen proposamena

EUSKO JAURLARITZAKO Hezkuntza Sailak otsailean aurkeztuko du EAEko ikastetxeetan erabiltzen diren

hizkuntz ereduak aldatzeko proposamena. Batean eta bestean eredu proposamenak asko izan dira, gehienak, euskara indartzeko intentzioz. *El Diario Vasco* eta *El Correo* argitaratu dutenez, Hezkuntza Saila honako lau proposamenak ari da aztertzen: D ereduak eskola guztietan (beharrezko doikuntzekin), oraingo ereduak baina A ereduak euskara indartuta, hirueleduna (erdia euskaraz, laurdena gaztelaniaz eta beste laurdena ingelesez) eta azken proposamenaren arabera, eskolek autonomia izango lukete eredu propioa diseinatzeko.

Udalerritako hizkuntza politiken neurketa

KONTSEILUAK iaz 66 udalerritako hizkuntza politikak neurtu zituen eta orain, *Udalerrien hizkuntza-politikaren neurketa* izeneko argitalpena kaleratu du eta datuen alderaketak egiteko modua dago webgunean (www.kontseilua.org/udalneurketa).

BAHEA

Europako politika energetikoa

Duela gutxi, Bielorrusiatik igarotzen den errusiar petrolioaren hornidura Poloniara eta Alemaniara moztu egin zuten. Antzeko zerbait gertatu zen iaz Ukrainiak gas errusiarraren hornidura Europara moztu zuenean. Ekintzok (Europako energia-ahultasuna agerian uzten omen dute) Europar Batasunak energiaren etorkizunari buruz hitz egiten hasi nahi izan duenean gertatu dira. Antzeko gertaerak izaten direnean bezala, lobby-ak edo presio talde nuklearrak (eragin nabarmena dute Europar Batasunean eta komunikabideetan) dagoeneko hasi dira energia nuklearrera jo behar dela tematzen. Alemaniako presidentetzatik bertatik berriz piztu da luzamendu nuklearraren eztabaida. Bere zentral nuklear guztiak 2021era artean ixten joango dira, eta Europar Batasunean

bertan berriz piztu nahi da eztabaida bera. “Lobby atomiko” botereitsu horien aurrean, desiragarria litzateke energia berriztagarrien alde egingo luketenak aurkitzea, garbiagoak eta ziurragoak eta klima aldaketaren aurrean jasagarriagoak. Bere garaian luzamendu nuklearraren erantzuleak, Jürgen Trittin Alemaniako ministro ohi berdeak, egungo Alemaniako presidenteari zera esan dio: “Uranioarekin ezin dira etxeak berotu ezta autoak mantendu ere. Ez dakit zer darabilen buruan Merkel andreak, orain bere auto ofizialeko depositokan uranioko paketetxo bat sar dezakegula pentsatzen badu”. Eta, gainera, non dago konponbide iraunkorra hondakin nuklearrak kudeatzeko?

Juan Mari Arregi

Joan-Lluís Lluísek, Generalitateko Ipar Kataluniako katalan teknikariak *Nire zakurrarekin solasean Frantziak eta frantsesetaz* liburu euskaratu berrian esanak: “Frantsesentzat, askoz kitzikagarriagoa duk oihan sakonetako urrutiko tribuez errukitzea, alsaziar, bretoi, euskaldun, flandestar, katalan, korsikar, okzitaniar eta savoiarrez kezkatzea baino. (...) Mendeak dituk Frantzia saiatzen ari dela, kontzienteki, hizkuntza horiek suntsiarazten eta horrek izen bat dik, ‘linguizidioa’ edo hizkuntzen hiltzea. Linguizidioa eta linguizidio-ahalegina ekintza kriminalizat hartuko balira (kulturaren edo jendadi-ondarearen aurkako krimenak), eta nire ustez hala dituk, nazioarteko auzitegieta salatuko balituzte, Frantziak zortzi aldiz azaldu behar like zortzi auzitan eta bakoitzean zigortua izango luke hain segur. Ez al zaik iruditzen zortzi aldiz gehitxo dela jende eskubideen sorterrirako?”.

XABIER LETONA

MALTZAGATIK

Bada saio berrietarako baldintzarik

ITSUA BEHAR DA IZAN

ez ikusteko euskal gizarteak ETArri borroka armatua alboratzeko exijitzen diola. Eusko Jaur-larritza eta Ibarretxe lehendakaria ETAre aurkakoak direla bada-kigu, ez da manifestazio deialdi bakoitzean etengabe errepika-tu beharrik. Edo bai, hala nahi bada, baina ez ezinbestean. Horrexegatik, *Bakea eta Elkarrizketa* leloa hautatu zutenean, argi zegoen manifestazio des-berdina egin nahi zela, ez ETA-ren aurka egin diren ohiko horietako-ak, ezker abertzaleko jende multzo handia ere erakarri nahi zela alegia. Lelo aukera berriak bi hipotesi irado-kitzen zituen: bat, jasandako presio-en ondorioz, lehendakaritzak ez zuela indarrik izan lehenengo leloari eusteko; bi, hasieran kalkulu txarra egin zuela eta, beraz, egoki ikusi zuela lelo aldaketa. Zilegi da alda-tzea, ez aldatzea bezain zilegi, baina aldaketa aitortuta. Zilegi ez dena da sinestarazi nahi izatea manifestazio-aren lehenengo planteamendua eta azkena berberak zirela. Ibarretxe lehendakariak, bere lehendakari ibil-bidean ez bezala, ahuldadea eta noraeza erakutsi ditu Bilboko mani-festazio deialdiaren kudeaketan.

GIZARTEAREN PARTEHARTZEA

da alderdietako buruzagien ahotan etengabe entzuten den lelo nagusie-netakoa, baina gaur egun arteko jar-dunak erakusten duena guztiz kon-trakoa da. Luze eta zabal egin beharko litzateke berba gizartearen partehartzea zer den eta nola egitu-ratu beharko litzatekeen zehazteko, baina Barajasko atentatura arteko bederatzi hilabeteetan gizartearen partehartze horri eman zaion garran-

LUIS JAUREGALIZO / ARGAZKI PRESS

tzia hutsala da. Alderdiek beren sukaldetan egositakoak irentsi dituz-te herritarrek, besterik adierazteko aukerarik gabe. Eta herritarren par-tehartze handiagoa nahi bada, ger-tatzen denari buruzko informazio zehatzagoa ere eman beharko da, azken finean herritarren funtzio nagusia bultzagile eta berme izatea baita. Horretarako ezinbestekoa da irtenbidearen oinarriak argi jartzea, herritarrek hauez ondo jabeaztea eta horien alde bideratzea.

Oinarriez jardunda, ezin da ahaztu Bilboko manifestazioan egon zire-nek, ETArri indarkeriaren amaiera exijitzeaz gain, bakea elkarrizketaren bidez lortzeko apustuaren alde egin zutela. Bakea eta elkarrizketa direla, datozen hilabete eta urteetako jar-duera politikoaren oinarriak. Hala direla sinestuz gero, bi zutabe nugu-si horien azpian dauden oinarriak zehaztera ekin beharko liokete berriz alderdiek, eta herritarrek ere oinarri horien ingurura bildu. Mobilizazio horretarako, aldiz, alderdiek gizarte eragileei leku egin beharko liekete, gizarte indarrez mugiarazteko ezin-besteko tresna dira eta. Eta jakin dezala oinarri horien gainetik jauzi egiten duenak, dagokionean herrita-rrek faktura pasatuko diotela.

SINESGARRITASUNA ETA

konfiantza dira orain eragi-le politikoen artean berres-kuratu beharreko bi jokabi-de nagusiak. Su-etenaren hausturak ETAre su-eten eredu berria jarri du mahai gainean: aldi behin apur daitekeen su-eten iraunko-rra. Kontraesana agerikoa da, baina hori da dagoena. Une honetan Batasunak bakarrik ematen dio sines-garritasuna eredu horri, publikoki bederen. Laster ikusiko da elkarrizketarena aipatzen den bezain sendo erabiltzen den, hala bada, egongo diren errepresio eta indar agerpenen jardueren aurretik egon beharko baita.

Jose Luis Rodriguez Zapateroren igandeko "El Pais"eko elkarrizketa luzea irakurrita —eta boluntarismo apur bat jarrita, dena aitortu behar da—, bada baikortasunerako heldu lekuri. Orain arteko saioa itxita dagoela zioen Zapaterok, baina poli-zi irtenbide soila ere argi baztertzen zuen zokoratzeko asmoz behin eta berriz egiten zizaizkion galderak erantzutean.

Biolentziarekin amaitzeko bide politikoez jardun zuen eta elkarriz-ketarenak badu lekuri saski horre-tan. Politika berri hori zertan gau-zatuko den ez dago garbi, baina PSOE eta EAJ giltzarri izango direla bai. Espero dezagun jardun horren oinarria ez izatea ENAMen isola-tzea bultzatuko duten tresnetara itzultzea. ENAMek berak ere, dena den, bizi duen zokoratzeaz gain, autozokoratze bidean ez sako-tzen asmatu beharko du. Su-eten bitxi honek oraindik ematen du aukerarik. Oraindik ez gaude esze-natokirik txarreanean.

Langabetuen eta langile gaixoen ehiza European

Gizarte Segurantzaz zor larrietan sartuta dagoela eta, horiek arintzeko aitzakian, Europa aberatsean estatuek langabetuei eta gaixoaldi-bajan dauden langileei gerra egiten diete azken urteotan. Hori justifikatzeko teoria osoa antolatu dute Europako erakundeek kontratatutako adituek.

PRESIOA ETENGABE HANDITZEN zaie langabezian dauden herritarrei eta laguntza sozial publikoak kobratzen dituztenei. Elkarlanerako eta Garapen Ekonomikorako Erakundearen (OCDE, frantseseko sigletan) adituek hori justifikatzen duten ikerketak, txostenak, prentsarako informazioak, politikoentzako mintzaldiak eta entsegu teorioak prestatu dituzte. Neoliberalismoak mendebaldeko langileei urteotan zintzurra nola estutu dien argitu du Laurent Cordonnier ekonomialari eta irakasle frantsesak *Le Monde Diplomatique* hilabetekarian plazaratu duen “Guerre aux chômeurs!” (Eman gogor langabetuei, itzuli genezake) artikularekin.

Joera denean dago zabaldua, eta bere funts teorikoa honela laburbildu dute OCDEko adituek: “Lanerako adina duten pertsona askok beharrik egin ez eta laguntzak jasotzen dituztenez, lortu behar da laguntza hauek ez izatea oztopo enpleguarentzako”. Nahasia izanik ere, esaldiak ez du zalantzarik uzten: langabetuei ematen zaizkien laguntzek kalte egiten diote enpleguari. Alegia, teoria horretan, diru-laguntzek handitu egiten dutela langabezia.

Cordonnier irakasleak Frantziako kasua aztertu du batez ere, gehien eza-gutzen duena delako. Frantzia nabarmena da langabetuei gauzak estutu dizkietela urteotan. RMI famatua

(gizarteratzeko gutxieneko diru-sarrerak) behin eta berririo aldatu dute bere mekanismoetan, eta gaur 1990ean balio zuena baino %25 gutxiago balio du. Langabeziako soldatak ere murriztu egin dira: kobratu ahal izateko lehendik urte gehiagoz egin behar lan, langabezia aroa gutxitu, eta abar. “Sasi-langabetuak” ehizatzeako kontrolak asko zorrotz dira, eta edozein zalantzarik egonez gero, administrazioak dauka eskubidea langabe estatutua eteteko. Lan bila dabilen batek enplegu eskaintzari uko egiten dion bakoitzeko, jaitsi egiten zaio soldata.

Hori guztia gutxi balitz, urteotan auzitan jarri da laguntza sozialen funtzioa bera. Nicolas Sarkozy ekonomia ministro zenean egin zen Camdessus txostenean esaten zen, udalerriek langabetuei eskaintzen dizkieten laguntzak —janaritarako tiketak, autobus zerbitzua merkeago edo doan, eta abar— kaltegarriak zirela enpleguarentzako. Ikerketa horrek aitortzen zuen, hala ere, udal batzuek “zorionez” aurea hartu diotela, herritar batzuek lanik ez egiteko balizko aitzakia horiek kenduz.

Langabetuentzako subsidio sistema osoa dago auzitan, Cordonnierren aburuz. Aipatu ikertzaile neoliberal horien iritziz, bi modutan larriagotzen dute laguntza horiek langabezia. Batetik, parioan dagoenari enplegu berria bilatzeko presa

Aditu eta ekonomialari neoliberalak mendebaldeko gizarte segurantzaren zorrak arintzeko estrategia —ongizatearen alor asko pribatizatzeaz gain—, estuen bizi diren langileak presionatzea da. Alde batetik, lanpostua gaixotasunagatik aldi baterako utzi duten beharginen kontrako eraso gero eta bortitzagoa da, herritarrek eri egonda ere, beren enpleguetara egunero joan daitezten. Medikuek salatzen dute sarri beldurraren eraginez, langileek nahiago dutela behar duten atsedenaldia ez hartzea. Ezkerreko argazkian Amerikako Estatu Batuetan Minnesotako klinika baten atarian egindako protesta: neska gazteak afixa darama gaixoardiko baja hartzeko eskubidea aldarrikatuz. Eskuineko argazkia Frantzia langabetuen eskubideen alde egindako manifestazio ugarietako batean hartu dute: langabetu horrek bere burua Erdi Aroan erabiltzen ziren bezalako zepoan harrapatuta ikusten du.

lasaitzen diote. Bigarrenik, lanik gabe bizitzea hain eroso omen denez, benetako lanpostuen prezioa igoarazten dute. Beraz, horren arabera, langabetuak dira enplegu eskasiaren errudunak.

Baina gezurra da. Teoria horrek diotenaren kontra, batzuek soldatak jaitsi egin dira urteotan mendebaldean. Bestalde, egia balitz langabe askok nahiago dutela gizarteratzeko gutxieneko soldatarekin segitzea lana egin eta soldata kaxkarra jasotzea baino, hori egia balitz, gaur langabezia den baino askoz zabalagoa litzateke, milioika gehiago, kontuan izanik zenbat milioi ari diren gutxieneko soldata irabazten beren enpleguetan.

Ezingo zara geldirik egon

Beste kalkulu bat gehitu du Cordonnierrek teoriko neoliberal horien gezurra argitzeko: egia balitz (eta asko esatea da) langabetuen hamarretik batek ez dagozkion diru-laguntzak kobratzen dituela, Frantziak urtean horregatik 3.000 milioi euro galduko lituzke... eta aldiz, iruzur fiskalagatik Frantziak urtean 50.000 milioi galtzen ditu! Hori bai dela herritarrei “erantzukizuna” modu asimetrikoan eskatzea.

Baina “welfare state” edo ongizate-gizarte “workfare state” bihurtzeko ofentsiban aurrerago doaz teorioak. Jadanik ez baitute eztabaidatzen beren ideien zuzentasuna, ideia

Jose Ignazio Ansorena

Atzo ttunttun

A

tzo ttun ttun, gaur ere ttun ttun,
beti ttun ttun gaïttun gu...

Arrazoi askorengatik gustatzen zait abesti hau. *Ttun* ahoskera horrek belarria laztantzen duelako. Parranda danbolinaren onomatopeia horrekin identifikatzen duelako. Eta neska gazteak direlako ttunttun ibilketaren protagonistak.

* * *

Txistulariok oso ezagun dugu beste doinu hau ere: *Monzonen Minuetoa* edo *Bergara* deitzen dena. Bizente Monzonek, Telesforo zenaren aitak, gaztea zelarik –1880 eta 1890 urteen artean– Bergarako danbolinari entzun zion jotzen Korpus bezpera batean. Doinuarekin maitemindu eta pianorako egokitzen zena eginik, RIEVen eman zuen argitara. Handik urte batzuetara Jose Mari González Bastidaren moldaketa batez, famatu egin zen txistularien artean. Pieza ederra eta dotorea da. Baina zaila.

Donostian baziren hiru anaia, Iruretatarrak (Txetxu ikazkina, Anjel garraiolaria eta Iñaxio, biltegi bateko langilea) txistulariei ikasita, *Monzonen Minuetoa* aho ziztuka jotzen zutenak, hiru bozak eginez: batek lehenengo txistuarena, besteak bigarrena eta azkenekoak silbotearen boza egiteaz gainera, platertxo batean txanpon batzuen laguntzaz danborraren erritmoa ere osatzen zuen. Donostiako Txukun taberna zaharrean elkartzen ziren. Hura zen ttunttun txukun ibiltzeko era berezia.

* * *

Onofre Garraus izeneko doneztebetarrak, 1858.ean jaioa, hogeitaz zituelarik Parisera jo zuen beka baten bitartez. Eta han Jaunsaras izeneko beste lagun doneztebetar eta Madrildar batekin hirukotea eratu zuen: *Troupe Garraus* edo *Los tres bemoles* izeneko talde komiko-musikala. Beraiek asmatutako tresna bereziaz (Zartailo goa, arraisasofoia, pitxer-txelo...) eta ia pailazo gisan jantzita, jotzen zituzten musikarik ederrenak. Les luthiers-en aitzindari ezezagunak. Europan arrakasta handia lortu ondoren, Ameriketara jo zuten hura borobilduz: “*El señor O. Garraus es un verdadero genio para la combinación de sonidos (...)*”.

ALBERTO ELOSEGI

Todo canta entre sus manos, porque estos Midas de la música son capaces de arrancar vibraciones sonoras del mismo pedernal”. (La Nación, Buenos Aires, 1890-06-15).

Gure lagun Onofreren taldeak arrastoa utzi zuen Musikaren Historian. Pau Casals kataluniarrak –gehienentzat XX. mendeko txelojolerik onena– bere biografian aitortzen baitu talde honen eraginez aukeratu zuela biolontxelo tresnatzat. Hara non 1886. urtean iritsi diren bere herrira pailazo musikal hauek eta Onofrek soka bakarreko erratzaren –txelo barregarria– agerpena egin duen. Pau gazteak bat-batean ikusi du zer nahi duen. Hurrengo egunean aitari eskatu tresna horren antzeko zerbait egitea, aitak burutu eta hortxe abiatu zen mundu osoa emozioz betetzera eramango zuen ibilbidea. Ttunttun ona, Onofre.

* * *

Nikolas Ormaetxea, *Orixé*. Ederki ikusten da *Euskaldunak* poema luzean, danbolinteroak maite zituela. Bera ere saiatu zen txistudanbolinaz jabetzen eta konfiantza handiko maisuarengana jo zuen, Isidro Ansorena gure aitonarengana alegia. Honek estima eta errespetu handia zion, baina ez zen zeharbidetan galtzen. Berehala ikusi zuen gaitza zela hura Nikolasentzat. Eta honela esan zion:

– Ez duzu erraztasunik txisturako. Baina erritmo zentzu ona duzu. Atabalarekin hobe ibiliko zara.

Eta horrelaxe egin. Nikolasek Isidroren hitzak ongi hartu eta gogoz aritu zen. Handik gutxira bazen gauza jende aurrean jotzeko. 1929.ean, Juan Ignazio Izuetari Zaldibian eskaini zitzaion omenaldiaren bazkalondoan Txomin San Sebastian Astigarrako txistulari eta Isidorekin batera, hantxe jo zuen. Argazkia badago, *Txistulari* aldizkarian bi aldiz argitaratu emana (38 eta 174 zenbakietan). Woody Allenek klarineta eta *Orixé* ttunttuna.

* * *

Nikolas, Monzontarrak, Iruretatarrak, Onofre, Txomin, Isidro, zer esanik ez neskatza ttunttunzaleak... denek berriro Pauri eragin nahiko liokete. Pau kataluineraz *bakea* da. Horixe. Eta *Orixé*. ■

ASTE HONETAKO zozketa

Guikuri Nekazalturismoa

Asteburu pasa
bi lagunentzat

Guikuri, 1
Murua ARABA

www.guikuri.com

1

Urruti Sport

Bi lekuko parapentean
hegaldia, bi lagunentzat

J.M. Soroa, 20
Donostia GIPUZKOA

www.uruti.com

2

AQUARIUM
DONOSTIA-SAN SEBASTIAN

Donostiako Aquariuma

5 harpidedunentzat
bina sarrera

Carlos Blasco de Iriaz Plaza, 1
Donostia GIPUZKOA
www.aquariumss.com

3

Bilboko Euskal Museoa

5 harpidedunentzat
bina sarrera

Miguel Unamuno plaza, 4
Bilbo BIZKAIA

www.euskal-museoa.org

4

illimani

2 liburu opari

www.argia.com/denda

5

AURREKO ASTEKO IRABAZLEAK

BENTAZAR NEKAZALTURISMOA

• Aines Dufau (Milafranga)

UROLA JATETXEA

• Javier Arabaolaza Manterola (Irun)

MY JOK WORLD

• Juan Mari Etxabe Peñagankano (Zarautz)
• Iñigo Tolaretxipi Lertxundi (Hernani)
• Kerman Rekondo Arzallus(Usurbil)

OLABERRIAKO KARTINGa

• Maria Eugenia Irido Agirre (Hondarribia)
• Fagor Etxetresna Elektrikoak Herrera (Arrasate)
• Enrike Letona Biteri (Arrasate)
• Mikel Diartzabal Artola (Ordizia)
• Jose Luis Zubiaurre Ulazia (Mendaro)

2 MOKOGORRI ETA NAIROBITARRA

• Karle Eguren Unamuno (Soraluze)
• Iñaki Cantxegi Barrena (Bergara)

PARTE HARTZEKO

Astelehenetik ostiralera **GOIZEZ** 09:00-13:00 **ARRATSALDEZ** 15:00-18:00

Tel: 943 36 72 85 • gunea@argia.com • www.argia.com/gunea

euskarak
behar gaitu!

æk
heldu

izan zaitez
korrika
laguntzailea

12 euroren
truke

